Preot Petru RONCEA

LUMINI ÎN UMBRE

Tipărită cu binecuvântarea P. S. Dr IOACHIM BĂCĂUANUL Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Romanului °i Bacăului

Editura «Oastea Domnului»
Sibiu, 2013

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
RONCEA, PETRU
Lumini în umbre / preot Petru Roncea. - Sibiu: Oastea Domnului, 2013 **ISBN 978-973-710-253-9**

821.135.1-97289(498) Oastea Domnului

ISBN 978-973-710-253-9 4

SĂ DEVENIM LUMINI ÎN ÎNTUNERICUL ACESTUI VEAC

Avem înainte o nouă carte a ostenitorului întru ale condeiului, părintele Petru Roncea, de data aceasta într-o încercare de a descoperi în umbrele slovei sfinte prezența luminoasă a lui Hristos, de aceea şi-a şi numit cartea cu acest titlu paradigmatic: «Lumini în umbre».

În istoria Creației, paşii Cuvântului s-au preumblat, Dumnezeu-Tatăl toate făcându-le prin Fiul. După ce a creat elementele Pământului, Dumnezeu l-a creat pe om, ca ființă liberă şi având conştiință de sine. Scopul creării omului, ca ființă psiho-somatică, a fost acela al asemănării cu Creatorul său. A intervenit căderea, dar prin Mesia a venit şi restaurarea ființială. În Hristos omul intră într-o fază nouă a existenței sale, trăieşte o nouă etapă a vieții, se angajează pe drumul către asemănare. Deci, tot în trup fiind, el se pregăteşte pentru transfigurare, spiritualizându-şi afectele somatice, devenind, cum spune Sfântul Pavel, „trup duhovnicesc". Ajungând la această etapă, înțelegem că moartea nu mai este un obstacol, ci o trecere; este paştele unic pentru cel ce a avut nădejdea învierii. Dacă în viața aceasta avem permanent această nădejde, trecerea către viața de dincolo de mormânt va fi mai liniştită şi liberatoare. Omul, de fapt, poartă în sine germenii învierii şi perspectiva eternității. Învierea

morților este un dat ontologic al lui. Personalitatea noastră primeşte de la început plenitudinea darurilor veşniciei, dar şi posibilităţile intelectuale şi psihice de a dobândi aceste daruri. Depinde de noi înşine dacă alegem să devenim cu adevărat o persoană în comuniune cu celelalte şi implicit cu Hristos înviat, sau să rămânem un embrion mundan (lumesc), asemenea unui trunchi de copac care putrezeşte într-o pădure. Mântuitorul Iisus Hristos a zis: „Eu nu pot să fac de la Mine nimic, precum aud, judec, dar judecata Mea este dreaptă, pentru că nu caut voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis" (Ioan 5, 30).

Dumnezeu ne dă fiecare părticică de timp: oră, zi, săptămână..., ca un dar nepreţuit al Său. Astfel, fiecare lucrare a noastră, fiecare virtute sau creaţie pozitivă este un grăunte pe care-l semănăm în eternitate. De aceea apelul de a fi constructivi şi de a face binele devine, în acelaşi timp, o chemare la viaţa veşnică. Astfel, atunci când ultima clipă petrecută pe pământ va veni, dacă sufletul nostru este încărcat de virtuți, el va învinge cu mai multă uşurinţă obstacolul care ne separă de celălalt tărâm al vieții. Dincolo de acest obstacol este viaţa plenară în Hristos, prin puterea Duhului Sfânt.

Acest excurs al ostenelilor întru asemănarea cu Hristos ni-l prezintă şi cartea ce ne stă înainte. Ea începe cu profeţiile despre Mesia care strălucesc ascunse în binecuvântările pe care bătrânul Iacov, cel care s-a luptat cu Dumnezeu şi a ieşit biruitor, le-a dat celor doisprezece fii ai săi pe când era pe patul morții. Autorul aduce înaintea cititorilor străfulgerări de duh din gândirea Părinților Bisericii care au zărit umbra lui Hristos preumblându-se în jurul cuvintelor patriarhului nou-numit Israel. Partea a doua a cărții ne cheamă la moştenirea vieții veşnice, la punerea în

lucrare a germenilor învierii care au nevoie de împreuna-lucrare a omului, credința şi faptele lui cele bune, cu harul lui Dumnezeu în perspectiva asemănării şi a înveşnicirii.

Atât pentru cei obişnuiți cu aprofundările teologice, dar mai ales pentru credincioşii mireni dornici de nuanțări de duh, cartea aceasta a părintelui Petru Roncea se adaugă celorlalte, ce s-au constituit ca opt trepte pe scara cerului văzută odinioară de Iacov patriarhul, întru îmbunătățirea vieții duhovniceşti şi spiritualizarea afectelor somatice pentru a deveni cu toții lumini în întunericul veacului în care trăim.

t Dr. Ioachim Băcăuanul,
Episcop Vicar ai Arhiepiscopiei Romanului şi Bacăului

Pleot Petiu Roncea

UMBRA LUI HRISTOS ÎN BINECUVÂNTAREA DATĂ PATRIARHILOR RUBEN, SIMEON ŞI LEVI

Capitolul 49 din cartea Facerii, intitulat *Proorocia şi moartea lui Iacov*, cuprinde spusele Patriarhului cu privire la vremurile din urmă pentru toți fiii săi. Citite doar ca istorie, rămân numai literă, dar cuvintele Sfintei Scripturi sunt pretutindeni izvorâtoare de Hristos, Părinții Bisericii adulmecând prin Duhul umbra paşilor lui Mesia în fiecare binecuvântare dată de Iacob fiilor săi.

Sfântul Chiril al Alexandriei, trăitor în secolele IV-V, ne-a lăsat o extrem de bogată lucrare cu privire la adâncirea tainei lui Hristos, observând în toate jertfele vechi-testamentale umbra jertfei lui Hristos ca şi în unele persoane şi evenimente din Pentateuh. Volumul avut acum în atenție este cel intitulat Glafire (PSB 39), „titlul de «Glafire - cum spune părintele Dumitru Stăniloae în scurta prefață a cărții - poate fi tradus ca «Transparenț e pline de grați e sau de farmec în Pentateuh»“. Aceste fermecătoare transparențe voim a le oferi cititorilor dornici de folos spiritual în cunoaşterea tainei lui Hristos.

Când începem a citi binecuvântările date celor doisprezece patriarhi, chiar de la început suntem contrariați că par mai mult cuvânt de dojană decât de

binecuvântare, mai ales cel referitor la Ruben, Simeon şi Levi. „Apoi cine ar îndrăzni să spună - zice Sfântul Chiril - că este un mod de binecuvântare amintirea păcatului de mai înainte şi că cel ce face aceasta nu e cugetat ca mincinos şi s-a abătut de la raţiunea cuvenită?“ *(Glafire la cărţile lui Moise,* PSB 39, EIBMBOR, Bucureşti, 1982, p. 222) Dar când te gândeşti că ce-a spus Iacob în binecuvântare „se va întâmpla în zilele din urmă“ (Fac 49, 1-2), atunci începi să simţi cu adevărat cât de întunecoasă-i ghicitura şi că nu e la îndemâna multora a o dezlega.

Să începem cu Ruben. „Ruben, întâi-născutul meu, tăria mea şi începătura puterii mele, culmea vredniciei şi culmea destoiniciei; tu ai clocotit ca apa şi nu vei avea întâietatea, pentru că te-ai suit în patul tatălui tău şi mi-ai pângărit aşternutul pe care te-ai suit“ (Fac 49, 3-4). Sfântul Chiril vede în întâiul-născut Ruben pe poporul lui Israel. Şi în păcatul lui Ruben păcatul poporului întâi-născut Israel. Apoi chipul „Sinagogii iudeilor este Bilha, concubina lui Iacov cu care s-a împreunat Ruben, fiul întinării“ (p. 224). Şi după ce face o incursiune în Noul Testament regăsind poporul lui Israel ticăloşit şi fiu al gheenei (cf. Mat 23, 13-15) concluzionează că Israel „nu s-ar fi făcut fiu al gheenei dacă nu s-ar fi lăsat îmbătat de cuvintele celor ce desfrânează. S-au urcat deci pe patul tatălui lor cei din sângele lui Israel, disprețuind voința Legiuitorului ca deşartă şi introducând cuvintele lor în cei predaţi lor spre învățătură şi vărsând în ei semințele necurăției lor“ (pp. 225-226). Oare nu fariseii şi cărturarii din vremea Mântuitorului au fost aspru mustraţi de Hristos pentru rătăcirea poporului de la cunoaşterea Adevărului care era El Însuşi?

Simeon şi Levi s-au făcut cunoscuţi mai ales prin fapta de la Sichem. Iată-l pe Iacov binecuvântându-i:

„Fraţii Simeon şi Levi... Unelte ale cruzimii sunt săbiile lor. În sfatul lor să nu intre sufletul meu şi în adunarea lor să nu fie părtaşă slava mea, căci ei, în mânia lor, au ucis oameni şi, la supărarea lor, au ologit tauri! Blestemată să fie mânia lor, căci ea a fost silnică, şi aprinderea lor, căci a fost crudă; îi voi împărţi pe ei în Iacov şi îi voi risipi în Israel“ (Fac 49, 5-7). Sfântul Chiril face o pledoarie asupra comportării nemiloase a Ierusalimului faţă de Fiul lui Dumnezeu întrupat. Gândirea raţională asupra faptei celor doi fii a lui Iacov şi a surorii lor Dina este răsturnată de gândirea duhovnicească a Părinţilor Bisericii. Bine a zis Părintele Iosif că Biblia poate fi citită de oricine, dar tâlcuirea ei o deţine Biserica. Auzi, cititorule, cum Sfinţii au văzut pe Hristos pătimind în carnagiul din Sihem. „Dina, sora lui Levi şi Simeon, a ieşit din cortul tatălui ei, văzând fiicele localnicilor. Iar Hemor al lui Sihem a violat-o, desfeciorând-o. Aceia înfuriindu-se şi uneltind prinderea acelora de pe urma înşelării ei, i-au convins mai întâi să primească tăierea împrejur a părinţilor lor, asigurându-i că, dacă se vor hotărî să facă aceasta, vor fi îndată ai lor după neam. După ce au făcut aceia aceasta, i-au omorât fără socoteală, socotind că le ajunge spre apărarea lor să spună: «Dar au abuzat ca de o desfrânată de sora noastră»“ (pp. 226-227).

Cele două femei ale lui Iacov, Lia şi Rahela, înseamnă Sinagoga iudaică şi Biserica dintre neamuri. Pe cât de frumoasă şi fermecătoare era Rahela - măreaţă ca Biserica -, pe atât cu ochi mai slabi şi mai puţin frumoşi era cea mai în vârstă, Lia, icoana Sinagogii mai în vârstă şi mai mult ostenitoare, zice Sfântul Chiril, ca una cu mai mulţi copii. Ei bine, ultima fiică a Liei a fost Dina. „Aceasta e şi chip al mulţimii celor tăiaţi împrejur, care s-a ivit în timpurile din urmă, în care S-a întrupat Unul-Născut“. O, iată acum

adâncul înțeles al tainei ieşirii Dinei de sub ochii Liei: „Când deci mulțimea din urmă a celor tăiați împrejur - adică cei dintre iudei din vremea Mântuitorului, vrea să spună Sfântul Chiril -, a ieşit puțin din cortul părintesc, adică din obiceiurile legii, s-a întâlnit cu localnicii, sau s-a amestecat cu învățătura lor, adică cu Sfinții Apostoli, care nu mai vieţuiau în mod iudaic, ci erau în legătură cu cei de alte neamuri. Atunci s-a desfeciorit spiritual, primind de la ei sămânța vieţuirii evanghelice în Hristos“ (p. 227).

De acum ne este firesc a înțelege mai departe furia lui Simeon şi a lui Levi. Ca şi supărarea lui Iacov pe fapta lor, nu pentru cea din trecut, ci pentru că el vedea prin Duhul Sfânt cum poporul iudeu mai târziu - „căci Simeon se tălmăceşte ascultare“ şi el simboliza poporul ce ascultă de Lege - şi preoții Legii vechi - „Levi, primit sau ales“ însemnând, adică ceata preoțească - se vor uni contra Apostolilor şi a lui Hristos. „Căci au omorât pe sfinți, precum am spus, duşi de o mânie nelegiuită spre cruzime şi neomenie, primind, nenorociții, în minte o poftă cu totul nefolositoare şi necugetată şi tăind vinele taurului, adică ale lui Hristos. Şi care este pofta am spus-o mai înainte. Căci cunoscând că este Mântuitorul, au poftit să aibă moştenirea Lui“ (p. 228). O ce taină şi aici! De ce pe oameni i-a omorât şi taurului i-au tăiat doar vinele! Copleşitoare diferență între moartea sfinților şi moartea lui Hristos Care n-a ajuns stăpânit de moarte.

Slavă Ție, Hristoase, pentru toate câte ne-ai dat nouă! Minunat eşti, Doamne, întru sfinții Tăi! Ajută-ne să întrăm cu bucurie în această şcoală a Duhului dătător de viață şi care atât de mult ne trebuie. Amin.

UMBRA LUI HRISTOS ÎN BINECUVÂNTAREA DATĂ PATRIARHULUI IUDA

După binecuvântarea dată lui Ruben, Simeon şi Levi, urmează cea oferită lui Iuda: „Iudo, pe tine te vor lăuda fraţii tăi. Mâinile tale să fie în ceafa vrăjmaşilor tăi. Închina-se-vor ţie feciorii tatălui tău. Pui de leu eşti, Iudo, fiul meu! De la jaf te-ai întors. El a îndoit genunchii şi s-a culcat ca un leu, ca o leoaică. Cine-l va deştepta? Nu va lipsi sceptru din Iuda, nici toiag de cârmuitor din coapsele sale, până ce va veni Împăciuitorul, Căruia se vor supune toate popoarele. Acela Îşi va lega de viţă asinul Său, de coardă mânzul asinei Sale. Spăla-va în vin haina Sa şi în sânge de strugure veşmântul Său! Ochii Lui vor scânteia ca vinul şi dinţii Săi vor fi albi ca laptele“ (Fac 48, 8-12).

Dacă la primii trei patriarhi icoana mântuirii era acoperită oarecum de un văl, la Iuda se observă pe faţă aluzia la persoana şi lucrarea Domnului Iisus Hristos. Este cum nu se poate mai limpede zugrăvită Jertfa Mântuitorului când este vorba de sângele vărsat, dar mai ales puterea Sa împărătească în asemănarea cu tăria şi supremaţia leului.

În faţa celorlalte seminţii, Iuda este cel mai slăvit, însuşi numele de Iuda însemnând laudă. Dar cine este cel mai slăvit printre oameni dacă nu Iisus Hristos,

Cel din seminția lui Iuda? Două fapte oarecum contrare se afirmă aparent despre aceleaşi persoane. Întâi, că frații lui Iuda îl vor lăuda. Al doilea, că fii tatălui său, care sunt aceeaşi din primul caz, i se vor închina. Sfântul Chiril al Alexandriei vede în această diferență de lucrare pe frații lui Hristos cei după har care-L vor lăuda şi pe fiii lui Iosif, „frații Domnului", care-I vor fi robi, închinându-I-se, cum va scrie mai târziu unul dintre ei numit Iacov, în epistola sa trimisă celor douăsprezece semințiі care sunt în împrăştiere: „Iacov, robul lui Dumnezeu şi al Domnului Iisus Hristos" (Iac 1, 1). Iată-l pe Sfântul Chiril dând şi acest văl deoparte: „Şi care trebuie înțeleasă că e deosebirea între frații care Îl vor lăuda şi între fiii tatălui, care se socotesc între cei ce I se vor închina? Oare nu e necesar să se spună? S-a socotit ca tată al lui Hristos fericitul Iosif, deşi nu I-a fost tată cu adevărat. Iar acesta a avut fii şi fiice din prima căsătorie. Fiindcă deci erau în aceeaşi familie cu Hristos, dar Îl vedeau făcând minuni, însă nesupus deplin trebuințelor legii din pricina libertății față de deosebirea între mâncări şi cinstea Sâmbetei..., erau împărțiți în părerile lor şi nu voiau nici să-L cinstească cu totul, fiindcă părea să nu fie fără greşeală în cele ale legii, nici să nu se minuneze de Cel atât de strălucitor" *(Glafire la cărțile lui Moise,* PSB 39, EIBMBOR, Bucureşti, 1982, p. 232).

Îi aflăm pe aceşti frați ai Domnului trimițându-L pe Domnul să facă minuni în fața lumii. Şi specifică Sfântul Ioan, cel care relatează acest episod, „că nici frații Lui nu credeau în El" (In 7, 3-5) Dar Sfântul Chiril spune mai departe că „cei ce spuneau acestea la început, după înaintarea timpului au crezut. Fiindcă s-au convins că e Dumnezeu după fire, chiar dacă a venit în trup şi S-a arătat ca om" (Ibidem). Am văzut cum unii s-au întors în persoana lui Iacov, scriitorul

epistolei. „Deci Îl vor lăuda ca pe Dumnezeu şi cei chemaţi la frăţietate prin sfinţenie şi credinţă; dar I se vor închina nu mai puţin şi fiii tatălui Său. Dar e vădit că închinătorii Îl vor lăuda şi cei ce-I înalţă laude vor fi nu mai puţin închinători“, zice Sfântul Chiril (Idem, p. 233). Iar părintele Dumitru Stăniloae, într-o notă de subsol la această afirmaţie, lămureşte că „toţi cei ce se alipesc lui Hristos sunt fraţi ai Lui, pentru că sunt făcuţi fii ai Tatălui ceresc împreună cu El“ (nota 388).

Cititorule, ce fel de relaţie ai cu Hristos? Cum Îl lauzi pe El? Sau poate te mai îndoieşti de puterea Lui, aşa precum se manifestau fiii lui Iosif? Să nu fim dar „fraţi“ ai lui Iisus doar cu numele, în văzul lumii, ci contrupeşti şi de-un sânge cu El, alipiţi trup şi suflet de El - ce taină! - fii ai Tatălui din Cer ca şi El.

O bună parte din binecuvântare se referă apoi la puterea nemăsurată a Domnului. „Pui de leu eşti, Iudo, fiul meu“, binecuvânta Iacov pe fiul său. Sfântul Chiril spune că „de fapt, Hristos cel din Iuda este «pui de leu», fiind Fiul lui Dumnezeu, care toate le poate, care biruieşte fără luptă şi singur are puterea să surpe prin cuvânt pe cei ce I se împotrivesc. Că spune şi proorocul: «Va mugi leul şi cine nu se va înspăimânta?» (Amos 3, 8)“ (Ibidem). Dar această putere a leului - mugetul lui de care tremură toate făpturile - e transmisă prin tăria cuvântului de la Dumnezeu la om. Părintele Stăniloae, în altă notă, spune că „oamenii vorbesc pentru că Dumnezeu-Cuvântul Şi-a pus pecetea Sa în ei. Sunt cuvântători pentru că sunt creaţi de Cuvântătorul suprem şi îi ţine în existenţă ca Cel ce le grăieşte. Omul vorbeşte pentru că are puterea pentru aceasta şi e împins să răspundă prin cuvânt, sau cu cuvânt ipostasiat (personificat) supremului Cuvânt ipostatic“ (nota 389).

Leul s-a culcat, cine-l va deştepta? Ce icoană a morţii lui Hristos şi a Învierii Lui! S-a lăsat leul pe labe şi s-a

culcat, adică Hristos de bună voie a primit moartea, dar a înviat prin puterea dumnezeirii din El, nu prin aportul cuiva care deşteaptă ce cel ce doarme. „Dărâmaţi templul acesta şi în trei zile îl voi ridica“ (In 2, 19), spunea Iisus iudeilor care-I cereau semn al puterii Sale de „pui de leu“ sau de Fiu al lui Dumnezeu.

În continuarea binecuvântării apare sceptrul necontenit din neamul lui Iuda pe tronul împărăției lui Israel până ce a venit „aşteptarea neamurilor“, adică Domnul Iisus Hristos la Care mai întâi vor veni neamurile, cum tâlcuieşte Sfântul Chiril al Alexandriei: „Iar că mai întâi a fost primit poporul cel nou şi de curând născut, iar după el va fi chemat şi Israel, a adăugat-o îndată, zicând: «care va lega de viță mânzul său». Căci Hristos, viţa cea adevărată, a legat de Sine prin credință poporul din neamuri, pe care l-a asemănat cu un mânz“ (Idem, p. 235). Şi toată iubirea de oameni a lui Hristos s-a arătat prin sângele vărsat pentru mântuirea oamenilor despre care Iacov aminteşte în binecuvântarea dată lui Iuda că Răscumpărătorul Îşi va spăla în sânge haina Sa. Cu această pecete a iubirii jertfelnice Hristos va uimi cetele îngerilor care se vor întreba la Înălțarea Sa la cer: „Pentru ce e îmbrăcămintea roşie şi veşmântul Tău este roşu ca al celui care calcă în teasc?“ (Is 63, 2) Dar Domnul nostru preaiubit nu e supărat pe neputința păcatelor noastre. Deşi este chinuit de noi, cu toate acestea patriarhul Iacov Îl vede „plin de bucurie atotiubitoare şi obişnuită Lui. Aceasta a arătat-o zicând: «Ochii Lui strălucesc de vin». Prin aceasta socotesc că trebuie să se înțeleagă surâsul şi bucuria Dumnezeirii Lui. Căci mintea celor care au băut vin e mereu veselă şi cu dispreț față de cei ce obişnuiesc să o întristeze. Iar fiindcă cuvântul iese oarecum dintre dinți, zice că sunt albi şi ei, ca unii ce fac să iasă prin limbă cuvântul curat şi alb. Pentru că Hristos nu grăieşte niciodată cu păcat,

ci e mai degrabă drept grăitor şi adevărat. Şi tot ce rosteşte este sfânt şi minunat şi aduce în sufletul şi mintea celor ce-L aud cea mai mare strălucire“ (Idem, pp. 235-236).

Ce binecuvântare aleasă a primit Iuda şi ce luminos străluceşte Hristos în cuvintele acestei binecuvântări!

UMBRA LUI HRISTOS ÎN BINECUVÂNTAREA DATĂ PATRIARHILOR ZABULON ŞI ISAHAR

Înălbitul tată Iacov a sfârşit binecuvântarea lui Iuda, pecetluind bucuria şi curăția Dumnezeirii lui Hristos, închipuit de Iuda, când a zis: „Ochii Lui vor scânteia ca vinul şi dinții Săi vor fi albi ca laptele“ (Fac 49, 12). Descoperitorul înțelesului duhovnicesc ales să ne călăuzească pe calea adâncirii Sfintei Scripturi, Sfântul Chiril al Alexandriei, ne-a arătat cum L-a văzut prin Duhul patriarhul pe Hristos mereu gata de a da bucurie nesfârşită şi curăție nepieritoare celor ce-L ascultă şi-L urmează pe El.

Următorul fiu asupra căruia îşi îndreaptă Israel fața este Zabulon, ultimul băiat al Liei despre care a zis ea, după ce l-a născut: „Dar minunat mi-a dăruit Dumnezeu în timpul de acum!“ (Fac 30, 20) Şi iată ce cuprinde binecuvântarea: „Zabulon va locui lângă mare, va da liman corăbiilor şi marginea hotarelor lui va fi până lângă Sidon“ (Fac 49, 13). Trebuie să fie importantă numirea locului sălăşluirii lui Zabulon, de vreme ce s-a socotit a fi dar minunat trimis de Dumnezeu în vremea din urmă a maternității Liei. Şi că darul este întotdeauna bine primit şi-i frumoasă amintire care leagă oarecare prietenie între dăruitor şi cel hăruit cu darul.

Aşezat lângă mare, Zabulon se face cale de intrare în pământul Cannanului a celor ce vin pe mare de departe, dintre neamuri. Întins cu hotarele lui până la cetatea păgână Sidon, se face cale şi pe uscat celor dintre neamuri care vor să urce la Ierusalim. Binecuvântarea lui Iacov dată lui Zabulon vrea să arate chemarea poporului ales de a se uni cu neamurile într-o turmă unică, aşa cum zice Sfântul Chiril, „dacă cei din Israel, care au cinstit credința în Hristos, sunt binecuvântați şi puşi şi conduşi pe drumul cel bun. De aceea s-a dat asigurarea clară că ei, sau Zabulon, vor locui «ținutul vecin cu marea». Parcă ar spune că Israel se va amesteca cu neamurile şi cele două popoare vor fi adunate într-o unică turmă, ajunsă sub mâna arhipăstorului cel bun prin fire, adică a lui Hristos“ *(Glafire la cărțile lui Moise,* PSB 39, EIBMBOR, Bucureşti, 1982, p. 237). Prin urmare, binecuvântarea dată lui Zabulon priveşte de fapt rolul poporului Israel la plinirea vremii pentru a lumina, prin Hristos, tot pământul. „Ca să se împlinească ce s-a zis prin Isaia proorocul care zice: «Pământul lui Zabulon şi pământul lui Neftali spre mare, dincolo de Iordan, Galileea neamurilor; poporul care stătea în întuneric a văzut lumină mare şi celor ce şedeau în latura şi în umbra morții lumină le-a răsărit“ (Mt 4, 14-15). Dar Sfântul Chiril sesizează o taină în această profeție. Numindu-se ținutul lui Zabulon ca fiind Galileea neamurilor, de fapt nu numai neamurilor le-a răsărit lumina Hristos, ci şi poporului lui Israel deopotrivă, căci şi acesta trăia în întuneric. Se înțelege asta din faptul că în rolul lui Zabulon stă menirea poporului Israel şi acest popor iată că a beneficiat şi el, dimpreună cu neamurile, de luminare: „Căci s-a luminat împreună cu cei ce locuiesc lângă mare şi Israel împreună locuitor cu ei“ (Ibidem). Şi dacă până atunci nu se amestecau evreii cu neamurile,

Hristos a reuşit să desfiinţeze peretele din mijloc al despărţiturii şi al vrajbei, cum spune Sfântul Pavel în epistola către Efeseni 2, 14-15.

Mântuirea pe care neamurile o vor afla în sânul poporului Israel se arată cum nu se poate mai frumos şi în aceea că Zabulon va da sau va fi liman corăbiilor. Un liman bun pentru acostare după o furtună grea pe mare, ce poate fi mai necesar şi salvator pentru corăbiile învăluite de negură şi pieire. „Ca într-un port sigur şi neînviforat, cu funiile nădejdii legate de Hristos, spune Sfântul Chiril. Căci după ce s-a despărţit de marea furtună, se odihneşte ca într-un port cu harul Lui, ca nişte vase încărcate în porturi“ (Ibidem, p. 238).

Şi neamul nostru s-a odihnit în acest port. Hristos ne-a legat cu funiile dragostei de acest popor al lui Israel. Şi iată cum descoperim că Hristos ne-a unit cu poporul Lui în iubire. Iacov vedea prin Duhul Sfânt aceasta cu multă vreme înainte, de aceea ultimului vlăstar al «Sinagogii“, adică al Liei, bătrânul îi arată calea şi misiunea pe care o va avea la plinirea vremii. Dina, născută la bătrâneţe, va deveni, prin fapta ei, simbolul primilor evrei scăpaţi de apăsarea Legii şi adăpostiţi cu neamurile sub Crucea lui Hristos, aşa cum am văzut în articolul anterior.

Să-l urmărim şi pe Isahar. Acestuia Iacov îi spune următoarele: „Isahar nu mai poate de bine şi s-a culcat în mijlocul ţarinilor; văzând el că odihna-i bună şi că pământul este gras, şi-a pus umărul la muncă şi s-a făcut lucrător de pământ“ (Fac 49, 14-15). Traducerea ÎPS Bartolomeu citată mai înainte arată mai luminat că Isahar, care înseamnă răsplată (Fac 30, 18), „se arată, spune Sfântul Chiril al Alexandriei, ca un chip al celor aşezaţi de Hristos în ceata celor ce au plata de la Dumnezeu şi Tatăl“ (Ibidem, p. 239). O, ce fericiţi au fost în decursul veacurilor cei care au căutat binele! În

comportarea lui Isahar, bătrânul lui tată vedea prin Duhul liniştea celor răscumpăraţi de Sângele lui Hristos. Isahar nu mai poate de bine, zice Iacov. Să căutăm mereu a fi lângă Hristos, acesta-i binele ce trebuie căutat neîncetat. În Hristos pe toate le vezi frumoase: odihna-i bună şi pământul, gras. Şi dacă ajungi la cunoştinţa celor viitoare, nu-ţi este greu să te apleci sub povară, să pui umărul la muncă şi să pătimeşti toate greutăţile. Cu cât ochii sunt îndreptaţi mai ţintă la răsplătire, adică la vremea roadelor culese, este cu atât mai uşoară osteneala luptei mântuirii.

Cititorule, vezi tu cât de gras e acest pământ în care ne adâncim noi cu uneltele cuvântului? Sfinţii Bisericii ne-au descoperit atâtea bogăţii spirituale ascunse după litera cuvintelor că ni se pare nespus mai gras de cum socoteam după raţiunea noastră pământul Scripturii. Se cuvine dar să ne supunem umărul unor nevoinţe şi mai aspre, făcându-ne şi noi înşine lucrători de pământ ca să avem parte de mântuitoare roade, cum spune proorocul Osea atât de potrivit pentru chemarea noastră: „Semănaţi-vă fapte bune, căci numai aşa veţi secera milostivire; prefaceţi ţelina în ogoare ale cunoaşterii de Dumnezeu şi căutaţi pe Domnul, ca El să vină şi să vă îndestuleze de roade mântuitoare“ (10, 12).

UMBRA LUI HRISTOS ÎN BINECUVÂNTAREA DATĂ PATRIARHILOR DAN ŞI GAD

După ce Zabulon şi Isahar au arătat, prin binecuvântarea primită de la tatăl lor Iacov, misiunea şi împlinirea în Hristos a noului popor răscumpărat prin Jertfa Lui de pe Cruce, urmează a-şi pleca fruntea sub dreapta patriarhului primul fiu al Bilhei, roaba Rahelei, Dan. Numele lui înseamnă judecată sau judecător şi însăşi zămislirea lui a fost în urma judecății la care s-au supus Iacov şi Rahela unul altuia. „Iar Rahela, văzând că ea n-a născut lui Iacov nici un fiu - aceasta se întâmpla mai înainte de a-l naşte pe Iosif -, a prins pizmă pe sora sa - Lia - şi a zis lui Iacov: «Dă-mi copii, iar de nu, voi muri». Mâniindu-se însă Iacov pe Rahela, i-a zis: «Au doară eu sunt Dumnezeu, Care a stârpit rodul pântecelui tău?» Atunci Rahela a zis către Iacov: «Iată roaba mea Bilha; intră la ea şi ea va naşte pe genunchii mei şi voi avea şi eu copii printr-însa». Şi ia dat pe Bilha, roaba sa, de femeie şi a intrat Iacov la ea. Iar Bilha, roaba Rahelei, a zămislit şi a născut lui Iacov un fiu. Atunci Rahela a zis: «Dumnezeu mi-a făcut dreptate, a auzit glasul meu şi mi-a dat fiu». De aceea i-a pus numele Dan.“ (Fac 30, 1-6).

Binecuvântarea patriarhului Iacov către acest fiu poartă în sine chemarea judecătorească a lui Hristos

şi a Apostolilor Lui cărora le-a zis El Însuşi: „Adevărat zic vouă că voi cei ce Mi-aţi urmat Mie, la înnoirea lumii, când Fiul Omului va şedea pe tronul slavei Sale, veţi şedea şi voi pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminţii ale lui Israel“ (Mt 19, 28; idem Lc 22, 30), iar Sfântul Apostol Pavel întinde acest drept şi urmaşilor Apostolilor zicând: „Nu ştiţi, oare, că noi vom judeca pe îngeri? Cu cât mai mult cele lumeşti?“ (I Cor 6, 3).

Dar iată binecuvântarea: „Dan va judeca pe poporul său, ca pe una din seminţiile lui Israel. Dan va fi şarpe la drum, viperă la potecă înveninând piciorul calului, ca să cadă călăreţul. În ajutorul Tău nădăjduiesc, o, Doamne!“ (Fac 49, 16-18). Traducerea IPS Bartolomeu încheie şi mai limpede: „Mântuirea Ta o aş tept, Doamne!“

Dacă începutul binecuvântării învederează cele spuse anterior cu privire la cuvintele lui Hristos despre misiunea Apostolilor de a judeca pe Israel, partea centrală a binecuvântării trebuie să aibă alt înţeles duhovnicesc. Şi asta pentru că Apostolii şi toţi urmaşii lui Hristos vor avea multe primejdii şi împotriviri în misiunea lor. Sfântul Chiril al Alexandriei spune că „Dan sunt cei rânduiţi în diferite timpuri spre a judeca neamurile şi popoarele“ *(Glafire la cărţile lui Moise,* PSB 39, EIBMBOR, Bucureşti, 1982, p. 242). În vremea Mântuitorului, „fariseii şi cărturarii, având rolul de-a judeca şi conduce mulţimea, au fost pentru Hristos ca nişte şerpi foarte veninoşi şi l-au omorât pe călăreţul ce umbla pe calea simplă şi dreaptă, folosindu-se de muşcăturile lor în chip duşmănos“ (ibidem). Ne duce îndată gândul la textul protoevangheliei din Facere 3, 15 care spune: „Duşmănie voi pune între tine şi femeie, între sămânţa ta şi sămânţa ei; aceasta îţi va zdrobi capul, iar tu îi vei înţepa călcâiul“. Acum Iacov vorbeşte

despre vipera care învenineză călcâiul calului ca să cadă călărețul. Şi spune Sfântul Chiril că „aceasta înseamnă că unii au uneltit să pricinuiască însăşi moartea trupului Sfinților Apostoli. De fapt spunem că ei au suferit ceva ce ar pătimi un călăreț când se îndoaie calul pe picioarele dinapoi şi cade pe partea dindărăt“ (ibidem). Din starea în care au căzut la pământ, Apostolii „aşteaptă timpul slavei şi al mântuirii lor, în care vor fi chemați în Împărăția neclintită a veacurilor, odată ce Hristos le-a spus: «Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moşteniți Împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii» (Mt 25, 41)“ (ibidem).

Dar nu doar Apostolii şi urmaşii lor au pătimit, ci Însuşi Domnul Iisus Hristos va suporta de bunăvoie moartea trupului. Va fi judecat de farisei şi cărturari, care au fost pentru Hristos ca nişte vipere şi şerpi extrem de veninoşi. El a căzut, dar a înviat prin puterea lui Dumnezeu, după cum are să spună atât de luminat Sfântul Pavel atât despre Domnul cât şi despre ai Lui care pătimesc aceleaşi: „Căci, deşi a fost răstignit din slăbiciune, din puterea lui Dumnezeu este însă viu. Şi noi suntem slabi întru El, dar vom fi împreună cu El, din puterea lui Dumnezeu față de voi“ (II Cor 13, 4). De aceea şi încheie patriarhul Iacov binecuvântarea către Dan cu nădejdea aşteptării ajutorului lui Dumnezeu întru mântuire: „În ajutorul Tău nădăjduiesc, o, Doamne!“

Următorului fiu, primul al Zilpei, roaba Liei, numit Gad, căruia Lia i-a spus un singur cuvânt la naştere: „Noroc!“ (Fac 30, 11), Iacov îi rosteşte doar câteva cuvinte de binecuvântare trimițând tot la fariseii şi cărturarii potrivnici lui Hristos: „Gad, strâmtorat va fi de cete înarmate, dar le va strâmtora şi el pas cu pas“ (Fac 49, 19). IPS Bartolomeu traduce mai direct la înțeles: „Gad:

de hoarde va fi hărțuit, dar şi el le va hărțui din urmă". Când Domnul intra în Ierusalim şi tot poporul Îl aclama cu osanale, „alții se spărgeau de ciudă şi, înțepați de acele ascuțite ale pizmei, vorbeau unii către alții, convingându-se de trebuința de a-L omorî. Căci ziceau: «Vedeți că nimic nu foloseşte. Iată lumea întreagă merge după El» (Mt 21, 47)" (ibidem, p. 243). Dar nu i-a ruşinat Domnul şi pe aceştia de atâtea ori, hărțuindu-i din urmă şi vădindu-i ca fiind neruşinați şi fără pricepere? Sfintele Evanghelii fac dese referiri la scrâşnirile din dinți ale judecătorilor lui Israel, fariseii şi cărturarii, care necinsteau şi respingeau noua învățătură a lui Hristos, dar şi la modul sublim al Domnului de a-i pune la punct în însăşi nebunia lor.

Sfântul Chiril al Alexandriei încheie meditația la binecuvântarea dată lui Gad cu aceste cuvinte care spun totul: „Deci Gad este ispitire, adică fariseii care pururea ispitesc. Dar şi ei sunt ispitiți «la picioare», adică îndată. Căci Hristos e Cel ce după cuvântul proorocului prinde pe înțelepți în înțelepciunea lor şi întoarce cu pricepere sfaturile celor vicleni în întrebări contrare (Is 29, 14; I Cor 1, 20)" (ibidem, p. 244).

Cititorule, în binecuvântările patriarhului Iacov e soarta noului Israel, a poporului lui Dumnezeu cel din har. Să luăm seama, dar, la rostuirile vieții noastre duhovniceşti ca să nu fim judecați spre osândă, ci har din belşug şi milă să aflăm de la Dumnezeu în ceasul obştescului sfârşit.

PTeo/ Petru *Roncea*

UMBRA LUI HRISTOS ÎN BINECUVÂNTAREA DATĂ PATRIARHULUI AŞER

Zilpa, roaba Liei, i-a născut lui Iacov doi fii: pe Gad şi Aşer. Bilha, roaba Rahelei, i-a născut lui Iacov alți doi fii: pe Dan şi Neftali. Despre binecuvântările date de bătrânul Iacov primilor născuți ai roabelor, Gad şi Dan, am arătat în articolul anterior. În acest articol şi-n următorul ne vom opri asupra celor de-al doilea, Aşer şi Neftali. Extraordinară înțelepciunea patriarhului! Binecuvântează prima dată pe cei dintâi ai roabelor ca nu cumva, binecuvântându-i mai întâi pe cei doi ai uneia, să se creadă al doilea binecuvântat mai întâi mai presus ca primul al celeilalte binecuvântat după acela. Nu acelaşi lucru îl urmează la cele legiuite ale sale. Ci, după ce-i binecuvântează la rând pe fii Liei, apoi cu multă grijă pe ai roabelor ale căror rădăcini nu erau, după mamă, din aleasa familie a lui Avraam precum Lia şi Rahela (vezi Fac 24, 3-4; 29, 1-12), în sfârşit îşi revarsă tot focul binecuvântării peste fiii iubitei Rahela, Iosif şi Veniamin.

Să ascultăm dar binecuvântarea dată lui Aşer: „Din Aşer va veni pâinea cea grasă şi regilor le va da mâncăruri alese“ (Fac 49, 20). O traducere mai nouă este şi mai condensată: „Aşer: grasă este pâinea lui, el pe boieri îi va hrăni“ (trad. IPS Bartolomeu Anania). Deşi

puține cuvinte adresează fiilor roabelor, pentru a nu uita că sunt din roabe, totuşi, pentru că şi aceştia sunt tot din coapsa lui, umbra lui Hristos se aşterne şi peste ei. Că Mântuitorul nu va veni, la plinirea vremii, doar pentru poporul său, ci pentru toate neamurile. Pentru stăpâni şi robi deodată, fără deosebire.

Numele lui Aşer înseamnă bogăție. Că a hrăni casele regilor nu oricine poate. Regii nu mănâncă orice fel de pâine. Boierii, din cealaltă traducere, la fel. Dar cine este acest mare dăruitor de pâine grasă dacă nu Hristos! „Eu sunt pâinea vieții“ - va zice Domnul (In 6, 48). „Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu“ (In 6, 51). Vorbea desigur despre Sfânta Euharistie. Căci dacă în capitolul 5 cu versetul 24 vorbea despre ascultarea Cuvântului ca şi condiție pentru câştigarea vieții veşnice, aici, în capitolul 6, începând cu versetul 53 până la 56, Cuvântul se împlineşte în Euharistie ca mod concret al comuniunii cu Hristos la ospățul veşniciei. Într-adevăr, a fi comesean cu Hristos nu-i dat decât regilor şi boierilor. Că El este regele regilor şi mai-marele boierilor. Ş i cine ajunge la această comuniune de taină e rege peste patimi, adică le stăpâneşte şi nu este rob acelora. Şi el însuşi poate da altora pâine, ca boierii cei milostivi celor ce-i servesc. Oare n-a întins masă bogată tatăl fiului risipitor la întoarcerea acestuia, împrăştiind cu multă boierie daruri celor din casa sa?

Părintele Dumitru Stăniloae zice într-o notă la tâlcuirea Sfântului Chiril al Alexandriei a acestei legături între pâinea grasă a lui Aşer şi Hristos că Domnul „S-a sărăcit împreună cu noi, sau la nivelul nostru, adică a dat bogăției Lui o formă comunicabilă nouă ca oameni, care înseamnă o sărăcie a Lui; dar

aceasta ca să ne putem îmbogăți noi prin putința de-a o primi. El S-a sărăcit însă la nivelul omului desăvârşit, la care noi nu putem ajunge decât în comuniunea cu El. Dar această desăvârşire pare omului care se lasă amăgit de «bogățiile» stricăcioase ale lumii, mai degrabă sărăcie: e smerenia, blândețea, dezinteresarea, slujire a altora. Dar tocmai prin aceasta e pâine care se dăruieşte cu îmbelşugare. Iar însuşindu-ne această «sărăcie» a Lui, de fapt ne îmbogățim şi putem deveni ş i noi darnici spiritual" (nota 417, Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la cărțile lui Moise,* PSB 39, EIBMBOR, Bucureşti, 1982, p. 245). O, cum ne-a iubit Hristos până la deşertarea de Sine ca să-L putem primi pe El, Cel neîncăput. Dar Sfântul Chiril al Alexandriei mai spune că referirea la boieri sau căpetenii cărora Aşer le va da pâine grasă este şi cu privire la cetele îngerilor, la căpeteniile cereşti care se hrănesc şi ele din Hristos într-un mod duhovnicesc, prin rațiune, având comuniune cu Domnul nostru întrupat, ca om, dar într-un mod altfel decât al nostru, al oamenilor, care avem trup precum a avut Hristos. De aceea la Proscomidie preotul scoate miride şi pentru cetele îngerilor ca şi ei să aibă comuniune cu Trupul lui Hristos în modul lor specific, aşa cum credincioşii o au prin împărtăşire, ca unii care sunt purtători de trup.

Şi tot Sfântul Chiril merge mai departe cu tâlcuirea gândindu-se la regi sau boieri ca la conducătorii Bisericii, ai turmei celei cuvântătoare: „Dar şi conducătorilor (învățătorilor) turmelor le împarte mâncări, se înțelege duhovniceşti, adică descoperirea tainelor dumnezeieşti, cunoştința a toată vârtutea, ca să-şi hrănească popoarele conduse de ei cu învățăturile cele spre viață" (Ibidem, pp. 245-246). Iată dar că binecuvântarea dată lui Aşer se întinde şi peste cei care răspund de familie, de Biserică, de adunarea

credincioşilor. Se întinde peste cei care, primind în dar de la Hristos această pâine grasă a Cuvântului şi a Euharistiei, datori sunt fiecare, după chemarea sa, s-o împartă şi altora. „În dar aţi luat, în dar să daţi“ (Mt 10, 8), zice Însuşi Dăruitorul cel mare.

Sfinţii Apostoli au fost cei dintâi care au împărţit daruri oamenilor, după ce ei înşişi au câştigat Darul, când au primit pe Duhul Sfânt. Iată-l pe Sfântul Pavel grăbindu-se să împartă un dar: „Pentru că doresc mult să vă văd ca să vă împărtăşesc vreun dar duhovnicesc, spre întărirea voastră“ (Rom 1, 11). „Şi ştiu, va zice el mai târziu, că, venind la voi, voi veni cu deplinătatea binecuvântării lui Hristos“ (Rom 15, 29). Căci el simţea că datoria de a împărţi fraţilor darurile primite de el de la Hristos era o necesitate stringentă pentru a împlini lipsurile credinţei lor (vezi I Tes 3, 10). Şi toţi sfinţii de peste veacuri până la cei contemporani cu noi aceasta au făcut: ne-au dat ceea ce au primit şi ei.

Cititorule şi frate, „Aşer deci este Hristos, sau cei ce s-au îmbogăţit cu Hristos, cărora le este şi pâinea cea grasă“, încheie Sfântul Chiril al Alexandriei gândurile sale. Şi tu poţi fi un Aşer, cine n-ar vrea să fie un mântuitor pentru fraţii săi? O, cât am primit de la Hristos şi ce datori suntem a împărţi cu dărnicie şi altora bucuria noastră! Înseş i aceste dezvăluiri uluitoare ale înţelesurilor duhovniceşti ascunse în binecuvântările patriarhului Iacov date fiilor săi, venite la uşa inimii noastre prin mijlocirea Sfinţilor Bisericii, ne îndatorează să dăm mâncăruri alese alor noştri, prin scris sau prin viu grai, cu fapta aleasă a credinţei dreptmăritoare.

UMBRA LUI HRISTOS ÎN BINECUVÂNTAREA DATĂ PATRIARHULUI NEFTALI

„Bilha, roaba Rahelei, a zămislit din nou şi i-a născut lui Iacov un al doilea fiu; iar Rahela a zis: «Ajutatu-m'a Dumnezeu în lupta ce-am luptat cu sora mea, şi am biruit!» Şi i-a pus numele Neftali" (Fac 30, 7-8). Citatul este luat din traducerea IPS Bartolomeu Anania care şi notează la subsol că Neftali e derivat din verbul „a (se) lupta". Şi că textul ebraic sugerează un accent mai îndrăzneț: „Cu Dumnezeu m-am luptat" sau: „Luptele lui Dumnezeu am luptat". Într-adevăr, traducerea veche sinodală a ş a ş i redă: „Luptă dumnezeiască m-am luptat cu sora mea, am biruit şi am ajuns deopotrivă cu sora mea!"

La momentul binecuvântării, iată-l pe Iacov grăind către Neftali: „Neftali: tulpină crescută-n văzduh, în juru-i roind frumusețe" (Fac 49, 21). Textul sinodal traduce altfel: „Neftali, cerboaică slobodă; el rosteşte graiuri minunate", oarecum diferit dar cu acelaşi înțeles de izvor al vieții de bună mireasmă izvorâtor.

Ca şi la binecuvântarea celorlalți fii, trebuie să urmărim şi în această binecuvântare chipul lui Hristos. Şi mai mult, cum spune Sfântul Chiril al Alexandriei, „şi al celor îndreptați prin credință şi sfințiți prin Duh"

(Glafire la cărțile lui Moise, PSB 39, EIBMBOR, Bucureşti, 1982, p. 246).

Atât Hristos cât şi cei ai Lui s-au asemănat în Sfânta Scriptură adeseori cu trunchiurile înalte ale pomilor, ale viței de vie sau ale altor arbori. Sfântul Chiril ia ca exemplu pentru poporul din Ierusalim cuvântul lui Ieremia proorocul: „Măslin verde, împodobit cu roade frumoase, te-a numit Domnul...“ (Ier 11, 16). Mântuitorul Însuşi a spus despre Sine: „Eu sunt vița ca adevărată şi Tatăl Meu este lucrătorul. Orice mlădiță care nu aduce roadă întru Mine, El o taie; şi orice mlădiță care aduce roadă, El o curățeşte, ca mai multă roadă să aducă“ (In 15, 1-2). „Căci Domnul nostru Iisus Hristos, zice Sfântul Chiril, este ca o rădăcină şi ca un trunchi al viței trainic sădite a celor aduşi la înnoirea vieții. Iar noi ca nişte mlădițe am fost prinse şi articulate într-o unitate spirituală cu El prin iubire, îndulcindu-ne de grăsimea Lui şi hrănindu-ne cu harul dumnezeiesc spre rodirea virtuții“. Iată cum tulpina crescută-n văzduh, adică Neftali, ne duce cu gândul la persoana şi misiunea Mântuitorului Iisus Hristos în lume. Dar şi la fiecare creştin în parte care trebuie să fie ca un pom ce face roade bune. „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele“, ce poate fi mai limpede spus despre tâlcul acestei binecuvântări.

Proorocul Zaharia aseamănă tulpina crescută-n văzduh cu cedrul din Liban. Fala cedrilor din Liban e cunoscută în toată lumea. Dar şi la rădăcina lor stă securea (cf. Mt 3, 10). Iată ce zice proorocul: „Deschide, Libane, porțile tale ca focul să mistuie cedrii tăi! Vaită-te, chiparosule, căci a căzut cedrul şi cei mai falnici s-au prăbuşit la pământ. Văitați-vă, stejari ai Vasanului, căci a căzut pădurea cea deasă“ (Zah 11, 1-2). Iar Sfântul Chiril tâlcuieşte: „Libanul este muntele acoperit de cedri. Iar acesta este un arbore binemirositor şi între

cei mai admiraţi pentru frumuseţea lor. Ierusalimul este asemănat cu Libanul pentru că are o mulţime de preoţi, admirată pentru cinstirile ce se dau pe temeiul legii. Căci ei au fost rânduiţi conducători ca nişte arbori robuşti şi înalţi în dumbrăvi, care întrec măsura tuturor celorlalţi şi sunt aşezaţi mai presus de tot poporul de sub conducerea lor. Dar s-a aprins Libanul, adică Ierusalimul. Iar cei ce străluceau în el şi erau foarte vestiţi şi aveau mulţimea slavei s-au plâns unii pe alţii, căzând şi pierzându-se şi pierind ca nişte lemne tăiate de ostaşii Romanilor" (Ibidem, p. 247). La plinirea vremii a venit însă Hristos, parcă împlinindu-se acum profeţia făcută de Iacov către Neftali, anume că El s-a făcut ca o tulpină înaltă crescută-n văzduh ca să fie văzut nu doar de evrei ci de toată lumea. Ne ducem cu mintea la Pomul vieţii, cum spune părintele Dumitru Stăniloae, „adică Fiul lui Dumnezeu sădit pentru noi ca om din umanitatea Fecioarei Maria" (Ibidem, nota 423, p. 248) la care se referă şi proorocul Isaia când spune că „în locul spinilor va creşte chiparosul şi în locul urzicii va creşte mirtul" (Is 55, 12). Chiparosul şi mirtul sunt dătători de bună mireasmă şi aşa este Hristos. Şi la fel sunt şi ai Lui. Şi chiparosul este înalt cu tulpina lui, potrivindu-se bine cu proorocia lui Iacov care vedea în Neftali cel ca un trunchi înălţat pe Iisus Hristos şi pe cei care sunt ai Lui.

Cititorule, vezi că nu doar pe Domnul Îl priveşte binecuvântarea dată lui Neftali ci şi pe noi, pe fiecare în parte. Omului credincios trebuie să i se potrivească calităţile celor mai plăcut mirositori dintre arbori despre care pomeneşte proorocul Isaia când vorbeşte despre lucrarea lui Mesia: „În pământ uscat voi sădi cedru şi merişor, şi mirt, şi chiparos, şi plop alb" (41, 19). Aşa trebuie să fie creştinul cel adevărat şi urmaşul lui Hristos. Sfântul Chiril al Alexandriei scoate din fiecare

arbore un înțeles duhovnicesc pentru noi: „Prin cedru să înțelegi nădejdea celor ce cred în nestricăciune. Căci cedrul nu cunoaşte putrezirea. Iar prin tisă (merişor, n.n.) se cuvine să înțelegi că cei în Hristos nu se află nici în uşurătatea minții, nici în nestatornicia înțelegerii. Căci toți sunt înțelegători, pentru că au mintea lui Hristos. Căci tisa este pom compact şi are în el multă densitate. Iar prin mirt, buna mireasmă a sfințeniei şi înflorirea neîncetată în har. Iar prin chiparos înălțimea şi buna mireasmă. Spun că e înalt în virtute şi strălucitor în har. Şi prin plop, strălucirea şi albul dreptății. Căci cei împodobiți cu harul lui Hristos sunt strălucitori“ (Ibidem, pp. 248-249).

Oare roim noi în jur frumusețe? Sau rostim noi graiuri minunate? Pentru asta trebuie să ne înălțăm în lumină ca cedrul cel din Liban, ca şi chiparosul să domine viață a noastră peste grijile mărunte ale veacului, ca mireasma îmbătătoare a mirtului ce umple văzduhul să înainteze de-a pururea şi-n noi frumusețea spirituală a sfințeniei.

Preot Petru Roncea

UMBRA LUI HRISTOS ÎN BINECUVÂNTAREA DATĂ PATRIARHULUI IOSIF

Săptămâna Patimilor începe cu Denia de Duminică seara despre care sinaxarul spune că „În Sfânta şi Marea Luni se face pomenire de fericitul Iosif cel preafrumos şi de smochinul care s-a uscat prin blestemul Domnului. Iosif a fost un fiu mai mic al patriarhului Iacov, născut din Rahela. Invidiat de fraţii săi din pricina unor visuri, a fost ascuns mai întâi într-o groapă. Tatăl lui este înşelat de fiii lui printr-o haină muiată în sânge, spunându-i că Iosif a fost răpit şi a fost mâncat de fiare sălbatice. Apoi el a fost vândut ismaeliţilor cu treizeci de arginţi, iar aceştia, la rândul lor, îl vând lui Putifar, mai-marele eunucilor faraonului Egiptului“ *(Triod*).

Despre fericitul Iosif, a cărui viaţă este atât de cunoscută tuturor cititorilor Sfintei Scripturi, aflăm că bătrânul său tată Iacov i s-a adresat ca penultimului dintre cei doisprezece, lăsând oarecum la urmă pentru fiii iubitei Rahela descătuşarea binecuvântării. Este foarte evidentă între ceilalţi fii extinderea în cuvinte de binecuvântare asupra lui Iuda, ca unul ce avea să dea sămânţa împărătească a lui Hristos. Iosif însă va purta în sine ascunse celelalte două chemări ale lui Hristos, cea învăţătorească - Iosif va hrăni cu pâine

întreaga lume - şi cea sfinţitoare sau jertfitoare, precum Iosif cel vândut şi dat pieirii de fraţii săi. E uşor de observat o «discordanţă» între textul Sfintei Scripturi şi imnologia Triodului cu privire la preţul vânzării lui Iosif. Cartea sfântă vorbeşte de douăzeci de arginţi (Fac 37, 28), pe când Biserica, pentru a-şi ajuta credincioşii să-nţeleagă mai uşor analogia dintre Iosif şi Hristos spune că şi Iosif a fost vândut tot cu treizeci de arginţi ca Domnul.

Pentru această asemănare cu Hristos în cele două chemări, învăţătorească şi jertfitoare sau sfinţitoare, Iacov sloboade cu boierie cuvintele binecuvântării: „Iosif, ramură de pom roditor, ramură de pom roditor lângă izvor, ramurile lui se revarsă peste ziduri. Îl vor amărî şi îl vor duşmăni; înspre el arunca-vor săgeţi şi îl vor sili la luptă. Dar arcul lui va rămâne tare şi muşchii braţului lui întăriţi, mulţumită Dumnezeului celui puternic al lui Iacov, cel ce este păstorul şi tăria lui Israel. De la Dumnezeul tatălui tău - El te va ajuta; şi de la cel Atotputernic - El te va binecuvânta; de la El să vină binecuvântările, de sus din ceruri, şi binecuvântările adâncului de jos, binecuvântările sânilor şi ale pântecelui. Binecuvântările tatălui tău întrec binecuvântările munţilor celor din veac şi frumuseţea dealurilor celor veşnice. Aceste binecuvântări să fie pe capul lui Iosif, pe creştetul celui mai ales între fraţii lui“ (Fac 49, 22-26).

Este cum nu se poate mai limpede că aceste cuvinte de binecuvântare duc cu mintea la chipul lui Iisus Hristos. Clement Alexandrinul scrie în *Stromatele* sale (PSB 5, EIBMBOR, Bucureşti, 1982, pp. 341-342) că „fraţii lui l-au pizmuit pe tânărul acesta, pentru că tânărul vedea mai departe în viitor, datorită cunoaşterii sale. Fraţii lui au disprețuit cunoaşterea felurită (cunoaşterea felurită simbolizată prin «haina cea

pestriță», notă de subsol) a vrednicului tânăr pe care o câştigase prin dragostea lui de învățătură - sau ei au folosit numai credința cea după lege - de aceea l-au aruncat pe tânăr în groapa cea lipsită de apă, pentru ca apoi să-l vândă celor care se duceau în Egiptul cel lipsit de Cuvântul dumnezeiesc. Goală de ştiință era groapa în care a fost aruncat înțeleptul a cărui înțelepciune era ascunsă; şi, fiind dezbrăcat de cunoaştere, părea asemenea fraților lui". În legătură cu aceste mărețe cuvinte ale binecuvântării patriarhului, Sfântul Ioan Gură de Aur le tâlcuieşte, în *Omilii la Facere*, punând accent pe victoriile repurtate de Iosif asupra Egiptului şi asupra mâniei fraților săi: „Vorbeşte de înțelegerea fraților împotriva lui Iosif. Face aluzie la gândul lor ucigaş. Iată că, după ce a spus cele îndrăznite împotriva lui Iosif de frații lui, le spune şi ce li s-a întâmplat lor. Frații lui au încercat să-l ucidă; şi, atât cât le-a stat în putință, cu voința l-au şi ucis; dar şi arcele lor au fost sfărâmate, iar vinele lor slăbite. Oare n-au pățit aşa când l-au auzit pe Iosif spunându-le: «Eu sunt fratele vostru Iosif, pe care l-ați vândut în Egipt!» atunci mai cu seamă, atunci li s-au slăbit vinele. Cel ce a slăbit vinele lor este Cel Puternic, spune Iacov, El Dumnezeul meu, El te-a ajutat. Dreptul Iacov face aici referire la slava, la strălucirea şi la domnia lui peste Egipt; iar prin cuvintele «munți» şi «coline» arată înălțimea şi puterea lui Iosif, anume că s-a urcat până la cea mai înaltă culme a conducerii" (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, PSB 22, EIBMBOR, Bucureşti, 1989, pp. 336-337).

Numai citind aceste cuvinte şi îndată chipul lui Iisus Hristos ni se arată strălucind în icoana vieții lui Iosif. Ca o ramură de pom roditor a crescut El şi S-a umplut de slava pe care o avea mai înainte prin fire în El. Ce înălțător vorbeşte Sfânta Scriptură despre

deşertarea Lui de slavă atunci când S-a coborât la noi şi a îmbrăcat trupul nostru lipsit de slavă. Sfântul Chiril al Alexandriei, când se apleacă asupra binecuvântării date lui Iosif, descrie în cuvinte atât de emoţionante smerirea şi apoi înălţarea lui Hristos că parcă-l vezi pe Iosif retrăindu-şi viaţa în cea a Mântuitorului: „S-a arătat în chipul robului, făcându-Se ascultător lui Dumnezeu şi Tatăl până la moarte. De aceea se spune că a fost preaînălţat şi a primit, după cuvântul fericitului Pavel, «nume mai presus de tot numele», cum nu-l avea pentru umanitate (Fil 2, 8-9), ci pentru starea de har“ (Sfântul Chiril al Alexandriei, *Glafire la cărţile lui Moise,* PSB 39, EIBMBOR, 1992, p. 251).

„Îl vor amărî şi îl vor duşmăni“, zice Iacov binecuvântându-l pe Iosif. „Iar că Emanuil a fost pizmuit, cine s-ar putea îndoi? - zice Sfântul Chiril. A fost pizmuit de sfinţi, care silindu-se să meargă pe urmele Lui şi însuşindu-şi chipul frumuseţii Lui dumnezeieşti şi L-au făcut pildă a celor ce trebuie făcute, dobândind slava mai presus decât toate. Dar trebuie înţeles că a fost pizmuit şi în alt mod de cei ce s-au hotărât să nu-L iubească, adică de învăţătorii Iudeilor, adică de cărturari şi farisei, care zămisleau în ei o pizmă amară şi făceau din slava Lui neasemănată pricină de bârfire şi erau chinuiţi în multe feluri“ (Ibidem, p. 252). Dar după ce Hristos a biruit moartea, cu ce slavă S-a încununat! Şi cerul şi pământul I s-au închinat, cum spune Scriptura: „Şi să se închine Lui toţi îngerii lui Dumnezeu“ (Evr 1, 6), adică cele de sus şi „tot pământul să se închine Ţie“ (Ps 65, 3), adică toate cele de jos, sau cum spunea patriarhul Iacov binecuvântându-l pe Iosif: „de la El să vină binecuvântările, de sus din ceruri, şi binecuvântările adâncului de jos, binecuvântările sânilor şi ale pântecelui“, cele ale sânilor şi ale

pântecelui indicând „limpede şi lămurit naşterea Unuia Născutului din Dumnezeu şi Tatăl şi cea prin Sfânta Fecioară“ (Ibidem, p. 253). Ce taină în ascunsurile binecuvântărilor adâncului de jos, cele ale Întrupării lui Hristos date de Dumnezeu pântecelui Maicii Domnului. Şi în binecuvântările de Sus, cele ale sânilor, prin naşterea din veci a lui Hristos din Tatăl. Binecuvântările de Sus şi de jos, ale Sânului şi ale pântecelui, Cuvântul lui Dumnezeu cel din veac, laptele sânilor, şi Sfânta Euharistie căreia i se face părtaş şi pântecele Maicii Domnului.

Cititorule, să facem oprire aici! Taina este mare şi sfântă. Şi fericit e-n veci Iosif cel preafrumos!

UMBRA LUI HRISTOS ÎN BINECUVÂNTAREA DATĂ PATRIARHULUI VENIAMIN

Singurul fiu al lui Iacov născut în Canaan a fost Veniamin. Dacă toţ i ceilalţi fii s-au născut în Mesopotamia, acesta din urmă, al doilea fiu al Rahelei, vede lumina soarelui la Betleem, căci Efrata avea să se confunde peste vremi cu locul naşterii Mântuitorului (Fac 35, 19). Rahela avea să-şi dea sufletul la naşterea lui Veniamin, de aceea, mai înainte de a muri, zicându-i moaşa că mai are un fecior, ea l-a numit Ben-Oni ceea ce înseamnă *Fiul-Durerii-Mele.* Iacov însă iubea nespus pe Rahela şi ca să o mângâie şi-n moarte i-a pus alt nume fiului nou născut, unul legat de locul Rahelei în inima lui. Şi i-a spus Veniamin care înseamnă *Fiul Dreptei* sau fiul din latura privilegiată, din locul de cinste (vezi nota *d* la Facere 35, 18 a IPS Bartolomeu, Biblia, Ediția jubiliară a Sfântului Sinod).

Rămas ca singura amintire de la Rahela, după ce Iosif *pierise* din viața bătrânului Iacov, Veniamin avea să fie piatra de încercare a dragostei care nu moare. Iacov va vedea în Veniamin nu doar pe unul dintre copiii lui, ci înşişi Rahela şi Iosif vor străluci necurmat în licărirea gingaşă a ochilor mezinului familiei patriarhului. Acum, la ceas de binecuvântare, când bătrânul tată se va fi mângâiat de vederea lui Iosif care

totuşi nu pierise, nu-i rămâne decât duioasa amintire a Rahelei privindu-l pe Veniamin. În sfârşit, rosteşte şi pentru el cuvântul binecuvântării: „Veniamin, lup răpitor, dimineaţa va mânca vânat şi pradă va împărţi seara“ (Fac 49, 27).

De ce, oare, Iacov îl numeşte pe Veniamin lup răpitor? Trebuie să aibă un înţeles duhovnicesc acest cuvânt poate pentru faptul că, fiind cel mai tânăr dintre copii, va fi icoană a poporului celui nou al lui Dumnezeu, cel din urmă, născut din Jertfa lui Hristos şi care va alerga totdeauna cu multă ardoare să se hrănească cu Cuvântul lui Dumnezeu. Sfântul Chiril al Alexandriei vede tocmai această icoană în lupul răpitor: „Şi e asemănat, socotesc, cu un lup răpitor, pentru că era foarte fierbinte în dorinţa de-a învăţa şi de-a sări pururi şi cu mare pornire, asemenea unor fiare, spre tot ce era bun de mâncat pentru întreţinerea tăriei duhovniceşti.“ *(Glafire la cărţile lui Moise*, PSB 39, EIBMBOR, Bucureşti, 1992, p. 255). Dar în chipul lui Veniamin asemănat cu lupul răpitor sunt toţi cei credincioşi care merg după Hristos fără frică şi cu preţul vieţii: „Căci asemenea lupilor, cei credincioşi sunt cumpliţi când văd ceea ce le e de folos, repezindu-se spre a răpi ceea ce le e spre trebuinţă. Şi sunt iuţi în a ocoli cele ce obişnuiesc să le fie spre pagubă. Nu sunt uşor cuprinşi de frică nici când sunt înconjuraţi, ca de câini, de cei ce voiesc să-i alunge de la faptele şi cuvintele bune, ci slăbesc învăluirea din partea acelora“ (Ibidem).

La prima vedere s-ar părea nepotrivit să fie asemănat omul lui Dumnezeu cu un lup răpitor. Dar Domnul Însuşi are asemănarea unor fiare ca leul (Osea 5, 14: „Căci Eu sunt ca un leu faţă de Efraim.“; Apoc 5, 5: „Iată, a biruit leul din seminţia lui Iuda“), deşi poartă şi diavolul această asemănare cum spune, de exemplu,

Sfântul Petru în întâia sa epistolă: „Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită". Iată-l şi pe Faraon care este chip al satanei numit de Iezechiel „leu al neamurilor" (Iez 32, 2). Iar Psalmistul în dese rânduri vede în chipul leului pe diavolul cel care pândeşte sufletele drepţilor (Ps 7, 2; 9, 29; 16, 12; 21, 13).

Înţelegem dar din gândirea sfinţilor că atunci când citim în Sfânta Scriptură despre astfel de asemănări, nepotrivite la prima vedere, trebuie că ele au neapărat un înţeles duhovnicesc. Sfântul Chiril al Alexandriei aduce în atenţia noastră cuvântul din Isaia, capitolul 43 cu versetul 20 care spune că „pe Tine Te vor preaslăvi fiarele câmpului, şacalii şi struţii..". Poate fi înţelesul şi literar, că doar toată suflarea Îl laudă pe Domnul. Dar cuvântul fiind profetic ascunde şi alte înţelesuri. De ce neamul ales, adică cei credincioşi sunt asemenea fiarelor? „Fiare - zice Sfântul Chiril - pentru că nu rabdă să fie îmblânzite de satana, care se străduieşte să le supună lui, ci mai degrabă sar la el şi îmblânzesc pe cei ce voiesc să alerge după cele ce nu sunt îngăduite" (Ibidem, p. 256).

Binecuvântarea dată de Iacov continuă apoi cu următoarele cuvinte pentru lupul răpitor Veniamin: „dimineaţa va mânca vânat şi pradă va împărţi seara". Adică, vrea să spună Patriarhul, omul lui Dumnezeu se foloseşte întâi pentru sine de Cuvântul sfânt, apoi îl împarte şi altora ca hrană. „Întâi să fim, apoi să facem" ar spune, cu alte cuvinte, acelaşi lucru fratele Traian Dorz. Sfântul Chiril observă diferenţa între a hrăni şi a nu transmite nici o învăţătură cuiva. A hrăni pe cineva n-o poate face decât cel care s-a hrănit mai întâi pe sine. Nu poţi învăţa pe altul dacă mai întâi nu te-ai învăţat pe tine. Lupul mănâncă vânatul său dimineaţa, iar seara pe acelaşi îl împarte altora. „Căci îşi introduce

învățăturile în minte, cum introduce acela mâncarea în stomac. Dar cel ce nu dă nici o învățătură, e departe de cel ce hrăneşte“ (Ibidem).

Cititorule, eşti tu un lup răpitor ca Veniamin? Ajuns la sfârşitul binecuvântărilor albitului Patriarh ai fost răpit, oare, de măreția înțelesurilor duhovniceşti ascunse în fiecare cuvânt rostit de gura lui? Te-ai regăsit în ele, ți-a copleşit inima taina lui Hristos descoperită prin ele?

Iată acum unul care ni se potriveşte poate mai bine. Sfântul Pavel povesteşte despre sine cum prigonea Biserica şi, ca o fiară sălbatică, ca un „lup răpitor“, urmărea pe creştini să-i ucidă. Şi era şi el unul din semința lui Veniamin (Rom 11, 1; Fil 3, 5), adică purta în sângele său setea de răpire. Atât numai că aceasta se pervertise în lupta împotriva lui Hristos. Dar când L-a aflat pe Domnul, cum a binevestit credința pe care mai înainte o defăima! Şi cum a împărțit el prada cea fericită după ce mai întâi L-a cunoscut el pe Hristos. Psalmistul David pe el l-a văzut prin Duhul când zicea că „acolo era Veniamin cel mai tânăr, în uimire“ (Ps 67, 28). Şi oare n-a zis Sfântul Apostol Pavel despre sine acestea că „dacă ne-am ieşit din fire, este pentru Dumnezeu“ (II Cor 5, 13) Cel din semința lui Veniamin avea să fie în extaz, în uimire, când a fost ridicat la al treilea cer, căci cel ce-i lup răpitor al dumnezeieştii cunoaşteri şi-şi hrăneşte sufletul cu mireasma raiului, binevestitor ai lui Hristos se va face tuturor neamurilor.

CHIP ŞI ASEMĂNARE LA DIADOH AL FOTICEII

Mare ascet şi adânc cunoscător al vieţii mistice, Diadoh, episcop al Foticeii, de prin secolul al V-lea, ne-a lăsat câteva scrieri dintre care, în Filocalia, volumul I, avem un «Cuvânt ascetic despre viaţa morală, despre cunoştinţă şi despre dreapta socoteală duhovnicească, împărţit în 100 de capete».

Aflăm din notele scrise cu privire la viaţa şi la scrisul lui (Filocalia, vol. I, Ed. Harisma, Bucureşti, 1993, pag. 404) că această scriere este un tratat complet asupra vieţii duhovniceşti, scris de un om care a practicat-o.

După Diadoh, scopul vieţii duhovniceşti este unirea sufletului cu Dumnezeu, prin dragoste. El face deosebirea dintre «chipul» lui Dumnezeu în om şi «asemănarea» cu El. Prin păcatul strămoşesc, «chipul» dumnezeiesc s-a întinat, s-a spălăcit. Harul Botezului curăţă «chipul», îl spală de întinăciunea păcatului. Dar, prin aceasta, încă nu avem şi «asemănarea». Spălarea chipului se face fără colaborarea noastră; lucrarea aceasta a harului încă nu o percepem. «Asemănarea» începem să o simţim pe măsură ce ne sporim sforţările noastre pentru o viaţă virtuoasă şi o atingem deplin când a crescut în noi dragostea de Dumnezeu în mod covârşitor. Abia după ce am sporit în «asemănare», în dragoste, ni se face şi harul

«simțit». Iată, la capitolul 77, cum vorbeşte despre aceasta:

„Harul se ascunde, cum am zis, din însăşi clipa în care ne-am botezat, în adâncul minții. Dar îşi acoperă prezența față de simțirea minții. Din moment ce începe însă cineva să iubească pe Dumnezeu cu toată hotărârea, o parte din bunătățile harului intră într-un chip negrăit în comunicare cu sufletul prin simțirea minții. Prin aceasta, cel ce vrea să țină cu tărie lucrul pe care l-a aflat, vine la dorința să vândă cu multă bucurie toate bunurile cele de aici, ca să cumpere cu adevărat țarina în care a aflat ascunsă comoara vieții. Căci, când va vinde cineva toată bogăția lumească, va afla locul în care stătea ascuns harul lui Dumnezeu. Fiindcă, pe măsura înaintării sufletului, îşi descoperă şi darul dumnezeiesc bunătatea lui în minte. Dar atunci îngăduie Dumnezeu şi dracilor să supere sufletul, ca să-l învețe să facă deosebirea între bine şi rău şi să-l facă mai smerit prin aceea că, pe măsură ce se curăță, simte tot mai multă ruşine de urâciunea gândurilor drăceşti" (Ibidem, pag. 452).

Pe vremea sfinților Mar cu Ascetul şi Diadoh al Foticeii, erau unii care prețuiau exclusiv rugăciunea, ca mijloc al experierii harului, nesocotind Taina Botezului ca mijlocitoare a harului ce şterge, fără să avem conştiință, păcatul din noi. Mai sunt şi printre creştinii zilelor noastre unii urmaşi ai acestor «masalieni», cum se numeau cei care nesocoteau harul Botezului. Masalienii afirmau că Botezul nu alungă pe diavol din sufletul omului, aşadar nu şterge nici păcatul cu totul, ci în omul botezat sălăşluieşte şi harul şi păcatul, şi Duhul Sfânt şi diavolul.

Această teorie este respinsă de Diadoh, arătând că, dacă până la Botez înăuntrul sufletului se afla diavolul, de la Botez înăuntrul lui se sălăşluieşte harul, iar diavolul e scos afară. De aici înainte, sufletul este influențat de har, dinăuntrul său; iar diavolul îl

influențează numai din afară, prin mustul trupului şi prin simțurile lui. Despre această luptă interioară vorbeşte Diadoh şi în capitolul 76, pe care-l propunem spre citire celor doritori de luminare în privința Tainei Botezului.

Cât despre viața cea duhovnicească, aceasta începe cu frica de Dumnezeu, care este conducătoare spre dragostea desăvârşită în care nu mai este frică, ci nepătimire, după cum arată în capitolul 17:

„... Dar când începe să se curețe cu multă luare-aminte, simte fiica lui Dumnezeu ca pe un leac adevărat al vieții, care, mustrându-l, îl arde ca într-un foc fără durere. Pe urmă, curățindu-se treptat, ajunge la curățirea desăvârşită, sporind în dragoste pe măsură ce se micşorează frica din el. În felul acesta, ajunge la dragostea desăvârşită, în care, cum am zis, nu mai este frică, ci nepătimirea deplină, produsă de slava lui Dumnezeu. Să avem, deci, ca laudă neîncetată, mai presus de toate laudele, întâi frica lui Dumnezeu, apoi dragostea, care este plinirea legii desăvârşirii în Hristos“ (Ibidem, pag. 421).

Înaintarea în viața duhovnicească nu se face fără lupte, după cum arată printr-o sugestivă asemănare Diadoh al Foticeii în capitolul 88:

„ Când cineva stă, în vreme de iarnă, într-un loc oarecare sub cerul liber, privind la începutul zilei întreg spre Răsărit, partea de dinainte a sa se încălzeşte de soare, iar cea din spate rămâne nepărtaşă de căldură, dat fiind că soarele nu se află deasupra capului său. Tot aşa şi cei care sunt la începutul lucrării duhovniceşti îşi încălzesc în parte inima prin harul sfânt, din care pricină şi mintea începe să rodească cugetări duhovniceşti; dar părțile de dinafară ale ei rămân de cugetă după trup, deoarece încă nu sunt luminate de sfânta lumină, printr-o simțire adâncă, toate mădularele inimii. Neînțelegând unii aceasta, au socotit că în mintea celor ce se nevoiesc sunt două ipostasuri ce

se împotrivesc unul altuia. Dar dacă în aceeaşi clipă se nimereşte ca sufletul să gândească şi bune şi rele, aceasta se întâmplă în chipul în care omul dat mai înainte ca pildă simte totdeodată şi gerul şi căldura. Căci, de când mintea s-a rostogolit la chipul îndoit al cunoştinţei, e silită, chiar dacă nu vrea, să poarte în aceeaşi clipă şi gânduri bune şi gânduri rele, mai ales la cei ce ajung la o subţirime a puterii de deosebire. Căci cum se grăbeşte să înţeleagă binele, îndată îşi aminteşte şi de rău.

Fiindcă de la neascultarea lui Adam ţinerea de minte a omului s-a sfâşiat în două. Când vom începe însă să împlinim cu râvnă fierbinte poruncile lui Dumnezeu, harul, luminând toate simţurile noastre printr-o adâncă simţire, va arde pe de o parte amintirile noastre, iar pe de alta, îndulcând inima noastră cu pacea unei iubiri statornice, ne va face să izvorâm gânduri duhovniceşti, nu după trup. Iar aceasta se întâmplă foarte des celor ce s-au apropiat de desăvârşire, având în inimă neîntreruptă pomenirea Domnului" (Ibidem, pag. 462-463).

Un ultim capitol, capitolul 89, pe care-l prezentăm cititorilor acestei rubrici, ne este lumină călăuzitoare despre chip şi asemănare în gândirea Părinţilor Bisericii:

„Două bunuri ne aduce nouă harul cel sfânt prin Botezul renaşterii, dintre care unul covârşeşte nemărginit pe celălalt. Cel dintâi ni se dăruieşte îndată, căci ne înnoieşte în apa însăşi şi luminează toate trăsăturile sufletului, adică «chipul» nostru, spălând orice zbârcitură a păcatului nostru. Iar celălalt aşteaptă să înfăptuiască împreună cu noi ceea ce este «asemănarea»). Deci, când începe mintea să guste întru multă simţire din dulceaţa Preasfântului Duh, suntem datori să ştim că începe harul să zugrăvească, aşa zicând, peste chip, asemănarea. Căci precum zugravii desemnează întâi cu o singură culoare figura omului, apoi, înflorind puţin câte puţin culoarea prin culoare, scot la arătare «chipul»> viu al celui zugrăvit până la firele părului, aşa şi sfântul har al

Dumnezeu readuce întâi prin Botez «chipul» omului la forma în care era când a fost făcut, iar când ne vede dorind cu toată hotărârea frumusețea «asemănării» şi stând goi şi fără frică în atelierul lui, înfloreşte o virtute prin alta şi înalță chipul sufletului din strălucire în strălucire, dăruindu-i pecetea asemănării. Aşa încât simțirea ne arată cum ia formă în noi asemănarea, dar desăvârşirea asemănării o vom cunoaşte abia din iluminare. Căci toate virtuțile le primeşte mintea prin simțire, înaintând după o măsură şi o rânduială negrăite. Dar dragostea duhovnicească nu o poate câştiga cineva până ce nu va fi iluminat întru toată încredințarea de Duhul Sfânt. Căci, până ce nu primeşte mintea în chip desăvârşit asemănarea prin lumina dumnezeiască, poate avea aproape toate celelalte virtuți, dar este încă lipsită de dragostea desăvârşită. Iar când se va asemăna cu lirtutea lui Dumnezeu (vorbesc de asemănare, cât e cu putință omului), atunci va purta şi asemănarea dragostei dumnezeieşti. Căci, precum în cazul portretelor pictate, dacă se adaugă chipului culoarea cea mai vie, se scoate la iveală până şi asemănarea zâmbetului celui pictat, aşa şi la cei zugrăviți după asemănarea dumnezeiască de către harul dumnezeiesc, dacă se adaugă lumina dragostei, «chipul» e ridicat cu totul la frumusețea «asemănării». Nici nepătimirea nu poate dărui sufletului altă virtute, fără numai dragostea. Căci dragostea «<esteplinirea legii» (Rom 13, 10), încât «omul nostru cel dinlăuntru se înnoieşte zi de zi» (II Cor 4, 16) în gustarea dragostei, dar se împlineşte abia întru desăvârşirea ei" (Ibidem, pag. 463-464).

Desigur, asupra acestor citate patristice se cere rezervarea unui timp mai îndelung pentru a fi reluate cu stăruință, până vom pătrunde în miezul înțelegerii filocalice a gândirii Părinților Bisericii. Încetul cu încetul se va trezi înăuntrul nostru acea vibrație plăcută a sufletului care simte bucuria atingerii de înțelegerea mai

VESTEA BUNĂ A ADORMIRII NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU

Sfântul Maxim Mărturisitorul (t 662) este socotit ca „cel mai profund gânditor teologic şi duhovnicesc al Tradiției patristice a Bisericii răsăritene“ (diac. Ioan I. Ică jr., *O biografie doxologică...,* în Sf. Maxim Mărturisitorul, *Viața Maicii Domnului*, Ed. Deisis, Sibiu, 1998). În cartea menționată mai sus Sfântul Maxim Mărturisitorul descrie doxologic viața Maicii Domnului.

Redăm câteva fragmente din episodul mutării la Cer a Preacuratei, începând cu vestea mutării pe care acelaşi Arhanghel Gavriil i-a adus-o:

„Acum prin harul ei vom vorbi despre moartea sa şi despre mutarea ei din această lume la Împărăția Veşnică; a asculta o astfel de istorie e bucuria şi lumina sufletelor prietene lui Dumnezeu. Când Hristos, Dumnezeul nostru, a vrut să o facă să iasă din această lume pe preasfânta şi curata Maica Sa şi să o ducă în Împărăția cerurilor pentru a primi cununa veşnică a bunăvoirilor şi ostenelilor mai adânci decât firea, pentru a o aşeza de-a dreapta Sa cu veşmânt de aur țesut cu strălucire din diferite culori şi să o proclame Împărăteasa tuturor făpturilor; să o ducă înăuntrul catapetesmei şi să o facă să locuiască în Sfânta Sfintelor; i-a vestit dinainte slăvita mutare, ca odinioară minunata zămislire. Arhanghelul a venit deci şi a întins ramura de finic care era semnul biruinței. Ca în ziua în care ieşise cu

ramuri de finic în întâmpinarea Fiului său, biruitorul morții şi nimicitorul iadului, tot aşa, Arhanghelul i-a întins Sfintei Fecioare această ramură, semn al biruinței asupra pătimirilor şi sărăciei morții, şi a spus: «Fiul şi Domnul tău te cheamă: E ceasul venirii la Mine a Maicii Mele! De aceea m-a trimis să-ți vestesc din nou, binecuvântată între femei! Astăzi, aşa cum ai umplut de bucurie pe locuitorii pământului, aşa vei bucura oştirile cereşti prin urcarea ta, tu cea binecuvântată, care ai făcut să strălucească încă şi mai mult sufletele sfinților. Bucură-te! Rugăciunile şi cererile tale urcă la Fiul tău în ceruri şi, potrivit cererii tale, îți porunceşte să laşi această lume şi să urci în sălaşele cereşti, şi să fii alături de El în viața veşnică şi fără sfârşit!»

Când Sfânta Născătoare de Dumnezeu Maria a auzit aceasta, s-a umplut de bucurie şi a dat îngerului răspunsul ei dintâi: «<Iată roaba ta! Fie mie şi acum după cuvântul tău!» Şi îngerul a plecat ".

După această Bună Vestire a Mutării, Sfântul Maxim arată cum Maica sfântă s-a dus în Muntele Măslinilor să se roage „pentru sine şi pentru lumea întreagă". Întorcându-se în Sion, a avut dorința să-l vadă pe Sfântul Ioan Evanghelistul, cel înfiat ei de Fiul său. Deodată, pe un nor a apărut Sfântul Ioan şi, împreună cu fecioarele care erau acolo, au ascultat din gura Preacuratei vestea mutării ei. Ea i-a mângâiat apoi pe toți cei prezenți, rânduind cu Sfântul Ioan cele pentru îngropare. Plină de frumusețe este relatarea salutării Maicii Sfinte la întâlnirea Apostolilor:

„Atunci Sfânta Născătoare de Dumnezeu şi-a deschis gura ei nestricăcioasă şi preacurată şi le-a spus: «Voia Fiului şi Dumnezeului meu să fie cu mine El este Dumnezeul meu, şi Îl slăvesc şi înalț pe Dumnezeul părinților mei. El este Fiul meu născut din mine după trup, dar Tatăl Său e Dumnezeu, Ziditorul Maicii Sale. De aceea, doresc să mă duc la El, Cel ce dăruie tuturor ființă şi viață. Şi când mă

voi duce la El, nu voi înceta să mă rog şi să mijlocesc pentru voi şi pentru toţi creştinii şi pentru lumea întreagă, ca Cel ce o judecă în milostivirea Sa să Se milostivească de toţi credincioşii şi să-i întărească şi să-i ducă pe calea vieţii şi să-i întoarcă pe necredincioşi şi să-i facă pe toţi o singură turmă a Bunului Păstor, Care Şi-a dat sufletul Său pentru oile Sale şi le cunoaşte şi ai Săi Îl cunosc!»>

În timp ce binecuvântata Maică a lui Hristos vorbea aşa, şi îi binecuvânta, de îndată s-a auzit glasul unui tunet puternic şi un nor cu adiere paşnică. Şi iată că din norul strălucitor au căzut ca nişte picături de rouă înmiresmată sfinţii ucenici şi Apostoli ai lui Hristos care fuseseră adunaţi de la marginile pământului în faţa casei Preasfintei Fecioare Născătoare de Dumnezeu. Evanghelistul şi Teologul Ioan i-a primit şi i-a salutat în linişte şi i-a adus la Sfânta şi Fericita Fecioară. Nu erau numai Cei Doisprezece, ci şi mulţi alţii din numeroşii lor ucenici aleşi şi făcuţi vrednici de cinstea apostoliei, cum ne spune marele Dionisie Areopagitul în scrisoarea sa către Timotei, că el însuşi, Dionisie, şi Timotei şi Ierotei şi alţi prieteni au venit acolo împreună cu Apostolii la moartea Împărătesei. Au intrat înaintea ei şi au salutat-o cu frică şi respect".

În continuare este prezentat în două capitole cuvântul Sfintei Fecioare către Apostoli, urmat de o implorare a Fiului ei cu alese cuvinte de binecuvântare şi elogiul Apostolilor adus nemăsuratei bunătăţi a lui Hristos. Capitolul următor descrie însăşi apariţia Fiului ei:

„Şi iată că s-a întâmplat măreaţa şi minunata venire a lui Hristos, Dumnezeul şi Fiul ei, şi împreună cu El au venit oştirile nenumărate ale Îngerilor şi Arhanghelilor, şi alte oştiri ale Serafimilor, Heruvimilor, Scaunelor; toţi stăteau cu frică înaintea Domnului, căci unde va fi Împăratul acolo Îl vor însoţi şi oştirile. Sfânta Fecioară ştia toate acestea încă de la început şi aştepta cu nădejde tare... Atunci

Apostolii au tremurat şi au căzut la pământ ca nişte morți; iar Domnul le-a spus: Pace vouă!, cum le-a spus odinioară când a intrat prin uşile încuiate, căci erau în aceeaşi casă a lui Ioan, adunați tot acolo; atunci, de frica iudeilor, iar acum pentru moartea Maicii Domnului...“

O frumoasă privelişte a slavei dumnezeieşti de pe Tabor s-a petrecut înaintea ochilor Apostolilor. A urmat apoi dialogul cel din urmă dintre Maică şi Fiu. Şi, în vocea dulce a îngerilor, Preasfânta Maică ş i-a încredințat sufletul Împăratului şi Fiului ei, adormind într-un somn dulce şi mult-dorit:

„Aşa cum a ocolit durerile naşterii cu o naştere negrăită, tot astfel nici durerile morții n-au atins-o în vremea morții sale, căci Împăratul şi Domnul firilor a fost şi atunci şi acum strămutătorul firilor“ - remarcă Sfântul Maxim, după ce descrie minunata mutare.

Capitolele ce urmează până la sfârşit sunt pline de emoție şi respiră uimirea şi plecăciunea autorului în fața măreției tainei (vezi în cartea citată la început, pg. 98-117).

Preot Petiu Roncea

AVARIŢIA, ADICĂ IUBIREA DE BANI

După Învățătura noastră de credință, păcatul *iubirii de argint* este definit ca pofta neînfrânată după bunurile pământeşti. Şi când zicem neînfrânată, înțelegem că cel stăpânit de iubirea de argint are o poftă nepotolită după câştigarea banilor, într-o manieră egoistă şi gândind să se folosească în exclusivitate numai el de ei, mai mult păstrându-i cu tenacitate, nicidecum ajutând pe cei în lipsă, deşi Sfântul Augustin spune că „prisosul bogaților este necesarul săracilor".

Sfântul Apostol Pavel, observând cu amărăciune setea conaționalilor săi după simpla dorință de a auzi cum zornăie arginții în mâinile lor - cazul lui Iuda este o mărturie în acest sens -, îşi atenționează ucenicul de primejdia care şi pe el, mai ales în funcția pe care o avea în Biserică, putea să-l urmărească, spre a-l face rob acestui păcat: „Iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor şi cei ce au poftit-o cu înfocare au rătăcit de la credință şi s-au străpuns cu multe dureri" (I Tim 6, 10).

Omul Evangheliei lui Iisus Hristos este întotdeauna fericit pentru privilegiul de a-L fi aflat pe Hristos, pe toate ale sale trecătoare socotindu-le la prețul minimal, ca al unui produs în prag de expirare.

Pe bețiv îl recunoşti după fața şi ochii lui, după clătinarea trupului şi celelalte. Pe suduitor îl recunoşti

după cutele mâniei încrustate pe fruntea lui şi după amăreala din priviri. Pe iubitorul de mulți bani îl cunoşti după lipsa stării fericite a sufletului prea chinuit de grija păstrării lor. Părintele Iosif Trifa stigmatizează acest semn pe chipul miliardarului Rotschild.

„- Dumneata, domnule Rotschild, aşa-i că eşti fericit? - îl întrebă odată pe marele miliardar un prieten de-al lui.

- Eu, fericit? - răspunse Rotschild. Păi, uite, tocmai acum am în mână o scrisoare prin care unul mă amenință cu moartea, de nu-i voi trimite, la un loc anumit, atâția şi atâția bani.

Eu, fericit? Când locuința mea e păzită ziua şi noaptea de douăzeci de polițai secreți.

Eu, fericit? Când nu mă pot duce unde vreau şi nu mă pot mişca aşa cum vreau..., trăiesc ca un rob, păzit ziua şi noaptea de polițai.

Eu, fericit? Când zece secretari aşteaptă mereu ordinele şi instrucțiunile mele cu privire la mersul întreprinderilor şi nimeni nu mă mai poate înlocui!..."

Tot mai mulți nefericiți aleargă prin mijlocul nostru astăzi. Civilizația actuală nu cunoaşte adeseori oare, această formă monstruoasă de agonisire de bani cu mult peste cele necesare, în aşa-numitul capitalism? N-ajungi, oare, dependent de gândul că „banul vorbeşte", aşezând pe primul loc în viață existența unui capital cât mai bogat şi pe un plan secund făgăduințele Cuvântului lui Dumnezeu aproape fără să-ți dai seama? Să nu ai timp să observi când ai trecut pragul dintre împlinirea unei nevoi şi gândul avariției care stă la pândă dincolo de acest prag să înțepe călcâiul celui ce-l trece, împins de ispită?

În legătură cu istorioara mai sus amintită, avariția este adeseori generatoare de multe rele şi dezastre sociale. Această „rădăcină a tuturor relelor" n-aduce,

oare, în societate gândul uciderii în tagma tâlharilor, ideea furtului în mintea hoților şi, pentru strângătorii înşi şi de mulți bani, ispita fraudei, a neplății impozitelor, a mituirii judecătorilor etc.?

Caracterul antisocial al acestui păcat, incriminat în Biblie şi declarat de Biserică ca şi unul de moarte, trebuie dezbătut în teme largi, pentru a salva de la săvârşirea pasului vinovat pe cei care încă nu l-au făcut. Sau să pescuiască din apele învolburate ale nepăsării de suferințele altora, în care cad de obicei iubitorii de argint, pe cei pe care Dumnezeu nu i-a părăsit încă.

Să încheiem cu o zicere a Sfântului Vasile cel Mare, care spune că „lăcomia de avere (de bani, n.n.) umple pădurea de tâlhari, casa de hoți, piețele de fraude, tribunalele de jurăminte false, ochii săracilor de lacrimi, închisorile de criminali şi iadul de osândiți". Şi să mai adăugăm încă o întâmplare pentru ceasul din urmă, tot dintre istorioarele Părintelui Iosif: „Când era pe patul morții, Alexandru Macedon a lăsat cu limbă de moarte să fie aşezat astfel în sicriu, ca mâinile să-i rămână afară.

«Vreau - a răspuns împăratul cel care nu se săturase niciodată de prăzi şi comori - să vadă toată lumea că mă duc cu mâinile goale din această lume»".

Să luăm aminte!

BETLEEME, PREGĂTEŞTE-TE!

De la sărbătoarea Sfântului Nicolae, Biserica Ortodoxă începe a aminti, în cadrul slujbelor ei, despre apropiata Întrupare a lui Hristos. Cu alte cuvinte, se cinsteş te Înaintepră znuirea Naş terii Domnului. Minunea fiind peste fire, se cere o pregătire din vreme a noastră pentru a ne înălța prin credință la înțelegerea Tainei Întrupării Cuvântului din Fecioară nenuntită. Şi aici este marele bine al Ortodoxiei în raport cu Protestantismul care nu-şi pregăteşte credincioşii pentru înț elegerea Tainei. De aceea, în mintea protestanților piscurile credinței sunt de neatins şi ei se zbat în rațiunea întortocheată care nu poate pricepe puterea lui Dumnezeu.

Sfinții Părinți ai Bisericii au vădit această nepricepere care aparține diavolului în legătură cu minunea Naşterii lui Hristos. Spune Sfântul Ioan Damaschin că de atunci de când a proorocit proorocul Isaia: *Iată, fecioara în pântece va lua şi va naşte,* diavolul pândea pe toate fecioarele, când va zămisli vreuna din ele fără de bărbat şi să nască, fiind fecioară. Dar purtarea de grijă a lui Dumnezeu astfel a rânduit ca să se logodească Fecioara Maria cu Iosif, pentru ca să fie tăinuită față de diavolul fecioria Preacuratei Născătoare de Dumnezeu. Dar acest lucru nu s-a făcut ca să rămână tăinuit şi față de oameni. De aceea este eretică orice învățătură străină Ortodoxiei cu privire la

Întruparea Domnului şi toate cele ce țin de ea, pentru că acestea au fost primite de la rațiunea înşelată a domnului veacului acestuia.

Stihira ce se cântă la Şi acum... de la Doamne, strigat-am, la Vecernia din 6 decembrie, trezeşte dorul colindelor: „Peşteră, pregăteşte-te, că vine mieluşeaua purtând în pântece pe Hristos. Iesle, primeşte pe Cel ce cu cuvântul ne-a dezlegat pe noi, pământenii, de fapta cea necuvântătoare! Păstori, cântând din fluiere, fiți martori ai Minunii celei înfricoşătoare şi, magi din Persia, aduceți Împăratului aur şi tămâie şi smirnă! Că S-a arătat Domnul din Maică-Fecioară, Căruia, şi plecându-Se întocmai ca o slugă, Maica I s-a închinat şi a zis Celui ce era în brațele ei: Cum Te-ai semănat întru mine, sau cum ai răsărit în mine, Izbăvitorule şi Dumnezeul meu?" Încheierea Stihoavnei este o alcătuire a lui Vizantie, de mare noblețe: „Ceea ce nu ştii de mire, Fecioară, de unde ai venit? Cine este tatăl tău şi cine este maica ta? Cum porți pe Ziditorul în brațe? Cum nu ți s-a stricat pântecele? Mari minuni întru tine şi înfricoşătoare taine pe pământ vedem cu uimire săvârşindu-se, Preasfântă; şi ca o vrednică datorie îți pregătim peştera pe pământ şi ne rugăm cerului să arate Steaua; iar de la răsăriturile pământului magii vin la apusuri, ca să vadă mântuirea oamenilor: un Prunc hrănindu-Se cu lapte".

În această perioadă, când dumnezeiescul rod creştea în ea, Iosif începea să cadă în nepricepere, socotind că ea este furată de nuntă. Se gândea în sine că, dacă o va vădi, va fi omorâtă, după Legea lui Moise, iar el se va simți ca un tiran ce a dat-o la moarte cumplită. Iar dacă o va lăsa, va fi părtaş desfrânării ei. Socotea, aşadar, că dacă o va lăsa singură, iar el va pleca departe, va scăpa de ruşine. Sunt înduioşătoare meditațiile unor Sfinți Părinți în legătură cu aceasta. Sfântul Sofronie, Patriarhul Ierusalimului, gândea astfel acest dialog:

„Mario, ce este lucrul acesta pe care-l văd întru tine? Nu mă pricep şi mă minunez şi cu mintea mă înspăimântez. Ascunde-te de la mine degrabă! Marie, ce este lucrul acesta care-l văd întru tine? În loc de cinste, ruşine; în loc de bucurie, întristare; în loc să mă laud, ocară mi-ai adus mie; te-am luat de la preoţi din biserică, fără prihană, şi acum ce este ceea ce se vede?“ (Viețile Sfinților pe Decembrie, Ed. Ep. Romanului şi Huşilor, 1993, pg 478).

Sfântul Atanasie al Alexandriei reproduce alt dialog dintre Iosif şi Fecioara însărcinată: „Ce ți s-a întâmplat, Marie? Oare nu eşti tu fecioara cea mai cinstită, care ai fost crescută în sfintele pridvoare? Nu eşti tu Maria, care nici nu voiai a te uita la față de bărbat? Oare nu eşti tu Maria pe care n-au putut preoții să te înduplece după voia lor şi să te logodească? Oare nu eşti tu Maria care te-ai făgăduit a-ți păzi neveştejit trandafirul fecioriei? Unde este cămara curăției tale? Unde este fața ta cea frumoasă? Eu mă ruşinez şi tu îndrăzneşti, căci îți tăinuiescpăcatul tău?“ (Ibidem, pg 479).

Stihira de la Şi acum... a Laudelor Utreniei din 7 decembrie dă răspunsul Fecioarei la toate aceste frământate gânduri ale lui Iosif: „Zis-a Fecioara către Iosif: Nu te mâhni asupra mea, bunul meu logodnic, şi nu mă osândi ca pe una fără de rânduială, văzând îngroşarea pântecelui meu; mărirea femeilor m-am făcut, de ruşinea cea de demult le-am izbăvit; pe Eva înapoi o am chemat; am împrumutat pântecele, dar nu am întinat fecioria. Când voi naşte pe Făcătorul tuturor, atunci vei cunoaşte cine sunt; Căruia cu credință închinându-te, pe mine fericită mă vei socoti“.

Prea puține din aceste cântări ajung la urechile noastre, pentru că multe din ele se află în cărțile bisericeşti pentru slujbele din cursul săptămânii, când în cele mai multe din bisericile noastre nu se face slujbă. Puse aici, câteva dintre ele, au menirea de a ne

dezvălui frumusețea nebănuită a rânduielii Bisericii noastre căreia Părintele Iosif Trifa a dorit să-i dea viață prin Oastea Domnului. Ce mărturie plină de foc poate da cineva când ştie cânta cu putere dumnezeiască Catavasiile Naşterii care încep a se înălța începând din 21 noiembrie: ***„Hristos Se naşte, slăviți-L; Hristos din ceruri, întâmpinați-L; Hristos pe pământ, înălțați-vă; cântați Domnului tot pământul şi cu veselie lăudați-L, popoare, că S-a preaslăvit!“***

Doamne, uneşte-ne pe toți în această cântare îngerească! Amin.

CATAVASIILE PENTICO STARULUI

Ancorarea liturgică a fiecărui creştin este o condiţie *sine qua non* pentru păstrarea credinţei apostolice nealterată în această vreme din urmă. A fi ancorat în slujirea liturgică a Bisericii înseamnă să ştii oricând unde Se află Hristos în amintirea peregrinării Lui prin lume şi să fii lângă El, însoţindu-l cu Apostolii şi cu femeile credincioase. Părinţii Bisericii au aşezat momentele deosebite din viaţa Mântuitorului în toată perioada unui an bisericesc, după o gândire inspirată, care adeseori uimeşte prin profunzimea ei teologică. Chiar şi anul este împărţit în trei mari perioade de slujire liturgică: a Octoihului, a Triodului şi a Penticostarului. În aceasta din urmă ne aflăm noi acum. Cântările şi citirile de la Vecernie şi Utrenie caracterizează în parte fiecare perioadă liturgică a anului, ele cuprinzând imagini scripturistice sau rugăciuni profunde specifice fiecărui moment din iconomia mântuirii.

Fiind acum în perioada Penticostarului, perioadă ce începe de la Sfintele Paşti şi durează până la Duminica tuturor Sfinţilor, ne răsună în urechi, până şi în somn, un şir de cântări ale Utreniei ce se numesc *catavasii*. Când ele încep a se cânta în rânduiala Utreniei, aproape toţi credincioşii sunt deja prezenţi la biserică. Ele se cântă după citirea Evangheliei Învierii, care anunţă, duminica, vestea cea mare că Hristos a înviat. În prima

parte a Utreniei, Biserica ne conduce la o preamărire dumnezeiască generală. În a doua parte, cea de după Psalmul 50, suntem chemați la o preamărire specială în care predomină canonul sfântului zilei sau al întâmplării sfinte căreia îi este consacrată ziua respectivă.

Acest canon cuprinde nouă cântări sau catavasii, irmoasele fiecărei cântări avându-şi rădăcina în Vechiul Testament, afară de ultima, a noua, care preamăreşte pe Maica Domnului. Să ne desfătăm dar cu aceste catavasii corind să cunoaştem şi izvoarele lor. În celelalte perioade ale anului, chiar dacă textele catavasiilor sunt altele, izvorul biblic rămâne acelaşi pentru fiecare în parte.

Cântarea întâi are la bază imnul de preamărire rostit de Moise şi de Maria, sora lui, după trecerea poporului prin Marea Roşie (Ieşire 14). Este preamărită dreapta Domnului ce ne-a scos din sclavia păcatului prin „marea roşie" a sângelui Său: „Ziua Învierii, popoare, să ne luminăm! Paştile Domnului, Paştile! Că din moarte la viață şi de pe pământ la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe nă, cei ce-I cântăm cântare de biruință". Alt irmos al aceleiaşi cântări din Duminica Orbului ne glăsuieşte: „Pământul peste care soarele n-a strălucit şi nici nu l-a văzut vreodată; adâncul pe care nu l-a văzut gol bolta cerului, Israel neudat l-a străbătut, Doamne; şi l-ai adus pe el la muntele sfințeniei Tale, lăudându-Te şi cântându-Ți cântare de biruință".

Cântarea a doua numai în timpul Marelui Post se cântă, pentru că ea îşi are obârşia într-o mustrare pe care a rostit-o Moise în auzul a toată adunarea lui Israel, care uitase de binefacerile lui Dumnezeu: *„Ia aminte, cerule, şi Eu voi vorbi..."* (Deut. 32, 1-48). Cântarea deşteaptă pe păcătos la îndreptare şi căință.

Cântarea a treia se ia de la rugăciunea Sfintei Ana, mama lui Samuel, care, mulțumindu-I lui Dumnezeu

pentru ştergerea sterpiciunii sale, închipuie nerodirea sinagogii şi rodirea Bisericii lui Hristos. Irmosul: „ Veniți să bem băutură nouă făcută cu minune, nu din piatră stearpă, ci din mormântul lui Hristos, care a izvorât izvorul nestricăciunii; întru care ne întărim“ şi cel din Duminica Mironosițelor: „Mintea mea cea stearpă arată-o aducătoare de roadă, cu milostivirea Ta, Dumnezeule, Lucrătorule al celor frumoase şi Săditorule al celor bune“, ca nişte prea frumoase ode, exprimă simțămintele creştinului pios care cere întărire întru Domnul.

Cântarea a patra se bazează pe cuvintele profetului Avacum: „Doamne, auzit-amglasul Tău şi m-am temut... “ (Avacum 3). El a văzut pe Dumnezeu venind din muntele cel cu umbră deasă, dinspre răsărit, prin aceasta preamărind misterul venirii pe pământ a Fiului lui Dumnezeu: „La dumnezeiasca strajă, de Dumnezeu- grăitorul Avacum să stea împreună cu noi şi să ne arate pe îngerul cel purtător de lumină, grăind cu mare glas: Astăzi este mântuirea lumii, că a înviat Hristos cel Atotputernic“. Sau din Duminica Slăbănogului, la aceeaşi cântare: „Munte umbrit a văzut mai înainte Avacum preacuratul tău pântece, Curată, pentru aceasta a şi strigat: De la Theman va veni Dumnezeu, şi Cel Sfânt din muntele cel cu umbră deasă“.

Cântarea a cincea e bazată pe rugăciunea proorocului Isaia: *„De noapte mânecă duhul meu către Tine, Dumnezeule,...“* (Isaia 26, 9-21), care a prevestit minunea că Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi care a vestit mai ales învierea lui Hristos din morți. Oda preamăreşte pe Dumnezeu pentru a noastră luminare: *„Să mânecăm cu mânecare adâncă, şi în loc de mir cântare să aducem Stăpânului; şi să vedem pe Hristos, Soarele Dreptății, tuturor viață răsărind“.* Un alt irmos, din Duminica Samarinencei, al aceleiaşi ode, zice la fel: *„Fă să-mi răsară, Doamne, lumina poruncilor Tale, că*

la Tine, Hristoase, mânecă Duhul meu şi Te laudă pe Tine; că Tu eşti Dumnezeul nostru şi la Tine scap, Împărate al Păcii".

Cântarea a şasea are la bază pe proorocul Iona care a făcut rugăciune în pântecele chitului (Iona 2). Omul se îndreaptă spre Cel a Cărui înviere de a treia zi s-a preînchipuit prin petrecerea în pântecele chitului, cerând scăpare din valurile lumeşti: *„Pogorâtu-Te-ai întru cele mai de jos ale pământului şi ai sfărâmat încuietorile cele veşnice, care țineau pe cei legați, Hristoase; şi a treia zi, precum Iona din chit, ai înviat din mormânt".* În Duminica Tomii, irmosul cântării a şasea strigă după izbăvire: *„Pe proorocul l-ai mântuit din chit, Iubitorule de oameni; scoate-mă şi pe mine din adâncul greşalelor, rogu-mă."*

Cântarea a şaptea face mențiune de cei trei tineri din Babilon: „Binecuvântat eşti Doamne, Dumnezeul părinților noştri..." (Daniel 3, 24-90). Ei mărturisesc în cuptorul de foc judecățile cele drepte ale lui Dumnezeu: „Cel ce a izbăvit pe tineri din cuptor, făcându-Se om, pătimeşte ca un muritor, şi prin patimă pe cel muritor îl îmbracă în podoaba nestricăciunii; Cel Unul binecuvântat, Dumnezeul părinților noştri şi preaslăvit". În Duminica Sfinților Părinți, de exemplu, irmosul are o altă formă: „Îngerul a făcut cuptorul umezit de rouă cuvioşilor tineri; iar pe chaldei porunca lui Dumnezeu arzându-i, a înduplecat pe tiran a striga: Bine eşti cuvântat Dumnezeul părinților noştri."

Cântarea a opta este luată tot de la cei trei tineri, provocând toate făpturile să-L laude pe Domnul: „Această vestită şi sfântă zi, una a Sâmbetelor, împărătească şi doamnă, praznic al praznicelor este şi sărbătoare a sărbătorilor; întru care binecuvântăm pe Hristos în veci". Acelaşi lucru şi în irmosul aceleiaşi cântări de la Utrenia Duminicii Cincizecimii: „Rugul cel nears împreunându-se cu focul, în Sinai, a făcut cunoscut pe

Dumnezeu lui Moise, celui zăbavnic la limbă şi gângav; şi pe cei trei tineri cântăreți, dragostea lui Dumnezeu i-a arătat nestricați de foc. Toate făpturile pe Domnul lăudați-L şi-L prea înălțați întru toți vecii. "

În sfârşit, cântarea a noua se ia din imnul Noului Testament, al lui Zaharia, părintele Sfântului Ioan Botezătorul: „Bine este cuvântat Domnul Dumnezeul lui Israel, Care a cercetat şi a făcut mântuire poporului Său..." (Luca 1, 68-79), şi este dedicată Maicii Domnului: „Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a răsărit; saltă acum şi te bucură, Sioane; iară tu curată, Născătoare de Dumnezeu, veseleşte-te întru Învierea Celui născut al tău" Irmosul este precedat de o pripeală: „Îngerul a strigat celei pline de dar: Curată Fecioară, bucură-te! Şi iarăşi zic: bucură-te! Că Fiul tău a înviat a treia zi din mormânt şi pe morți i-a ridicat, noroade, bucurați-vă!" şi apoi continuat de două tropare preafrumoase cu care încheiem această incursiune printre catavasiile Penticostarului: „O dumnezeiescul, o iubitul, o preadulcele Tău glas: că, cu noi Te-ai făgăduit să fii cu adevărat până la sfârşitul veacului, Hristoase; pe Care sprijin de nădejde a.vându-L credinaoşii, ne bucurăm"; şi al doilea: „ O Pa.ştile cele mari şi prea sfințite, Hristoase! O Înțelepciunea şi Cuvântul lui Dumnezeu şi Puterea! Dă-ne nouă să ne împărtăşim cu Tine, mai cu adevărat, în ziua cea neînserată a Împărăției Tale". Amin.

SFINȚII ÎNGERI

Titlul de mai sus aparține unei cărți de mare valoare pentru noi, scrisă de Maica Alexandra (Principesa Ileana a României) şi care a apărut în Editura Anastasia în anul 1992. Cuvântul autoarei, din Prefață, rezumă întreaga operă: „...Sfinții Îngeri există, aşa cum se arată în Simbolul Credinței: «Creatorul celor văzute şi nevăzute». Sfintele Scripturi sunt pline de ei: sunt menționați de peste 230 de ori. Liturghia şi rugăciunile noastre îi includ în cele mai solemne momente. Avem rugăciuni speciale, canoane şi acatiste adresate îngerilor lui Dumnezeu. Totuşi, în general, credincioşii ştiu prea puțin despre ei. Îi ignoră, sau, ceea ce este mai trist, nu cred în realitatea lor, încât, procedând astfel, se lipsesc de mângâierea şi de bucuria de a simți vitală prezența lor şi astfel nu reuşesc să participe la Liturghia îngerească ce laudă veşnic pe Domnul Dumnezeu: «Toată făptura cea cuvântătoare şi înțelegătoare întărită fiind, Ție slujeşte şi Ție pururea Îți înalță cântare de slăvire, că toate împreună slujesc Ție. Că pe Tine Te laudă Îngerii, Arhanghelii, Scaunele, Domniile, Începătoriile, Stăpâniile, Puterile şi Heruvimii cei cu ochi mulți; Ție Îți stau împrejur Serafimii cei cu câte şase aripi... cântare de biruință cântând, strigând, glas înălțând şi grăind: Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot»> (Rugăciune şi cântare de la Liturghia Sfântului Vasile cel Mare).

Descoperirea că Sfinții Îngeri şi demonii au o origine comună e şocantă. Într-adevăr, ei au fost făcuți deopotrivă creaturi libere de o infinită frumusețe şi înzestrați cu o voință liberă, absolută, perfectă. Felul însă în care au folosit această libertate a dus la uimitoarea despărțire între îngeri şi diavoli: creaturi diferite cu destine atât de îndepărtate unele de altele, ca şi răsăritul de apus, ca şi cerul de iad... " ***(pg 27-28).***

Cartea se împarte în trei părți: Îngerii în timpul Vechiului Testament, Îngerii în Noul Testament şi Îngerii în Biserica creştină.

În partea a treia, unul din subcapitole este rezervat gândirii Sfinților Părinți ai Bisericii asupra Sfinților Îngeri. Pe locul al optulea este trecut Sfântul Dionisie Areopagitul: *„Dionisie a văzut Inteligențele cereşti ca pe trei triade, formând cu totul o nouă ordine sau ierarhii, al căror nume reprezintă atributele divine. Corurile reflectă succesiv şi canalizează perfecțiunea ce se revarsă din dumnezeire. Ordinele cereşti îşi împărtăşesc Sfânta Lumină unul altuia, până când ajunge la noi şi ne iluminează potrivit diverselor noastre înzestrări. S-ar putea asemăna corurile cu o întreită cădere de apă, ce cade în trei cascade succesive, aducând apă limpede de munte câmpiei însetate. În acelaşi timp, ar putea fi asemănate cu o scară ce urcă, prin care putem ajunge mereu mai sus, chiar până la dndumnezeire». Ființele angelice au o interpelație directă cu fiecare suflet omenesc. Prin slujirea lor, spiritul omului este eliberat de robia materiei. Cu cât sufletul devine mai luminat de adevărata sa rațiune de a fi, cu atât e mai aproape de a dobândi ultima şi deplina Asemănare Dumnezeiască"* ***(pg 247-248).***

Cu această notă asupra gândirii angelice a Areopagitului, Maica Alexandra ne trimite la Ierarhiile cereşti ale lui Dionisie.

Cartea este apărută la Institutul European din Iaşi, în

Bisericească. Autorul, Dionisie pseudo Areopagitul, te pune la încurcătură dacă-i citeşti opera fără să ai o minte curată de orice tulburări şi o cunoaştere plăcută a Sfintei Scripturi. În viziunea autorului, îngerilor li s-a descoperit mai înainte decât nouă oamenilor harul mântuirii: *„.Îngerii au fost mai întâi iniţiaţi în misterul divin al Întrupării lui Iisus; pe urmă, harul cunoaşterii a ajuns la noi printr-înşii. Aşa prea divinul acela Gavriil a iniţiat pe preotul Zaharia (Lc 1, 5) şi i-a dezvăluit cum copilul care se va naşte dintr-însul, prin harul divin, împotriva aşteptărilor sale, va fi profet al lucrării umane şi divine a lui Iisus, spre binele şi mântuirea lumii; iar pe Maria că în ea* ***se va*** *săvârşi acel mister divin al negrăitei Întrupări (Lc 1, 26). Un altul dintre îngeri a învăţat pe Iosif că se vor îndeplini cu adevărat cele ce s-au făgăduit în chip divin strămoşului David (Mt 1, 19). Alt înger a adus vestea cea bună păstorilor ce erau purificaţi printr-o viaţă retrasă şi liniştită, departe de cei mulţi, şi cu aceasta o întreagă armată cerească i-a făcut pe oameni să asculte pe pământ acel prea slăvit cântec de laudă (Lc 2, 8)“* ***(pg 39-40). Dar, potrivit cu proorocia Isaiei în care Mesia este „Înger de mare sfat“ (Is 9, 15), Dionisie Îl vede pe Însuşi Iisus mesager angelic al Tatălui:*** *„Dar să privim în sus spre tâlcurile sublime ale Scripturilor. Căci eu văd că Însuşi Iisus, cauza cea mai presus de ceruri, coborându-Se până la firea noastră, fără vreo schimbare, nu S-a abătut de la rânduirea cea frumoasă ce se cuvenea omenirii Sale, (rânduire) ce fusese hotărâtă şi aleasă de El Însuşi, ci S-a supus ascultător hotărârilor lui Dumnezeu şi Tatăl, care au fost mijlocite prin îngeri. Prin mijlocirea lor a fost anunţată lui Iosif fuga Fiului în Egipt, cea poruncită de către Tatăl, ca şi reîntoarcerea din Egipt în Iudeea (Mt 2, 13). Prin îngeri văd eu pe Iisus Însuşi supunându-Se poruncilor Tatălui Său; nu-ţi mai pomenesc ţie, care cunoşti descoperirile ce se găsesc în tradiţiile noastre sacerdotale*

despre îngerul care a întărit pe Iisus (Lc 22, 43), sau că Iisus Însuşi a fost numit înger de mare sfat (Is 9, 15), în legătură cu lucrarea Sa mântuitoare asupra noastră după ce a pornit în misiunea Sa. Căci după cum El Însuşi spune, în cuvinte ce se potrivesc pentru un înger, ne-a vestit nouă toate câte le-a auzit de la Tatăl Său (In 15, 15)" ***(pg 40-41).***

Despre ce înseamnă fiecare ceată îngerească, începând cu Serafimii - cei ce aprind sau cei ce încălzesc, Heruvimii - mulţimea cunoştinţei sau revărsarea de înţelepciune, şi aşa mai departe, după cum sunt enumerate, în sens invers, în cadrul Anaforalei liturgice a Sfântului Vasile cel Mare, după cum am citat primul text al Maicii Alexandra, şi cum reflectă fiecare atributele dumnezeirii, găsim mai pe larg şi, pe măsura zborului nostru îngeresc, destul de limpede, ca să ne cucerească inima, în cartea mai sus pomenită, a lui Dionisie pseudo Areopagitul.

Despre misiunea îngerilor, o gândire teologică mai profundă, potrivită înţelegerii noastre şi necesară pentru chemarea de mărturisitori ai dreptei credinţe pe care o avem în Biserică, o găsim în *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, a Părintelui Dumitru Stăniloae, carte apărută la Editura Institutului Biblic şi de Misiune al BOR, în anul 1996. De la pagina 287 până la 318 autorul ne poartă în lumea duhurilor netrupeşti. Iată un fragment care să ne trezească gelozia pentru cunoaşterea întregului capitol angelic: *„Superioritatea ce o au îngerii, dintr-un anumit punct de vedere, nu e contrazisă de misiunea lor de slujitori ai omului în vederea mântuirii. Cel mai mare slujeşte adeseori celui mai mic, mai ales când îşi vădeşte, în misiunea importantă pe care o împlineşte prin aceasta, mărirea sa. Altfel slujesc cuiva cele inferioare şi altfel, cele superioare. Cele inferioare slujesc pentru a se împărtăşi de superioritatea celor superioare, sau dintr-o necesitate de ascultare, sau*

dintr-o dependență implicată în minusul existenței lor. Cele superioare slujesc din conştiința unei răspunderi, a unei datorii de a ajuta pe cele inferioare, de a le face parte acelora de surplusul lor de existență sau de dar:

Însuşi Fiul lui Dumnezeu Se face slujitorul oamenilor. Omul e slujit de cele mai mici decât el şi de cele mai mari. De aceea, intră ultimul în creație. El intră ca un stăpân, vietățile inferioare având să slujească trebuințelor lui vitale, iar îngerii, superiori, mântuirii lui" (pg 292-293).

Pe 8 noiembrie Biserica noastră cinsteşte pe Sfinții Arhangheli Mihail şi Gavriil. Credința ne învață că îngerii mijlocesc adesea pentru noi şi că este un frumos obicei a-i chema în ajutor Să zicem, aşadar, împreună, Condacul al 13-lea al Acatistului Sfinților Voievozi: *„O, dumnezeieştilor căpetenii ale îngerilor, Mihaile şi Gavriile, care staţi aproape de Scaunul lui Dumnezeu, laudele acestea ale noastre, ca pe banul văduvei primindu-le, de gheenă ne izbăviţi pe noi, ca împreună cu voi să cântăm: Aliluia!"*

IUBIREA ŞI SUPUNEREA

Sfântul Ioan Gură de Aur, în Comentariile epistolei către Coloseni, (Traducere din limba elină, ediția de Oxonia, 1855, de Arhim. Theodosie Athanasiu, Bucureşti, 1905), în omilia a X-a, explică textul de la capitolul 3 cu versetul 18, până la capitolul 4, versetul
1. Locul citat se referă la relația dintre bărbat şi femeie, dintre părinte şi copil şi dintre stăpân şi slugă. În urmă, autorul mută înțelesul de la cele pământeşti la cele mai înalte, adică la relația dintre Dumnezeu şi om.

Întâi este explicată relația dintre bărbat şi femeie:

„Femei, plecați-vă bărbaților voştri, precum se cuvine întru Domnul“*, în loc să zică «plecați-vă, sau supuneți-vă pentru Dumnezeu, fiindcă aceasta vă înfrumusețează pe voi, iar nu pe ei». El nu vorbeşte aici de acea supunere despotică sau de supunerea cea de la natură, ci de supunerea cea către Dumnezeu****. „Bărbați, iubiți-vă femeile voastre, şi nu vă amărâți asupra lor“****. Priveşte iarăşi cum el îndeamnă într-un mod foarte potrivit. După cum în epistola către Efeseni pune înainte teama şi iubirea, tot aşa şi aici pune înainte iubirea şi amărârea, pentru că se poate ca, iubind, să se şi amărască cineva. Ceea ce el spune aşa şi este, şi pare că ar zice: «Nu vă certați între voi, căci nimic nu poate fi mai amar decât cearta; nimic nu poate fi mai supărător ca zâzania dintre bărbat şi femeie; căci certurile şi luptele pe tăcute contra persoanelor iubite sunt*

pline de amărăciune». Şi arată că aceasta provine din prea multă amărâre, ca să ajungă cineva de a se răscula contra membrului său, contra tovarăşului său de căsnicie.

Datoria bărbatului este de a iubi, iar a femeii de a urma pe bărbat. Dacă fiecare îşi îndeplineşte această datorie, toate sunt în ordine. Fiindcă dacă femeia este iubită, devine şi ea iubitoare; şi dacă ea se supune bărbatului, acesta devine îngăduitor şi blând. Priveşte, acum, că chiar în natură astfel este ordinea, ca unul să iubească, celălalt să se supună. Când cel ce stăpâneşte iubeşte pe cel stăpânit, atunci totul merge bine. Nu atâta se cere iubirea celui stăpânit către stăpânitor, pe cât se cere din partea acestuia către cel stăpânit, căci din partea aceluia este ascultarea şi supunerea. Când femeia îşi arată grațiile ei, bărbatul e cuprins de poftă, nimic alt nu probează, decât că aceasta se face sub imboldul dragostei.

Deci, dacă femeia ta se supune, tu nu-ți lua ifos de stăpân absolut; şi nici tu, femeie, dacă bărbatul te iubeşte, să nu te înfumurezi. Nici dragostea bărbatului să nu îngâmfe pe femeie, şi nici supunerea acesteia să nu înfumureze pe bărbat. De aceea ți-a supus ție pe femeie, pentru ca tu mai mult să o iubeşti, şi de aceea a poruncit ca el să te iubească, pentru ca tu, femeie, mai cu uşurință să suferi a te supune. Nu te teme dacă eşti supusă, pentru că a te supune celui care te iubeşte nu are în sine nici greutate. Nu te teme când ți se spune că eşti datoare de a urma pe bărbat. Altmintrelea nu ar putea fi legătura. Deci ai căpetenia trebuitoare de la natură, ai şi legătura aceea a dragostei. Ca una ce eşti mai slabă de la natură, te-a lăsat a fi tolerată de bărbat.

A doua relație abordată de scriitorul epistolei este cea dintre părinți şi copii. Fiecărei părți i se arată datoria față de cealaltă.

„Fii, ascultați pe părinții voştri întru toate, că aceasta este bineplăcută întru Domnul“... Priveşte

el voieşte a le face toate nu numai de la natură sau împinşi de însăşi firea lucrurilor, ci pentru că sunt şi plăcute lui Dumnezeu, şi că, făcându-le, vom avea plată de la Dumnezeu.

„Părinţi, nu vă întărâtaţi pe fiii voştri întru mânie, ca să nu se mâhnească“. *Iată şi aici supunere şi iubire. Şi n-a zis: «iubiţi pe fiii voştri», căci aceasta e natural, înseşi firea sileşte pe părinţi de a-i iubi, ci îndreaptă ceea ce trebuie; aici şi iubirea este mai arzătoare, fiindcă şi supunerea este mai mare. Pretutindeni, Sf. Scriptură pune ca exemplu raportul dintre bărbat şi femeie, însă aici, adecă în privinţa dragostei către fii, ce spune? Ascultă pe Proorocul care zice:* ***„În ce chip miluieşte tatăl pe fiu, a miluit Domnul pe cei ce se tem de Dânsul“*** *(Ps. 102, 13); şi iarăşi pe Hristos, zicând:* ***„Care om este dintre voi, de la care de va cere fiul său pâine, au doară piatră îi va da lui?“*** *(Mt. 7, 9). Ceea ce el ştia că poate ataţa mai mult pe copii, aceasta a pus, şi porunceşte părinţilor într-un mod mai prietenesc. Aici nu mai pune pe Dumnezeu, ci mişcă spre milă pe părinţi şi le ataţă dragostea lor către fii. „Nu vă întărâtaţi pe fiii voştri întru mânie“, adică, «nu-i deprindeţi a fi veşnic certaţi pentru nimicuri, ci sunteţi datori de a şi ierta în anumite cazuri».*

Autorul trece la explicarea celei de a treia relaţii a dragostei, care, de data aceasta, nu este firească precum cele două anterioare, ci una izvorâtă din autoritate de stăpân şi supunere de slugă:

Aici iubirea este lăsată la o parte, în schimb însă se vorbeşte mai cu putere despre supunere; în aceasta stăruie mai cu seamă, voind ca ceea ce au de la natură cei dintâi, aceea să se dea acestora prin supunere. Aşa că nu vorbeşte aici către servitori numai în favoarea stăpânilor, ci chiar şi în favoarea lor, ca adică prin purtarea lor să se facă doriţi şi indispensabili stăpânilor. Nu spune însă aceasta pe faţă, ca să nu se îngâmfe. ***„Slugi,*** *zice****, ascultaţi pe***

stăpânii voştri cei după trup, în toate“*. Priveşte, cum el pururea aceste nume le înşiră în aceeaşi ordine: femei, copii, slugi, şi cum chiar din început le pune înainte datoria de supunere. Dar, pentru ca nu cumva ei să se scârbească, adaugă imediat:* ***„Cei după trup“****. «Ceea ce tu ai mai bun, zice, adecă sufletul, ți s-a eliberat; deci servirea ta este momentană»>. „Nu numai înaintea ochilor slujindu-i, ca acei ce vor să placă oamenilor“, adică «slujba ce-ți este poruncită de lege fă-o ca din teamă către Hristos. Supune-ți spiritul, ca astfel să nu ți se pară slujba ca o silă. Chiar dacă poate nu vede stăpânul ceea ce faci, tu fă cele cuvenite spre cinstea lui, şi atunci este învederat că tu faci slujba pentru teama ce o ai de ochiul neadormit»****.* ***„Nu numai înaintea ochilor slujindu-le ca acei ce vor să placă oamenilor“****, căci atunci voi veți fi vătămați. Ascultă ce spune Profetul:* ***„Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor“*** *(Ps 52, 7). Priveşte apoi cum Apostolul îi cruță, în acelaşi timp îi pune şi în bună rânduială.* ***„Ci întru dreptatea (nerăutatea) inimii, temându-vă de Dumnezeu“****, căci de altminteri nu este nerăutate, ci ipocrizie. Când tu faci altceva decât ceea ce eşti dator a face, când în fața stăpânului faci ceea ce trebuie, iar în lipsa lui faci cu totul altceva, aceasta nu va să zică nerăutate, ci ipocrizie. De aceea nici simplu* ***„întru dreptatea inimii“,*** *ci* ***„temându-vă de Dumnezeu“.*** *Aceasta înseamnă a se teme cineva de Dumnezeu: când chiar de nu vede nimeni, el totuşi face ceea ce este bine, iar nu ceea ce este rău. Dacă noi facem binele numai de ochii oamenilor, atunci înseamnă că ne temem de oameni, şi nu de Dumnezeu. Ai văzut cum îi pune în orânduială?* ***„Tot ceea ce faceți,*** *zice****, din suflet să faceți, ca Domnului, iară nu ca oamenilor“.*** *El nu voieşte a-i scăpa numai de ipocrizie, ci şi de lene. Când ei nu au nevoie de privegherea stăpânilor, din servitori devin liberi, căci expresia* ***„din suflet“*** *aceea înseamnă, adică din*

dragoste, nu din silă, ca servitori, ci din libertate şi din propria voastră voință.

Se observă cum, prin împlinirea sinceră a datoriilor de supunere şi de iubire dintre cele două părți care trebuie să se armonizeze în activitățile zilnice, creştinii devin liberi față de orice supunere pământească. Porunca de urmat va fi îndeplinită în libertatea persoanei şi aceasta va însemna iubire. Soția se va supune bărbatului, dar va fi liberă şi nu roabă supunerii, pentru că face aceasta din dragoste. Copiii vor asculta cu dragoste pe părinți şi slugile vor lucra stăpânilor lor ca pentru Domnul.

Mutarea spre cele mai înalte vine în urma celor prezentate mai înainte. Legătura de supunere a sufletului omenesc față de Hristos, Cel care ne iubeşte desăvârşit, se relevă în continuare. *Supune-ți spiritul, ca astfel să nu ți se pară slujba ca o silă:* ***„Ci întru nerăutatea inimii, temându-vă de Dumnezeu“.***

Rămâne pentru noi a reciti şi a adânci relația mai presus de fire dintre om şi Dumnezeu, având ca temei exemplele fireşti de iubire şi de supunere arătate de Sfântul Apostol Pavel efesenilor.

LUCRAREA DUHULUI SFÂNT ÎN OM

Taina Duhului Sfânt este negrăit de mare. Duhul Sfânt e în lucrare evidentă şi continuă în lume, după Cincizecime, încât, fără El, orice mişcare în viața Bisericii este cu neputință de împlinit.

În scrierile Sfinților Părinți avem multe învățături despre lucrarea plină de foc a Duhului Sfânt. Sfântul Simeon Noul Teolog, pătruns de focul dumnezeirii, exclamă:

„Noi primim focul curat al dumnezeirii, focul despre care spunea Domnul: «Foc am venit să arunc pe pământ» (Luca 12, 49). Ce altceva este acest foc dacă nu Sfântul Duh de o ființă cu Tatăl prin dumnezeirea Sa, Sfântul Duh cu Care Tatăl şi Fiul intră în noi şi pot fi contemplați?

Dacă cineva pretinde că toți credincioşii au primit şi dețin Sfântul Duh, fără să aibă conştiința sau experiența Lui, el huleşte, ținând drept minciună Cuvântul lui Hristos, care zice că «Duhul este un izvor de apă săltătoare spre viață veşnică» (Ioan 4, 14); şi iarăşi: «Cela ce crede în Mine, râuri de apă vie vor curge din pântecele lui» (Ioan 7, 38). Dacă izvorul țâşneşte în noi, râul care iese din el trebuie să fie în mod necesar văzut de către cei care au ochi de văzut. Dar dacă totul se petrece în noi fără ca noi să avem vreo experiență sau cunoştință despre a.ceasta, atunci este sigur că nu vom simți nicidecum viața veşnică ce rezultă de aici, că nu vom vedea lumina Sfântului Duh, că vom rămâne morți, orbi, nesimțitori

în viaţa veşnică, aşa cum suntem în viaţa de acum Nădejdea noastră va fi deci deşartă şi viaţa noastră, nefolositoare, d.a.că rămânem mereu în moarte, da.că rămânem morţi după Duh, lipsiţi de experienţa vieţii veşnice. Dar nu este aşa, într-adevăr nu este aşa. Ceea ce am spus de multe ori voi mai spune şi nu voi înceta să o repet: Lumină este Tatăl, Lumină este Fiul, Lumină este Duhul Sfânt. Cei Trei sunt o singură Lumină temporală, indivizibilă, fără confuzie, veşnică, necreată, Care nu Se sfârşeşte, fără măsură, de nevăzut - pentru că este în afară şi mai presus de toate - Lumină pe Care nimeni nu a putut-o vedea vreodată înainte să se fi curăţit, nici să o primească înainte să o fi văzut. Pentru că trebuie mai întâi să o fi văzut, pentru ca, după aceea, să o primim cu multe osteneli şi multe strădanii. "

Putem asemăna prezenţa lucrătoare a Duhului Sfânt în om cu condiţia prezenţei soarelui pentru ziuă, a răsuflării pentru viaţă şi a lui Dumnezeu pentru cer. Această prezenţă se realizează în noi încă de la Botez, pecetluindu-se la Taina Mirungerii. În acest scop, părintele Dumitru Stăniloae ne introduce în magistrala-i operă, Teologia Dogmatică Ortodoxă, asupra lucrării Duhului Sfânt de la începutul vieţii în Hristos: „Această Taină este atât de strâns legată de Taina Botezului, încât s-ar putea spune că formează împreună cu aceea un singur tot cu două părţi distincte. Ea este ca un fel de continuare a Botezului. De aceea, ea nu începe, în slujba Bisericii, cu o introducere deosebită, ca şi celelalte Taine, ci, după botezarea şi îmbrăcarea celui ce a primit Botezul, preotul citeşte în continuare o rugăciune prin care cere lui Dumnezeu să i se dăruiască celui «nou luminat prin apă şi prin Duh»«şi pecetea darului Sfântului şi întru tot Puternicului Duh. Apoi îl unge cu Sfântul Mir la organele principale, zicând: «Pecetea darului Sfântului Duh».

Legarea Mirungerii de Botez se arată şi în faptul că, în rugăciunea amintită, preotul - după ce cere să i se

celui «nou luminat prin apă şi prin Duh», pe care «a binevoit să-l nască acum din nou», «şi pecetea darului Sfântului Duh»> - continuă: «Păzeşte-l pe dânsul întru sfinţenia Ta, întăreşte-l întru dreapta credinţă, mântuieşte-l de cel rău şi de toate meşteşugirile lui şi păzeşte sufletul lui întru frica Ta cea mântuitoare, întru curăţie şi dreptate, ca, întru tot lucrul şi cuvântul bineplăcut Ţie, să se facă fiu şi moştenitor cereştii Tale Împărăţii». Se cere deci ca acela, născut din nou prin Botez, să fie păzit şi întărit în darurile primite prin Botez, în lupta împotriva celui rău, care va căuta să-l lipsească de ele, în păzirea făgăduinţei date de a păstra credinţa mărturisită la Botez şi starea de curăţie şi de dreptate în care a fost aşezat.

Dar păstrarea acestor daruri se fa.ceprin efort. De a.ceea, Nicolae Cabasila spune că prin Sfântul Mir «se pun în lucrare» puterile date omului la Botez: «Înnoirea în Duh şi reînvierea prin Botez aduc cu ele, cum am văzut, puteri şi energii lăuntrice înrudite. Sfântul Mir este acela care le trezeşte la viaţă. El este cel ce pune în lucrare una sau alta din puterile duhovniceşti sau chiar mai multe deodată, după cât e de simţitor sufletul în lucrarea Tainei». (...)

Prin ungerea mădularelor principale şi ale organelor simţurilor se arată importanţa ce o acordă Biserica - sau, prin Biserică, Hristos - trupului omenesc, importanţă ce i-a arătat-o El şi prin întruparea Sa. Prin trup se îmbogăţeşte şi se dă o orientare bună sau rea vieţii omului în total. Prin trup i se comunică chiar Duhul Sfânt. Căci trupul e străbătut de simţuri şi prin simţuri lucrează sufletul şi mintea ce se pot deschide şi dărui lui Dumnezeu. Ca urmare, prin ele lucrează şi Se comunică Dumnezeu Însuşi. Nu poate exista o sfinţire a omului fără o sfinţire a trupului lui. Duhul Sfânt S-a revărsat şi în trupul Domnului şi din El iradiază şi în trupul nostru.

(...) Prin faptul că Duhul Sfânt împărtăşit în această Taină ajută pe om în dezvoltarea unor daruri speciale, el

promovează caracterul distinctiv personal al lui. Dar prin faptul că acesta este Duhul Bisericii întregi, se arată că persoana nu se poate dezvolta ca persoană decât în comunitatea bisericească, cu ajutorul ei şi lucrând în favoarea ei.

Mai e de menționat că Taina aceasta, stând în strânsă legătură cu cea a Botezului, nu se repetă".

Teologul rus din exil, Vladimir Lossky, în cartea sa, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, (Edit. Anastasia, pag. 199-200), urmăreşte aceeaşi lucrare dumnezeiască şi iconomia Duhului Sfânt, legându-le de momentul întemeierii Bisericii, al Cincizecimii Bisericii şi al cincizecimii personale:

„ Cincizecimea, care dă persoanelor umane prezența Duhului Sfânt, începutul procesului de sfințire, constituie ținta, scopul final, şi, în acelaşi timp, ea înseamnă începutul vieții duhovniceşti. Pogorând peste ucenici, sub forma limbilor de foc, Sfântul Duh coboară în chip nevăzut asupra noilor botezați, prin Taina Sfântului Mir. În Biserica Ortodoxă, ungerea cu Sfântul Mir urmează imediat după Botez. Sfântul Duh lucrează în amândouă Tainele. El creează din nou firea, curățind-o, unind-o cu Trupul lui Hristos. El împărtăşeşte, de asemenea, persoanei umane dumnezeirea, energia comună a Sfntei Treimi, adică harul. Legătura strânsă a celor două Taine - Botezul şi ungerea cu Sfântul Mir - este cauza pentru care darul cel necreat şi îndumnezeitor, pe care îl dă pogorârea Duhului Sfânt membrilor Bisericii, este adesea numit «harul de la botez».

Harul de la botez, prezența Sfântului Duh în noi, inalienabilă şi personală pentru fiecare, este temelia întregii vieți creştine; este Împărăția lui Dumnezeu pe care Sfântul Duh o pregăteşte înlăuntrul nostru...

Aceasta este calea îndumnezeirii, ajungând la Împărăția lui Dumnezeu adusă în inimi de către Sfântul Duh încă din această viață de acum, căci Sfântul Duh este

«ungerea împărătească»aşezată peste Hristos şi peste toţi creştinii chemaţi să domnească împreună cu El în veacul ce va să fie. "

Harul Cincizecimii adus de această „ungere împărătească" ridică valoarea trupului omenesc la nivelul veşniciei. Trupul îndumnezeit prin har devine de-acum responsabil pentru tot ce se petrece cu el şi în el, pentru că a devenit biserică a Duhului. Numai la moarte omul pierde posibilitatea mântuirii sale, dacă până atunci a nesocotit suflul harului, după cum remarcă şi Sfântul Serafim de Sarov, citat de Vladimir Lossky, în cartea mai sus pomenită:

„Acest înflăcărat suflu al harului - pe care noi, toţi creştinii credinaoşi, îl primim în Taina Sfântului Botez - este pecetluit prin sfintele peceţi ale Sfântului Mir, puse pe părţile principale ale trupului nostru, după prescripţiile Bisericii; căci trupul nostru devine din această clipă un trup al harului pentru veşnicie... Acest har de la botez este atât de mare, acest izvor de viaţă este atât de necesar omului, încât el nu este retras nici măcar unui eretic până în ceasul morţii sale, până la sorocul pe care Pronia i l-a pus omului pentru a-l încerca în timpul vieţii sale pe pământ. Căci Dumnezeu încearcă pe oameni, însemnându- le vremea în care trebuie să-şi împlinească lucrarea, făcând să lucreze tăria harului, care le-a fost hărăzită."

Marele dar al Duhului Sfânt trebuie deci pus în lucrare mântuitoare de către fiecare dintre cei care Lam primit la Botez. Trebuie dar să înflăcărăm acest dar şi har al Duhului Sfânt pe care Părinţii filocalici au pus un accent deosebit încă de la începuturile Bisericii. Iată numai un glas pe care Filocalia românească ni-l redă prin Sfântul Marcu Ascetul (vol. I, Ed. Harisma, 1993, pp. 360, 362, 367-368):

„În măsura în care, crezând, lucrăm poruncile, lucrează şi Duhul Sfânt în noi roadele Sale. Iar roadele Duhului

sunt, cum zice Sfântul Pavel: «dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea». Cine este, aşadar, atât de străin de aceste roade după Botez, încât să îndrăznească a tăgădui că a primit harul Duhului la Botez? (...)

Drept aceea, o, omule, care ai fost botezat în Hristos, dă numai lucrarea, pentru care ai luat puterea şi te pregăteşte ca să primeşti arătarea Celui Care locuieşte întru tine. Şi, astfel, ți se va arăta ție Domnul, potrivit făgăduinței, în chip duhovnicesc, precum Însuşi ştie: «Iar Domnul este Duhul; şi unde este Duhul Domnului, acolo este libertate». Atunci vei înțelege ceea ce s-a spus că: «Împărăția Cerurilor înlăuntrul vostru este» (Luca 17, 21). (...)

Deci precum soarele, carele este desăvârşit, trimite tuturor la fel raza sa desăvârşită, simplă şi egală, dar pe urmă fiecare, pe măsura în care are ochiul curățit, primeşte lumina, tot aşa şi Sfântul Duh pe cei ce cred în El i-a făcut capabili de toate lucrările şi darurile Sale încă din clipa Botezului, dar nu tuturor le-a dat să pună la fel în lucrare darurile, ci fiecăruia după vrednicia şi pe măsura împlinirii poruncilor, adică pe cât mărturiseşte şi face arătată prin fapte bune măsura credinței în Hristos. De aceea zice: «A trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului în inimile noastre, Care strigă: Avva, Părinte!»; şi: «Însuşi Duhul mărturiseşte împreună cu duhul nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu» (Rom. 8, 6). "

Avem oare înțelegere asupra lucrării Duhului Sfânt în Biserică pentru mântuirea lumii? În măsura împlinirii poruncilor lui Dumnezeu mărturisim evlavia față de harul cel nespus al Preasfintei Treimi revărsat peste lume până la sfârşitul veacurilor.

SIMBOLISMUL VECERNIEI

Vecernia este slujba de seară prin care se aduce rugăciune de laudă şi de mulțumire lui Dumnezeu la sfârşitul zilei şi se cere ajutorul dumnezeiesc pentru noaptea ce vine. Poate fi numită, pe drept cuvânt, „jertfă de seară".

Ea închipuie prima etapă a istoriei mântuirii, adică perioada Vechiului Testament de la Creație, până la venirea Mântuitorului. Această slujbă de seară începe cu binecuvântarea ce se rosteşte din Sfântul Altar: «Binecuvântat este Dumnezeul nostru, totdeauna acum şi pururea şi în vecii vecilor!». Fiind vorba despre perioada Vechiului Legământ, când poporul Israel nu ştia decât de Unul singur Dumnezeu, din binecuvântarea dată se vădeşte caracterul nedeplin al cunoştinței lui despre Dumnezeu cel slăvit în Sfânta Treime. Vom vedea mai târziu că începutul Utreniei va descoperi o doxologie adresată Sfintei Treimi: „Slavă Sfintei şi Celei de o ființă şi făcătoarei de viață şi nedespărțitei Treimi..." iar Sfânta Liturghie va arăta deschis existența celor trei Persoane în sânul Sfintei Treimi, prin binecuvântarea cea mare: „Binecuvântată este Împărăția Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh.".

Preotul, rostind binecuvântarea din Sfântul Altar, îi închipuie pe primii oameni înainte de cădere, iar altarul este raiul în care aceştia au stat foarte puțin.

Acest foarte puțin este observat în faptul că, imediat după rostirea binecuvântării, preotul iese din Sfântul Altar şi stă înaintea uşilor împărăteşti închise, reprezentând pe primii oameni dincolo de poarta închisă a Edenului.

Prin rugăciunile şi ectenia mare ce se rostesc de aici, omenirea imploră mila lui Dumnezeu şi aşteaptă împlinirea făgăduințelor mântuirii.

În acest timp, la strană se citeşte psalmul 103, care preamăreşte Creația şi Pronia divină. Omul, nefiind încă împovărat de păcat, putea să meargă bucuros spre întâlnirea cu Dumnezeu. El este încă un bărbat fericit sădit lângă izvoarele apelor, după cum auzim la «Fericit bărbatul...». Vine însă imediat treapta următoare cu psalmii 140, 141, 129 şi 116, care marchează căderea şi alungarea din Paradis. Omul strigă la Domnul din prăpastia decăderii sale sufleteşti: „Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă!“, iar tămâierea din acest moment este ofranda adusă lui Dumnezeu şi un semn văzut al rugăciunii noastre înălțate la Cer. În acest timp, fumul tămâiei este semnul sensibil al tămâiei duhovniceşti, adică al jertfei în sens moral, care este roada buzelor. Din adâncurile prăpastiei în care îl aruncase păcatul neascultării, mireasma fumului de tămâie este expresia nădejdii pe care o are omul în Împărăția harului Noului Testament. Dar pentru aceasta, rugăciunea noastră trebuie să fie curată şi frumos mirositoare înaintea lui Dumnezeu, întocmai ca fumul tămâiei ce se înalță acum.

Ritualul central al Vecerniei este ieşirea, sau Vohodul, cu cădelnița şi cântarea «Lumină lină». Mai întâi se deschid uşile împărăteşti în aşteptarea proclamării «Înțelepciune!», care este salutarea adresată Cuvântului ce vine în lume. Toată biserica se inundă acum de lumina nădăjduitoare a venirii lui Mesia.

Cântarea „Lumină lină a sfintei slave, a Tatălui Ceresc.“ arată că, în întunericul nopții păcatului din perioada Legii vechi, va străluci în zori Hristos.

De acum, omul capătă curaj de rugăciune. Cele două ectenii şi rugăciunea „Învredniceşte-ne, Doamne.“ reprezintă o laudă de mulțumire şi mijlocire adresate lui Dumnezeu.

Încheierea slujbei este marcată de liniştea şi împăcarea dreptului Simeon, pe care le transmite tuturor credincioşilor pentru trecerea nopții: „Acum slobozeşte pe robul Tău, Stăpâne, după Cuvântul Tău în pace, căci văzură ochii mei mântuirea Ta.“. Putem trece în linişte noaptea vieții acesteia, pentru că ni s-au vestit zorile dimineții celei mântuitoare când, la Utrenie, după citirea Evangheliei Învierii, vom cânta Doxologia mare de dinaintea Dumnezeieştii Liturghii.

În câteva cuvinte, am dorit să se aprindă foc de seară în inimile cititorilor acestei rubrici, pentru a se apropia mai mult de strană, care este amvonul poporului lui Dumnezeu. Explicația s-a făcut, desigur, în linii mari asupra Vecerniei din ajunul sărbătorilor, deşi uneori sunt elemente noi care se adaugă potrivit cu momentul liturgic şi care n-au fost specificate acum. Acestea rămân pentru a fi descoperite la momentul lor de către cei care, purtați de vântul Duhului Sfânt ce s-a stârnit acum, vor pluti pe înălțimile ozonate ale Bisericii.

SIMBOLISMUL UTRENIEI

Scrisesem mai înainte care este importanţ a Vecerniei şi simbolistica slujbei de seară, cum se mai numeşte ea. Este atât de necesar pentru noi, creştinii ortodocşi, să şi înţelegem duhovniceşte, pas cu pas, fiecare moment al slujbelor bisericeşti, după cum trebuie să ne adâncim în înţelesurile tainice ale Bibliei atunci când o citim.

În zorii zilei, Biserica Ortodoxă slujeşte tradiţional, o alta din cele şapte laude bisericeşti, şi anume Utrenia. Dar ce este Utrenia?

Utrenia este, aşadar, slujba de dimineaţă prin care Biserica mulţumeşte lui Dumnezeu pentru trecerea în pace a nopţii şi mijloceşte ajutorul pentru ziua ce urmează. Dimineaţ a, în împăr ăţia naturii este începutul zilei, al mişcării, al vieţii, iar în împărăţia darului multe binefaceri dumnezeieşti se împreună cu timpul dimineţii. În legătură cu istoria mântuirii, Utrenia aminteşte de ivirea zorilor creştinismului prin alternarea, în cadrul slujbei, de elemente din Vechiul Testament cu cântări ce vestesc Întruparea Mântuitorului. De fapt, dimineaţa a răsărit, pentru mântuirea lumii, soarele adevărului, Domnul Iisus Hristos, întru naşterea Sa din Sfânta Fecioară Maria. De aceea, Utrenia închipuie începutul şi raza dimineţii creştinismului.

Ca un preambul al slujbei, începutul se face cu binecuvântarea mică: ***„Binecuvântat este Dumnezeul nostru..."*** ce arată perioada revelației incomplete a Vechiului Testament. După binecuvântarea îndătinată, preotul tămâiază toată biserica, deşteptând, prin mirosul tămâiei, simțurile noastre, atât pe cele externe, cât şi pe cele interne, spre a aduce rugăciunile noastre ca tămâia înaintea lui Dumnezeu.

Slujba propriu-zisă a Utreniei, care urmează imediat, face un pas înainte, descoperind că Dumnezeu-Cel-Unul este în Treime**: *„Slavă Sfintei, Celei de o Ființă şi de Viață făcătoarei şi nedespărțitei Treimi..."***. Cei şase psalmi ce urmează arată starea în care se afla lumea în perioada Legii vechi, cât şi încrederea în apropiata împlinire a făgăduințelor. Ultimele şase rugăciuni, citite în afara uşilor împărăteşti, amintesc de izgonirea din Rai şi de şederea omenirii în afara mântuirii, în aşteptarea venirii Răscumpărătorului.

Cântarea: ***„Dumnezeu este Domnul..."***, intonată de patru ori, este o vestire în cele patru puncte car-dinale a venirii Mântuitorului în lume. Toate imnele, de aici înainte, preamăresc lucrarea mântuitoare a lui Hristos, aducându-se şi laudă sfinților pentru viața şi pilda lor.

Partea centrală a Utreniei o constituie citirea Evangheliei. În sărbătorile din afara duminicii, Evanghelia Utreniei se citeşte dintre uşile împărăteşti, simbolizând venirea Mântuitorului în lume.

Pentru duminici sunt rânduite un număr de unsprezece Evanghelii, pentru că unsprezece au fost ucenicii care L-au văzut înviat. Ele se repetă şi sunt însemnate în calendar, în subsolul duminicii, acolo unde, după indicarea glasului zilei, se arată numărul voscresnei ce are legătură cu textul Evangheliei citite. A câta voscreasnă se cântă, acea Evanghelie se citeşte mai înainte.

Citirea, în duminici, se face în Sfântul Altar, care închipuie mormântul Mântuitorului. Preotul stă în partea dinspre nord a Sfintei Mese, în închipuirea îngerului care, stând în mormânt la locul unde a fost capul Mântuitorului, a vestit femeilor Învierea.

Purtarea Evangheliei şi aşezarea ei în mijlocul bisericii spre a fi sărutată de toţi credincioşii simbolizează arătarea Domnului după Învierea Sa şi vestirea la toată lumea a acestui act mântuitor.

Utrenia continuă cu imnele de preamărire a lui Hristos, catavasiile şi laudele, împletite cu deosebita cinstire a Maicii Domnului prin care ne-a venit Mântuitorul, Lumina lumii şi Răscumpărarea noastră.

Încheierea slujbei zorilor mântuirii se face printr-o puternică Doxologie a Luminii celei dumnezeieşti Care a venit la noi. Ecfonisul: *„Slavă Ţie, Celui ce ne-ai arătat nouă Lumina“* este explozia bucuriei Învierii ce cuprinde întreaga Biserică gata să celebreze Jertfa Răscumpărătoare. De cu seară s-a început pregătirea, prin slujba Vecerniei, în zori am fost anunţaţi de împlinirea celor făgăduite în noaptea aşteptării îndelungi a Vechiului Testament, de acum, urcaţi pe treptele Sionului, suntem gata a săvârşi Sfânta Liturghie.

JUSTIFICAREA PRIN CREDINȚĂ SAU PRIN FAPTE? SE CONTRAZIC SFINȚII PAVEL ŞI IACOV VORBIND DESPRE MÂNTUIRE?

Sfântul Apostol Pavel scrie epistola către Evrei prin anii 64-65, după săvârşirea din viață a Sfântului Iacob, primul episcop al Ierusalimului, care s-a petrecut într-un chip martiric în anul 62. De fapt, Sfântul Pavel fusese prins şi ar fi trebuit să moară, dar le-a scăpat din mână, astfel că iudeii şi-au vărsat focul asupra Episcopului Ierusalimului. Fiind în preajma sărbătorii Paştilor, evreii l-au dus pe Episcop pe aripa templului, silindu-l să se lepede de Hristos în fața mulțimii de oameni ce venise la sărbătoare. Episcopul, dimpotrivă, L-a mărturisit pe Hristos, fapt ce a atras mânia cărturarilor şi a fariseilor care, urcându-se repede pe creasta Templului, unde altădată şezuse diavolul ispitindu-L pe Iisus să Se arunce jos, se năpustiră asupra Episcopului şi-l zvârliră jos. Abia viu fiind, mai avu puterea să stea în genunchi, rugându-se pentru ucigaşii săi. Aceştia însă coborâră iute şi, înfuriind poporul, care cu pietre, care cu lemne l-au lovit de moarte.

În Noul Testament aflăm trei bărbați cu numele de Iacov. Doi dintre ei sunt între cei doisprezece Apostoli: Iacov, fratele lui Ioan, şi Iacov al lui Alfeu. Cel de-al treilea

Iacov, fratele Domnului, cum i se mai spunea, şi autorul epistolei ce-i poartă numele, a condus Biserica Ierusalimului cu foarte multă autoritate, fiind, aşa cum am spus, primul episcop al creştinilor din Ierusalim. Despre el, istoricii Eusebiu şi Hegesip ne-au lăsat cuvinte extrem de interesante: „A trăit necontenit în curăţie. Era nazireu, adică consfinţit Domnului şi, în calitatea aceasta, nu bea niciodată vin sau vreo băutură beţivă, şi nu-şi tăia părul. Obiceiul scăldătorilor şi unsorilor mirositoare l-a părăsit cu totul. Nu mânca nimic care să fi avut viaţă, afară de mielul pascal care era prescris. Nu purta sandale şi de îmbrăcăminte avea o manta şi o haină de in. Aşa de des îngenunchea la rugăciune, că genunchii şi fruntea sa deveniseră tari ca pielea de cămilă“ *(Viețile Sfinților,* 1898, p. 351). Am amintit acest citat pentru că epistola scrisă de un astfel de Sfânt a fost adesea ignorată de unii care au crezut că Sfântul Apostol Pavel şi Sfântul Iacov se contrazic în scrierile lor cu privire la calea mântuirii. Spuneam la început că Sfântul Pavel scrie epistola către Evrei doar după moartea Episcopului Ierusalimului. Căci nu-şi putea permite un alt apostol să intervină în viaţa creştinilor din Biserica Palestinei, atâta timp cât trăia episcopul acelei Biserici. Sfântul Pavel recunoaşte vrednicia marelui înaintaş. De fapt, el face aluzie la păstorirea demnă a Sfântului Iacob atunci când sfătuieşte pe evrei să-şi aducă aminte de mai-marii lor şi de sfârşitul felului lor de vieţuire, urmându-le credinţa (Evr 13, 7). Credinţa Sfântului Iacov este un model, în viziunea Sfântului Pavel, pentru toţi creştinii. Ceea ce înseamnă că discursul despre credinţă şi fapte al Sfântului Iacov a fost deplin înţeles de Apostolul neamurilor.

Dar de ce amintim de acest discurs pe care l-a înţeles Sfântul Pavel? Pentru că unii din vremea aceea - poate sunt şi astăzi dintre aceştia printre noi - socoteau că cei doi Apostoli au o gândire potrivnică unul

altuia cu privire la credință, fapte şi îndreptarea înaintea lui Dumnezeu, tocmai pentru că nu pricepeau ce a înțeles fiecare din cei doi Apostoli despre aceşti termeni enumerați mai sus.

Să pornim la început cu punerea unul lângă altul a câte unui verset din fiecare Apostol care ar părea că se contrazic în ceea ce transmite fiecare:

„Căci dacă Avraam s-a îndreptat din fapte, are de ce să se laude, dar nu înaintea lui Dumnezeu“ (Rom 4,2) **„Avraam, părintele nostru, au nu din fapte s-a îndreptat, când a pus pe Isaac, fiul său, pe jertfelnic?" (Iac 2, 21)**

„Deci fiind îndreptați prin credință, avem pace cu Dumnezeu, prin Domnul nostru Iisus Hristos“ (Rom 5, 1)

„Ce folos, fraţii mei, dacă zice cineva că are credinţă, iar fapte nu are? Oare credinţa poate să-l mântuiască?" (Iac 2, 14)

„Căci în har sunteți mântuiți, prin credință, şi aceasta nu e de la voi: este darul lui Dumnezeu. Nu din fapte, ca să nu se laude nimeni“ (Efes 2, 8-9) „Aşa şi cu credința: dacă nu are fapte, e moartă în ea însăşi" (Iac 2, 17)

„Căci noi socotim că prin credință se va îndrepta omul, fără faptele Legii“ (Rom 3, 28)

„Vedeţi dar că din fapte este îndreptat omul, iar nu numai din credinţă" (Iac 2, 24)

Se poate întâmpla ca cineva, folosind un verset al unui Apostol, să-l explice prin contrazicerea celuilalt, uneori fără să-şi dea seama de asta sau poate chiar cu intenție. Un auditoriu atent poate sesiza lesne lipsa de cultură teologică ori abilitatea şireată a unui astfel de cuvântător care opune discursului său pe scriitorii biblici. Vom aborda, în continuare, două păreri deosebite asupra diferenței de exprimare a celor doi Apostoli care s-au

I. Unii teologi au considerat că între cei doi Apostoli este o contrazicere reală şi intenționată. Între aceşti teologi se înscriu Luther, Renan şi Ciril Lucaris. Aceştia au socotit că Epistola Sfântului Iacov este un manifest al creştinilor iudaizanți contra partizanilor Sfântului Apostol Pavel. După acest curent, nu numai Sfântul Iacov, ci şi Sfinții Apostoli Ioan şi Iuda au fost iudaizanți şi în operele lor ar fi introdus dezgustul față de scrierile Sfântului Pavel. Astfel, versetul din Iacov 2, 20: „Vrei însă să înțelegi, omule nesocotit, că credința fără de fapte moartă este?“ a fost interpretat ca fiind adresat direct Sfântului Pavel, însuşi Apostolul fiind apelat ca „om nesocotit“. În acest sens, Epistola lui Iuda ar fi fost şi ea una plină de ură, iar viziunile Sfântului Ioan către Bisericile din Apocalipsa ar fi manifeste adresate de către iudaizanți, prin bătrânul Apostol, contra Sfântului Pavel şi a Bisericilor înființate de el. Dacă nu ai înțelesurile clare ale termenilor pomeniți, oricine poate cădea în capcana acestei păreri ce-i pune pe cei doi Apostoli unul în fața celuilalt. Denominațiunile protestante cad foarte uşor în această capcană, mai ales pentru a-şi putea argumenta mai temeinic învățătura proprie cu Sola Fide.

II. A doua părere este evident contrarie celei dintâi, adică Sfântul Iacov nu are în vedere pe Sfântul Pavel, ci expresiile din Epistole vizează lucruri diferite de care ne vom ocupa în continuare mai pe larg. Este de fapt ceea ce ne interesează pentru a nu cădea într-o orientare greşită a discursului despre mântuire, folosindu-ne exclusiv de citate dintr-un Apostol într-un fel în care să se subînțeleagă că este imprudent să fie amintit vreun citat din celălalt.

Mai întâi, ar trebui să facem o incursiune asupra solifidianismului iudeilor (justificarea numai prin

credință), care consta în nădejdea exclusivă a lor în câteva lucruri, anume:

- în monoteismul lor;
- în originea lor din Avraam;
- în tăierea împrejur;
- în posedarea Legii (Mt 3, 9; In 8, 33, Rom 2, 17-20; Ier 7, 4).

Faptul că popoarele din jur erau idolatre şi politeiste îi făcea pe evrei să creadă despre ei înşişi că, fiind monoteişti, adică având credința în Unicul Dumnezeu, deja sunt socotiți drepți înaintea lui Dumnezeu. Sfântul Iustin Martirul spunea la vremea sa că iudeii, „fiind chiar păcătoşi, se amăgeau pe sine cu declarația că, deoarece ei cunoşteau pe Dumnezeu, de aceea El nu le va socoti păcatele".

Conştiința că ei se trăgeau din Avraam iarăşi le dădea ghes să creadă că sunt ş i moştenitori ai făgăduințelor divine. Să ne amintim de pretenția adusă înaintea Mântuitorului că ei sunt fii ai lui Avraam, deşi Iisus le-a amintit încă o dată că El poate face din pietre fii ai lui Avraam, aluzia fiind la universalitatea mântuirii prin care şi păgânii, pe care iudeii îi ignorau aşa cum călcau în picioare pietrele de pe ulițe, pot deveni moştenitori ai sânului lui Avraam.

Tăierea împrejur era condiția aparținerii la poporul Israel. Şi cum Dumnezeu alesese acest popor să fie al Său, se credea că având acest act exterior este suficient să te afli îndreptățit înaintea lui Dumnezeu, indiferent de viața morală şi de simțirile inimii.

Legea dată pe Sinai despre care Sfântul Ştefan spunea că iudeii n-au păzit-o (Fapte 7, 53) era o moştenire de care făceau adesea caz evreii, socotindu-se aleşi să fie învățătorii lumii. Ei bine, nădejdea exclusivă a iudeilor în aceste cel puțin patru lucruri prin care ei se justificau înaintea lui Dumnezeu ca fiind drepți i-a

făcut pe cei doi Apostoli, Pavel şi Iacov, să adopte în scrierile lor poziţii foarte ferme împotriva unor astfel de încredinţări sectare, dar fiecare înţelegând altfel noţiunile de credinţă, fapte şi îndreptare, înţelegeri despre care vom vorbi în continuare.

Pr. Prof. Petru Roncea

JUSTIFICAREA PRIN CREDINȚĂ SAU PRIN FAPTE? MOTIVAȚIILE SFÂNTULUI IACOV CU PRIVIRE LA CONDIȚIILE ÎNDREPTĂRII

[9]

În articolul anterior am observat care erau lucrurile pe care se bizuiau evreii ca să-şi întemeieze justificarea lor numai prin credință. Sfântul Iacov care era episcop al Ierusalimului şi cunoştea mai bine ca oricine comportarea şi gândirea iudeilor a încercat în epistola sa să combată nădejdea oarbă a iudeilor în privilegii şi în ritualismul de la care ei nu se abăteau nicidecum. Episcopul Ierusalimului trăia în mijlocul iudeilor. El era un Sfânt şi sfântul nu poate îngădui viața imorală şi credința lăudăroasă pe care le afişau deodată destui dintre membrii Bisericii ierusalimitene proveniți dintre cei de sub Lege. Iată ce motivații avea Sfântul Iacov să scrie despre credința cea care fără fapte este moartă:

a. În primul rând, el observa, ca episcop, că evreii creştini rostind zilnic rugăciunea: „Ascultă Israele, Domnul Dumnezeul nostru este singurul Domn“ (Deut 2, 4) socoteau, ca şi mai înainte de a se întoarce la credință, că cine rosteşte această rugăciune îşi prelungeşte viața. Pur şi simplu, se credea că dacă-şi împlineşte cineva rugăciunea de dimineață e de-ajuns

ca să moştenească viaţa veşnică, indiferent de ce mai face în cursul zilei. Dar în ochii unui sfânt această credinţă este falsă. Sfântul Iacov o numeşte moartă.

b. Încă se păstra ritualul tăierii împrejur şi după venirea la credinţă. Desigur, nu cu dorinţa de a fi un semn ce arată aparţinerea la un popor anume, ci datorită încrederii iudeilor în privilegii. Ei ştiau de la părintele lor Avraam care, deşi a împlinit toate poruncile şi toată legea rituală, n-a fost desăvârşit decât atunci când s-a tăiat împrejur. Sfântul Iacov observa cu mare durere cum iudeii nu mai respectau multe prescripţii ale moralei, ci se bazau că sunt tăiaţi împrejur şi astfel se socoteau îndreptaţi înaintea lui Dumnezeu. Dar un sfânt nu poate tăcea când aude pe cineva că este mântuit doar pentru că a făcut cândva un act ritual.

c. Sentimentul că evreii sunt poporul ales şi încrederea stranie în această chemare specifică ca motivaţie pentru îndreptare iarăşi nu putea fi acceptată de Episcopul Ierusalimului. Iudeii socoteau că Dumnezeu le-a dat doar lor legea, pământul făgăduinţei şi lumea viitoare. Fără ei omenirea n-ar putea trăi ca lumea fără aer - ziceau ei. Lumea e făcută numai pentru Israel, aşa gândeau în sinea lor. Credeau că nimeni nu se mai numeşte fiu al lui Dumnezeu, afară de Israel. O numire veche la care ţineau foarte mult era aceea de „iubitul Domnului“ şi ei iarăşi socoteau că numai lui Israel i se potriveşte. Sfântul Iacov observa că şi între iudeii din Biserică mai persista această pretenţie şi aceasta crea un pericol pentru viziunea de Biserică universală pe care-o aveau sfinţii, dar care nu încăpea în cămările strâmte ale inimilor unor astfel de creştini.

d. Sfântul Iacov ştia iarăşi foarte bine că la iudei observarea ritualului extern se preţuia mai mult decât curăţia morală. Chiar arhiereii împlineau toate

ritualurile, dar erau lacomi, umblau după lux, simonie, trufie, îmbuibare. Sinuciderea era mai mic păcat decât profanarea Templului şi Sfântul Iacov observa zilnic aceste concepţii ale iudeilor. Dar el nu voia ca în conştiința noilor convertiți să se strecoare o astfel de credință care avea să cânte prohodul Bisericii.

Dar nu numai aceste realități l-au motivat pe Sfântul Iacov să-şi scrie epistola către Biserica din Ierusalim. Erau şi alte lucruri imorale care se strecuraseră sau rămăseseră din viața de dinainte a celor convertiți la credința în Iisus Hristos. Epistola se adresează unui grup de cititori între care există marcante diferențe sociale: existau bogați care aveau pretenția să primească respectul cu care erau obişnuiți mai înainte de a deveni creştini. Unii încă mai opreau plata lucrătorilor, deşi Legea le interzicea acest lucru şi astfel săracii erau în continuare umiliți de cei bogați. Pentru că erau săraci, chiar şi păstorii lor duhovniceşti îi mai ignorau, tot după vechiul obicei. De aici rezultau neînțelegeri, invidii, mânii, murmure, blesteme. Săracii erau exasperați de condiția bogaților. De aceea, Sfântul Iacov este nevoit să scrie special despre credință că este o încredere în Dumnezeu şi o stăruință în fapte bune. Cel sărac a descoperit o mare comoară, cea spirituală, pe Hristos, iar bogatul, în lumina credinței, trebuie să-şi dea seama de precaritatea bunurilor pământeşti. Astfel, în timp ce Sfântul Pavel scria în epistolele sale despre mântuirea prin credință, fără de faptele Legii, Sfântul Iacov, pe de altă parte, ținea să arate că credința fără fapte este moartă. Desigur că Sfântul Iacov care conducea o Biserică plină de săraci - cum era cea din Ierusalim, pentru care Sfântul Pavel adesea făcea colecte de la neamuri - nu i-a fost prea uşor să răzbată prin toate greutățile întâmpinate, dacă nu punea accentul şi pe atenția față de cei săraci pe

care trebuia s-o aibă creştinii bogaţi din Ierusalim. În ultimul capitol, 5, scrie chiar că nu mai este timp de strâns comori pământeşti, ci trebuie numaidecât îmbrăţişată Împărăţia lui Dumnezeu. De aceea, predica creştină trebuie să fie o chemare urgentă la schimbarea modului de viaţă.

Toate aceste sfaturi le-a scris Sfântul Iacov prin anii 61-62, oricum după data scrierii de către Sfântul Pavel a Epistolelor către Romani şi Galateni (57-58; 54-55) şi mai înainte de scrierea celei către Efeseni (63) din care am citat cele câteva texte care par a se contrazice unele cu altele (Rom 4, 2 - Iac 2, 21; Rom 5, 1 - Iac 2, 14; Efes 2, 89 - Iac 2, 17; Rom 3, 28 - Iac 2, 24). Dar cu toate că Sfântul Iacov poate nu cunoştea cuprinsul epistolelor pauline, totuşi ştia că învăţătura originală a Sfântului Pavel era denaturată de comunităţile iudaice. Ştim foarte bine ce-au făcut iudaizanţii, în Galatia, după plecarea Sfântului Pavel, cum l-au ponegrit că nu L-a văzut pe Hristos - alimentaţi şi de controversa cu Apostolul Petru. Pentru iudeul de rând, Sfântul Pavel era unul care învăţa abaterea de la Moise, de la tăierea împrejur şi de la ţinerea datinei părinţilor (Fapte 21, 17-30). Aceştia, iudaizanţii, după ce-şi făceau treaba murdară printre iudeii creştini împrăştiaţi printre neamuri, tulburându-i de la ascultarea de Evanghelia Sfântului Pavel, se întorceau în Ierusalim ca vajnici apărători ai credinţei lăudându-se cu ordinea pe care au făcut-o în urma lui Pavel, restabilind tăierea împrejur şi toate prescripţiile Legii pe care acesta le abrogase. Dar Episcopul Ierusalimului era un sfânt şi sfântul nu poate să se înşele la veştile rele pe care le aduceau apărătorii Legii despre învăţătura Sfântului Pavel. Îi cunoştea Sfântul Iacov de ce sunt în stare aceştia. Ştiau pe ce se bizuiau ei socotindu-se drepţi înaintea lui Dumnezeu. De aceea, ca să creadă că le scrie pe limba lor, Sfântul Iacov le

amintește de credința fără fapte care este moartă, numai că el nu se referă nicidecum la faptele Legii pe care le apărau iudaizanții şi pe care pe drept le respingea Sfântul Pavel, ci el se referea la cu totul alte fapte, la faptele cele bune izvorâte din dragoste şi credință.

Dar şi partizanii Sfântului Pavel denaturau expresiile lui, făcându-le chiar primejdioase. Din astfel de partizani care n-au înțeles ce-a vrut să spună învățătorul lor s-au născut mai târziu protestanții. Când Sfântul Pavel spunea că mântuirea este prin har, prin credință, şi nu din fapte, ei au înțeles că faptele sunt tot ceea ce face omul în trăirea lui şi acestea n-au influență în actul mântuirii, atâta vreme cât omul crede în Hristos. Dar Sfântul Pavel vorbea de faptele pe care le pretindea Legea lui Moise ca tăierea împrejur, spălările rituale etc. şi nicidecum de faptele credinței de care cam fugeau aceşti iudaizanți care socoteau că în viața de credință îți poți permite şi alte lucruri necuviincioase. Despre astfel de călători netrimişi de Biserică şi care făceau tulburare cu nepriceperea lor vorbea şi Sfântul Petru când zicea că sunt oameni care au răstălmăcit locurile grele din Sfântul Pavel spre a lor pierzare (II Ptr 3, 16).

Într-adevăr, grupările anarhice din Biserică din cauza asta au apărut întâi. Nicolaiții şi antinomienii încă din timpul Sfântului Pavel se bizuiau pe credința lor şi-şi dădeau deplină libertate în săvârşirea oricărei nelegiuiri. În acest fel trăind, aceştia n-aveau cum să priceapă că justificarea prin credință în sensul dat de Sfântul Pavel este unul din adevărurile cele mai profunde ale creştinismului. Dacă citim capitolul 3 din Galateni vom observa că eroarea iudaizantă era de fapt o erezie fundamentală de negare a Harului şi a Crucii lui Hristos prin întoarcerea la robia Legii şi, implicit, la deznădejde.

Sfântul Iacov întâlnea des iudei care repetau întruna formulele Sfântului Pavel, denaturându-le sensul. Atunci Apostolul Iacov se simțea obligat să mustre întrebuințarea deșartă a oricărei expresii care putea servi dezbinării. Ştiind cât de rău transmit mai departe partizanii săi învățătura sa, Sfântul Pavel avea chiar motiv să se bucure auzind că Episcopul Ierusalimului rezolvă această problemă. Era de competența Episcopului să readucă în matca credinței celei sănătoase pe cei abătuți de la ea. Dar chiar Sfântul Pavel se foloseşte de acelaşi discurs ca şi Episcopul Ierusalimului atunci când vorbeşte de partea practică a credinței când spune că „acei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune“ (Tit 3, 8).

În concluzie, Apostolul Iacov a scris epistola sa şi cu intenția de a corecta deducțiile false din adevărata învățătură a Sfântului Pavel. Astfel, dovezile Sfântului Iacov se mărginesc la întrebuințarea rea a cuvintelor Sfântului Pavel, ceea ce înseamnă încă de atunci superficialitate la ascultători şi absența unei priviri profund creştine şi teologice asupra epistolelor pauline.

Va trebui să vedem pe-ndelete cum împăc ăm expresiile celor doi Apostoli cu adevărul dumnezeiesc.

JUSTIFICAREA PRIN CREDINŢĂ SAU PRIN FAPTE? VIZIUNEA CLARĂ A SFINŢILOR PAVEL ŞI IACOV DESPRE ÎNDREPTARE

În prezentările anterioare, am observat care era starea de spirit a comunităților creştine din Ierusalim şi dintre neamuri în chip deosebit cu privire la înțelegerea îndreptării prin credință sau prin fapte. Am văzut că Apostolul Iacov a scris epistola sa şi cu intenția de a corecta deducțiile false din adevărata învățătură a Sfântului Pavel pe care atât de grabnic şi le asumau creştinii superficiali care nu reuşeau să-şi câştige o privire mai profundă asupra teologiei epistolelor pauline.

Să vedem, deci, mai pe-ndelete, cum au înțeles cei doi Apostoli cele trei cuvinte: credință, fapte şi îndreptare sau justificare. Vom porni de la două texte aparent contradictorii între ele. Sfântul Pavel le spune efesenilor: „Căci în har sunteți mântuiți, prin credință, şi aceasta nu e de la voi; este darul lui Dumnezeu. Nu din fapte, ca să nu se laude nimeni“ (Efes 2, 8-9). Pe de altă parte, Sfântul Iacov scrie Bisericii din Ierusalim: „Vedeți dar că din fapte este îndreptat omul, iar nu numai din credință“ (Iac 2, 24).

Observăm că amândoi Apostolii folosesc cele trei cuvinte: credință, fapte şi îndreptare (justificare) aparent

în mod diferit, am putea spune chiar contradictoriu. Dar să vedem sensul acestor cuvinte la fiecare Apostol.

Ce înţeleg cei doi Apostoli prin credinţă

Când spune credință, Apostolul Pavel nu înțelege niciodată o credință moartă, nefăptuitoare, ci el înțelege să arate starea de înaltă trăire duhovnicească aşa cum era credința lui Avraam care-şi pusese nădejdea în Dumnezeu cu privire la naşterea lui Isaac la bătrânețe: „Împotriva oricărei nădejdi, Avraam a crezut cu nădejde că el va fi părinte al multor neamuri“ (Rom 4, 18). Sau cum vorbeşte în acelaşi fel despre credința cea înaltă temeluită pe nădejdea în Dumnezeu la Evrei 11, 8-12.

Credința la Sfântul Pavel înseamnă şi o lăsare deplină în voia lui Dumnezeu, cum le scrie el romanilor: „Că de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul şi vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe El din morți, te vei mântui“ (Rom 10, 9), sau filipenilor, când le spune ce înseamnă pentru el dreptatea cea de la Dumnezeu câştigată prin credința în Hristos: „Mă aflu întru El, nu având dreptatea mea cea din Lege, ci pe aceea care este prin credința în Hristos“ (Fil 3, 7-9).

Dar Sfântul Pavel foloseşte un înțeles şi mai înalt pentru credință şi acesta este propriu lui: consacrarea de sine care se transformă în sfințire, în putere iubitoare de bine în fiecare fază a vieții. Acest înțeles este o particularitate la Sfântul Pavel care, răpit fiind la al treilea cer, adică fiind părtaş înțelesurilor şi trăirilor cele mai înalte ale teologiei, vede în credință unirea reală cu Hristos nu uneori sau la sfârşitul vieții, ci în fiecare clipă a vieții, clipă de clipă, cum ar spune Părintele Iosif. Acest înțeles al credinței este exprimat foarte clar în versetele următoare: „Aşa şi noi, cei mulți, un trup suntem în Hristos şi fiecare suntem mădulare unii altora“ (Rom 12, 5). Sau: „Iar cel ce se alipeşte de Domnul este un duh cu El“ (I Cor 6, 17). Sau: „Căci

pentru mine a trăi este Hristos, şi a muri este câştig“ (Fil 1, 21). Icoana credinței caracteristică Sfântului Pavel este aceea pe care o are un om sfânt care este un trăitor desăvârşit al lui Hristos şi împlinitor neîncetat al poruncilor dumnezeieşti.

Pe de altă parte, Sfântul Iacov foloseşte termenul de credință la nivelul pe care înțelegeau să-l atingă iudaizanții din Ierusalim. Astfel el, ca adevărat episcop, nu era deloc încântat de gândirea creştinilor din Ierusalim care se mulțumeau adesea cu privilegiile lor de popor ales şi - muşcați de interpretările false ale îndreptării nu din fapte ci din credință aduse de partizanii nepricepuți ai Sfântului Pavel -, ignorau săvârşirea faptelor bune. De aceea, în epistola ce le-o scrie, Sfântul Iacov foloseşte termenul de credință ca fiind una simplă, teoretică, care poate exista fără viața ce naşte, ci constând aproape numai în mărturisirea orală a privilegiilor iudaice suficiente pentru mântuire. Neavând mărturia vieții arătată prin fapte, credința aceasta este moartă, precum trupul este mort fără suflet (cf. Iac 2, 20, 26). O astfel de credință nu merge mai departe de credința demonilor (cf. Iac 2, 19). Cu toate acestea, Sfântul Iacov scapă şi un sens mai înalt pentru credință, anume acela ce ascunde nădejdea în Dumnezeu când spune că înțelepciunea trebuie cerută cu credință (cf. Iac 1, 5-6) sau că „rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav“ (Iac 5, 15), punând astfel temeiul Tainei Sfântului Maslu sau al ungerii cu untdelemn sfințit a celui bolnav de către preoții Bisericii.

Ce înţeleg cei doi Apostoli prin fapte

Este aproape evident pentru oricine a parcurs atent această temă că, prin fapte, ambii Apostoli înțeleg lucruri cu totul deosebite.

Sfântul Pavel vede prin fapte acele acțiuni şi obligativități ale Legii lui Moise pe care iudaizanții

prezenți în comunitățile creştine dintre neamuri nu doar că le practicau cu osârdie, dar propovăduiau că fără acestea nu poate fi mântuire. Era vorba aşadar de faptele şi paza legii rituale levitice: lunile noi, sâmbetele, aducerea de jertfe, spălările, deosebirile de mâncare şi băutură, filacteriile etc. ca şi de faptele datoriilor zilnice, faptele legii săvârşite fără simțul lăuntric, care nu decurg din dragostea față de Dumnezeu. Se observă din toate textele pauline referirea strictă la faptele Legii care se înțelege că sunt altceva decât ritualurile liturgice ale Bisericii. Căci slujbele Bisericii şi mai cu seamă Sfânta Liturghie sunt cea mai bună tâlcuire a Cuvântului Întrupat, de fapt viața Cuvântului şi asta este Sfânta Tradiție, dar aceasta este o temă pentru altădată.

Sfântul Iacov vede prin fapte ceea ce înțelegem noi, creştinii, atât de normal, faptele iubirii şi ale bunătății săvârşite din ascultarea față de legea împărăției: „Cine s-a uitat, însă, de aproape în legea cea desăvârşită a libertății şi a stăruit în ea, făcându-se nu ascultător care uită, ci împlinitor al lucrului, acela fericit va fi în lucrarea sa“ (Iac 1, 25), sau în altă parte: „Aşa să grăiți şi aşa să lucrați, ca unii care veți fi judecați prin legea libertății“ (Iac 2, 12). Într-un cuvânt, faptele de care vorbeşte Sfântul Iacov izvorăsc din credința cea adevărată şi *trebuie* să izvorască din ea. Acestea nu pot fi despărțite de credință cum nu poți despărți de foc căldura şi lumina. Nu există mântuire printr-o credință moartă.

Ce înţeleg cei doi Apostoli prin justificare

Justificarea sau îndreptarea este „actul lui Dumnezeu de a aduce înapoi pe om la starea cea dreaptă, pentru care L-a trimis pe Fiul Său în lume. Adică, luând asupra Lui păcatele lumii şi pironind zapisul lor pe cruce, să împace pe oameni cu Dumnezeu

şi să-i îndrepteze, adică să-i ridice la starea de har şi de dreptate dinainte să-i reaşeze, adică, în «starea de dreptate» pe care au pierdut-o“[1]. După Cincizecime, Duhul Sfânt „avea să adeverească, să confirme şi să întărească cele spuse de Domnul Iisus Hristos, făcând să ia fiinţă Biserica şi ajutând la răspândirea ei rapidă prin harul şi harismele Lui. ...Expresia «S-a îndreptat în Duhul» trebuie înţeleasă în sensul că Duhul avea să-L vestească, să-L facă cunoscut pe Iisus şi opera Lui şi să dovedească prin minuni că învăţătura Sa este adevărată, sfântă şi dreaptă şi că ea îndreptează şi sfinţeşte prin harul Sfintelor Taine“[2]. Având această viziune asupra îndreptării şi a căii de împropriere a ei, să ne oprim asupra gândirii celor doi Apostoli.

Sfântul Pavel înţelege prin justificare (îndreptare) întocmai aceste două laturi expuse mai înainte în definiţie, anume, mai întâi ca dreptate a lui Dumnezeu care, rostită o dată pentru totdeauna prin moartea de răscumpărare a lui Hristos, se însuşeşte omului păcătos şi apoi că această justificare începe pentru păcătos din momentul când primeşte împăcarea sa cu Dumnezeu în Hristos, şi se află pe treapta desăvârşită când credinciosul se află «în Hristos», când Hristos devine a doua sa natură. Cu o credinţă care înseamnă unirea reală cu Hristos şi pe care o trăieşte sfântul în lume putem vorbi de îndreptare prin credinţă fără a pomeni de nevoia faptelor credinţei care fac de altfel parte din viaţa credinţei omului sfânt.

Sfântul Iacov înţelege prin îndreptare legătura dintre credinţa mărturisită şi faptele ei. Pentru el, a fi cineva drept înaintea lui Dumnezeu, înseamnă a avea

[1] Preot. Dr. Ioan Mircea, *Dicţionar al Noului Testament,* EIBMBOR, Bucureşti, 1984, p. 240

[2] Ibidem, pp. 242-243.

viața în acord cu credința. Oare nu zicea Mântuitorul: „Căci din cuvintele tale te vei îndrepta“ (Mt 12, 37)? Şi chiar Sfântul Pavel zice: „Împlinitorii legii vor fi îndreptaţi“ (Rom 2, 13), deşi în altă parte afirmă că: „Prin faptele legii nu se îndreptează înaintea Lui nici un trup“ (Rom 3, 20). Se înțelege că Sfântul Pavel foloseşte termenul îndreptare în două sensuri aici, întâi referindu-se la legea credinței şi ajutându-l pe Sfântul Iacov în demersul său soteriologic, în al doilea text punând accentul pe fondul lui de propovăduire care urmărea eliberarea iudaizanților de sub povara Legii lui Moise.

În concluzie, Sfântul Apostol Iacov, Episcopul Ierusalimului, marcat profund de ignorarea vieții duhovniceşti de către membrii Bisericii dintre evrei, este nevoit să accentueze că un creştin se justifică înaintea lui Dumnezeu doar atunci când el face aşa fapte care pot arăta vitalitatea credinței din el.

Oare nu pentru asta Biserica ne învață şi pe noi, cei de azi, că pentru mântuire ne trebuie şi faptele cele bune?

Preot Petiu Roncea

JUSTIFICAREA PRIN CREDINȚĂ SAU PRIN FAPTE? MĂRTURII DESPRE CREDINȚĂ ŞI FAPTE BUNE PENTRU ÎNDREPTARE

În partea a III-a a meditației noastre asupra îndreptării oamenilor înaintea lui Dumnezeu am încheiat cu o întrebare retorică în legătură cu învățătura Bisericii despre mântuire care diferă de învățăturile protestante sau de altă factură. Pe lângă harul lui Dumnezeu, omul trebuie să aducă pe altarul mântuirii personale credința şi faptele sale cele bune. De ce oare e neapărat nevoie să se aducă aminte de nevoia faptelor bune, odată ce ştim că omul este îndreptat prin credință, şi nu din fapte? Poate tocmai pentru ceea ce Mântuitorul Iisus Hristos a zis odată: „Dar Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credință pe pământ?“ (Lc 18, 8). Având deci în vedere faptul că în vremea din urmă, care este vremea noastră, putem constata scăderea tot mai accentuată a credinței, suntem nevoiți şi noi, ca Sfântul Apostol Iacov, Episcopul Ierusalimului, care era şi el marcat profund de ignorarea vieții duhovniceşti de către membrii Bisericii dintre evrei, să accentuăm că un creştin se justifică înaintea lui Dumnezeu doar atunci când el face aşa fapte care pot arăta vitalitatea credinței din el. Desigur

că cineva ar putea afirma că el este mântuit prin credință şi nu prin fapte. Aceasta arată pe de o parte neînțelegerea faptelor de care vorbeşte Sfântul Pavel - care sunt faptele Legii pe care nimeni dintre creştini nu le mai practică -, astfel că unul ca acesta nu ştie ce vorbeşte. Pe de altă parte, a-ți socoti credința la înălțimea îndreptării nu este cu nimic mai prejos decât pretenția fariseului din fața Altarului. Şi totuşi, dacă nu sunt mulți care rostesc cu glas tare pretenția fariseului, s-ar putea ca mulți să o sălăşluiască în inima lor.

Să ne mai oprim o clipă asupra textului Sfântului Iacov şi să observăm că el foloseşte doi termeni cu rădăcină comună - drept - , dar cu nuanță diferită. Astfel, în capitolul 2, versetele 23 şi 24 zice: „Şi s-a împlinit Scriptura care zice: «Şi a crezut Avraam lui Dumnezeu şi i s-a socotit lui ca dreptate» şi «a fost numit prieten al lui Dumnezeu». Vedeți dar că din fapte este îndreptat omul, iar nu numai din credință". Deci dreptate şi îndreptare sunt cei doi termeni folosiți astfel încât înțelegem că adevărata credință se socoteşte ca dreptate („şi a crezut. şi i s-a socotit lui ca dreptate"), însă îndreptarea vine după fapte, ca dovadă a credinței („din fapte este îndreptat omul"). În Sfânta Scriptură aflăm aceste două sensuri ale justificării în mai multe locuri. Un sens este acela de a declara pe cineva drept în acord cu nevinovăția lui. „Să nu ucizi pe cel nevinovat şi drept" era o poruncă a Legii (Ieş 23, 7). Căci „cel care achită pe cel vinovat şi osândeşte pe cel drept, amândoi sunt urâciune înaintea Domnului", zice înțeleptul Solomon (Pilde 17, 15), şi e „vai de cei ce dau dreptate celui nelegiuit pentru mită şi lipsesc de dreptate pe cel drept", după proorocul Isaia (Is 5, 23). Mântuitorul Însuşi dă o sentință categorică asupra dreptății atunci când zice: „Căci din cuvintele tale vei fi găsit drept, şi din cuvintele

tale vei fi osândit“ (Mt 12, 37). Celălalt sens este al îndreptării pe care o primeşte omul prin jertfa lui Hristos: „Prin suferinţele Lui, Dreptul, Sluga Mea, va îndrepta pe mulţi, şi fărădelegile lor le va lua asupra Sa“ (Is 53, 11). Sfântul Pavel, în epistola către Romani în multe rânduri pomeneşte despre acest sens al justificării.

Încă la ceva ne-am mai putea opri în scrierile celor doi Apostoli, anume la referirea amândurora la evenimentele din viaţa lui Avraam.

Sfântul Apostol Pavel se referă la credinţa lui Avraam în făgăduinţa lui Dumnezeu că-i va da un fiu: „Avraam a crezut lui Dumnezeu şi i s-a socotit lui ca dreptate“ (Rom 4, 3), E vorba deci de o credinţă în nădejdea împlinirii unei făgăduinţe.

Sfântul Apostol Iacov arată însă că Avraam s-a justificat ca şi credincios după mulţi ani, prin faptele de supunere, învoindu-se să aducă jertfă chiar pe unicu-i fiu: „Avraam, părintele nostru, au nu din fapte s-a îndreptat, când a pus pe Isaac, fiul său, pe jertfelnic?“ (Iac 2, 21) Fără fapte nu se putea justifica credinţa lui Avraam. În acest caz, credinţa şi faptele sunt împletite între ele. Cum faptele nu pot fi fără credinţă, la fel nici credinţa fără fapte. Prin urmare, când zici că eşti justificat prin credinţă, e totuna cu a zice că eşti justificat prin faptele cele bune făcute în temeiul credinţei. Şi doar în temeiul credinţei în Hristos.

Din cele arătate mai sus, observăm că atât între creştinii dintre evrei cât şi între cei dintre neamuri existau multe nădejdi deşarte cu privire la mântuire, nădejdi pe care cei doi Apostoli s-au străduit să le combată cu forţa cuvântului.

Astfel, Sfântul Pavel combate nădejdea deşartă în faptele legii - mântuirea pe baza ceremoniilor externe şi a faptelor bune făcute din frică de rob. Comparând

credința în Hristos cu faptele legii, Sfântul Pavel dărâmă încrederea deşartă a fariseului (Fapte 13, 39).

Sfântul Iacov combate nădejdea deşartă în credința teoretică. Trebuia să se înțeleagă următorul adevăr: credința mântuitoare nu e posibilă fără sfințenia vieții. Astfel, Sfântul Iacov se adresa atât fanaticilor iudei cât şi partizanilor rătăciți ai Sfântului Pavel care, ignorând faptele credinței, de fapt minimalizau Jertfa lui Hristos în epopeea mântuirii lumii. Comparând credința moartă cu acea credință cunoscută prin faptele bune, Sfântul Iacov dărâmă credința teoretică neroditoare a iudeului.

Dar trebuie să observăm încă ceva important: anume că amândoi Apostolii depun mărturie atât pentru credință cât şi pentru faptele cele bune.

Ce frumos vorbeşte Sfântul Iacov despre frumusețea credinței: „Încercarea credinței voastre lucrează răbdarea“ (Iac 1, 3); „Frații mei, nu căutând la fața omului să aveți credința în Domnul nostru Iisus Hristos, Domnul slavei“ (Iac 2, 1); „Au nu Dumnezeu i-a ales pe cei ce sunt săraci în ochii lumii, dar bogați în credință.“ (Iac 2, 5).

Şi ce limpede Sfântul Apostol Pavel pune accentul pe faptele bune pentru a ne mântui sufletele: „Având toată îndestularea în toate, să prisosiți spre tot lucrul bun“ (II Cor 9, 8); „Pentru că ai Lui făptură suntem, zidiți în Hristos Iisus spre fapte bune, pe care Dumnezeu le-a gătit mai înainte, ca să umblăm întru ele“ (Ef 2, 10); „Ca voi să umblați cu vrednicie întru Domnul, plăcuți Lui întru toate, aducând roadă în tot lucrul bun şi sporind în cunoaşterea lui Dumnezeu“ (Col 1, 10); „Însuşi Domnul nostru. să mângâie inimile voastre şi să vă întărească, în tot lucrul şi cuvântul bun“ (II Tes 2, 16-17). De altfel, în toate părțile practice ale epistolelor sfaturile cele mai de pe urmă le îndreaptă

aproape exclusiv spre întipărirea faptelor bune săvârşite cu credinţă, după cum citim la I T im 2, 10; 5, 10; 6, 18; II Tim 3, 17; Tit 2, 7-14; 3, 8.

Dar ce text uimitor şi aidoma scrisului Sfântului Iacov este acesta: „Nu auzitorii legii sunt drepţi înaintea lui Dumnezeu ci împlinitorii legii vor li îndreptaţi“ (Rom 2, 13)!

Iată deci că amândoi Apostolii, apostolul neamurilor şi episcopul circumcişilor, erau de acord că credinţa fără fapte este o simplă credinţă teoretică fără suflet şi faptele fără credinţă alcătuiesc o simplă cuvioşie legistă. Iar aceasta se vede lămurit în multe locuri din scrierile lor: Iac 2, 12; Iac 2, 17, 26; I Cor 3, 13; Rom 2, 6-10; II Cor 5, 10; I In 1, 6; Gal 5, 5; Gal 6, 15; I Cor 7, 19 etc.

O, cu ce înţelepciune au scris stâlpii Bisericii! Fiecare au avut de la Dumnezeu o virtute pe care şi-au aşezat discursul teologic. Cei trei stâlpi sunt Sfinţii Apostoli Petru, Iacov, fratele Domnului, şi Ioan, iubitul Domnului. La aceştia se adaugă Sfântul Pavel, stâlp pentru neamuri. Dacă ar fi să enumerăm cele trei virtuţi teologice, i-am putea socoti fiecăreia că-i revine un Apostol, astfel:

Credinţa este lămurită cu insistenţă de Sfântul Apostol Pavel;

Nădejdea este întărită în epistolele Sfântului Apostol Petru (I Ptr 1, 13);

Iubirea are o însemnătate deosebită în scrierile Sfântului Apostol Ioan;

Iar ca episcop, ca unul ce avea ochiul deschis asupra Bisericii, Sfântul Apostol Iacov insistă asupra lămuririi vieţii creştine care este sinteza acestor trei virtuţi creştine şi dumnezeieşti totodată. Căci faptele sunt rezultatul comun al credinţei active, care naşte iubirea şi nădejdea mântuitoare.

Învăţătura de credinţă ortodoxă, vorbind despre mântuire care este cea dintâi şi cea mai mare grijă a

credinciosului, îi dă acesteia o definiție care acum cred că ne este cu mult mai uşor s-o înțelegem: „Mântuirea este eliberarea din robia păcatului şi a morții şi dobândirea vieții de veci, în Hristos. Ea ne-a fost făcută cu putință de întruparea, jertfa, învierea şi înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos la cer, şi ne-o însuşim prin harul dumnezeiesc, cu care trebuie să conlucrăm prin credință şi fapte bune. De mântuire se poate împărtăşi orice om, căci Dumnezeu «voieşte ca toți oamenii să se mântuiască şi să vină la cunoştința adevărului» (I Tim 2, 4)“[1]. Cu o explicație mai aleasă asupra necesității credinței şi a faptelor bune în însuşirea mântuirii şi care trebuie să fie partea noastră la revărsarea harului dumnezeiesc în viziunea părintelui Dumitru Stăniloae vom încheia în articolul viitor această temă la care trebuie să reflectăm cu multă umilință.

[1] *Credința Ortodoxă,* Ed. Trinitas, Iaşi, 1999, p. 7.

Preot Petiu Roncea

JUSTIFICAREA PRIN CREDINȚĂ SAU PRIN FAPTE? VIZIUNEA ORTODOXĂ ASUPRA ÎNDREPTĂRII

Încheiem seria articolelor despre credință şi fapte cu o referire la viziunea părintelui Dumitru Stăniloae despre mântuire la care trebuie să reflectăm acum cu evlavie şi bucurie totodată. Aceasta pentru că, oprindu-ne cu atenție asupra abordărilor anterioare despre justificarea prin credință şi fapte, nu poți altfel sesiza adâncimile teologice ale mântuirii decât cu nespusă uimire bucuroasă, cum se şi cuvine. La sfârşitul volumului doi al trilogiei *Teologia Dogmatică Ortodoxă,* părintele Dumitru Stăniloae, vorbind despre opera de mântuire a lui Hristos în desfăşurare, cu referire întâi asupra Bisericii ca trup tainic al Domnului Iisus în Duhul Sfânt, se opreşte în final asupra modului în care se însuşeşte personal mântuirea în Biserică prin lucrarea Duhului Sfânt şi conlucrarea omului. Deci sunt două forțe ce se unesc la mântuirea sufletului, harul Duhului Sfânt şi colaborarea liberă a omului. Sau, cum spunea undeva Traian Dorz, Dumnezeu atât de mult coboară mâna Sa deasupra creştetului nostru cât noi ridicându-ne-o pe-a noastră să I-o putem atinge.

Despre harul dumnezeiesc ştim că ni se dă gratuit. Ni se dă aşa pentru că el ne este absolut necesar pentru mântuire. „Există oarecum două forme sau grade de prezență a harului în om: o imprimare a lui în om, ca putere, deşi şi această prezență este o lucrare a Duhului; şi o prezență deplin asimilată şi simțită de om ca lucrare prin lucrarea sa“[1], ceea ce însemnă că harul odată revărsat peste cineva îl pune pe om într-o legătură nemijlocită cu Dumnezeu. Să ne gândim aici la Taina cea mare a Botezului prin care harul întâia dată realizează pentru totdeauna această legătură. Acest har se imprimă în om ca o putere ce aşteaptă colaborarea omului cu ea. Şi avem nădejde că putem colabora cu acest har pentru că Însuşi Hristos, prin întruparea Sa, ne-a adunat în trupul Său care a comunicat desăvârşit cu acest har până la Cruce şi Moarte şi Înviere şi Înălțarea la cer. Dacă cineva ar zice că-i de-ajuns harul lui Hristos pentru mântuire se înşeală, neştiind că acest har aşteaptă colaborarea noastră pentru a beneficia de puterile lui. Aşteaptă mâna noastră întinsă până la atingerea lui. Aici intră toate eforturile pe care omul trebuie să le facă spre a se folosi de mântuirea adusă de Hristos. În contrast cu învățătura protestantă şi chiar cu cea catolică despre mântuire, Biserica Ortodoxă arată cum nu se poate mai limpede că omul trebuie să colaboreze cu harul cel mântuitor pentru a se folosi de el. Şi colaborarea omului rezidă în credința lui lucrătoare în iubire. De aceea Biserica Ortodoxă spune că mântuirea se câştigă prin har, credință şi fapte bune. O, cum se înşeală oamenii gândind la mântuire: protestanții socotind că oamenii nu trebuie să mai facă nimic, totul a făcut Hristos, de

[1] Preot Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, EIBMBOR, Bucureşti, 1997, p. 200;

aceea pot să şi afirme cu multă siguranță că sunt mântuiți; iar catolicii, socotind că harul este ceva creat de Dumnezeu, coboară Biserica la „rolul unei instituții distribuitoare a grației create“[2], instituție ce împarte dintr-un depozit propriu dreptul oamenilor la mântuire. Hristos lăsat deoparte, izolat de lume, aşteaptă în catolicism ca Biserica să grațieze pe oameni din păcate. Ce trist trebuie să aştepte Mântuitorul într-o astfel de stare!

Dar noi toți rostim în Crez că Hristos S-a suit la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui „pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire“. Ce înseamnă asta dacă nu că doar unindu-ne cu Hristos, obținem calitatea de mădulare ale trupului Său (I Cor 12, 27) şi devenim casnici ai lui Dumnezeu (Efes 2, 19). Ş i ne folosim astfel de toată iconomia mântuirii, de la Întrupare şi până la Moartea, Învierea şi Înălțarea la cer a Mântuitorului Iisus Hristos, dacă suntem una cu El prin moartea şi învierea cu El - lucru care se petrece la Botez - şi prin reactualizarea harului Botezului şi punerea lui în lucrare - lucru ce se petrece la taina pocăinței şi care ține de chemarea noastră să-l împlinim, adică naşterea din nou prin pocăință.

Am înțeles deci că omul obține la Botez viața cea nouă ca o arvună şi ca o garanție a vieții de veci. Asta înseamnă că dacă un copil moare îndată după Botez, el merge la viața cea fericită. Dar dacă trăieşte, spune părintele Dumitru Stăniloae, „el trebuie să dezvolte viața cea nouă sădită în el la Botez pe de o parte prin celelalte Taine, pe de alta prin eforturile sale. Viața cea nouă dăruită la Botez, viața extinsă din Hristos, prin Duhul, are în ea virtual treptele

[2] *Ibidem,* p. 219;

supreme la care va ajunge omul în viața de veci“[3]. Asta o putem înțelege mai bine gândindu-ne la o relație de iubire cu cineva în avem toată împlinirea dragostei, dacă stăruim în această relație. Taina Nunții revarsă peste doi tineri tot harul de care ei, de se vor folosi, pot atinge cele mai înalte culmi ale dragostei. În acelaşi sens, orice stare am trăi noi în Hristos, ea a fost mai înainte ascunsă de către El în noi în taina Botezului nostru. În harul Botezului nostru, Hristos ni S-a dăruit cu tot nesfârşitul sfințeniei Lui, de aceea harul Botezului este cel mai mare dar primit vreodată de către om. Pentru că acest har cuprinde în sine mântuirea omului. Desigur, dacă omul pune în lucrare acest mare har.

Ei bine, acest har este mare pentru că odată cu primirea lui omul intră în trupul tainic al lui Hristos sau în Biserică. Şi asta înseamnă începutul unei noi vieți pentru suflet. Şi acest început fericit trebuie să continue cu imprimarea tot mai adânc în viața noastră a lui Hristos. Acest progres în viața cea nouă aduce în atenție participarea omului cu credința lui tot mai mare şi cu faptele cele bune făcute pe temeiul acestei credințe. Trebuie adică să facem şi noi ceea ce a făcut Iisus pentru a ajunge la statura spirituală a lui Hristos. Când faci o faptă ce izvorăşte din Hristos Cel ce săl ăşluieşte în inima ta, atunci nu încape în ea mândria şi setea de a fi lăudat sau răsplătit, pentru că aceste dorințe nu izvorăsc din Hristos. Ori când faci o faptă bună de la care aştepți ceva din acestea, fapta aceea n-ai făcut-o din puterea lui Hristos, ci dintr-o altă lege şi acea faptă nu-ți foloseşte pentru mântuire. Asta înseamnă că faptele făcute în afara lui Hristos nu mântuiesc, dimpotrivă, pot îngreuna mântuirea.

[3] *Ibidem,* p. 224.

O, ce taină este această creştere duhovnicească prin faptele credinţei în Hristos! Persoana ta creşte din viaţa Persoanei lui Hristos. Şi cum această Persoană este plină de dumnezeire care nu are capăt, cum poate fi altfel şi creşterea persoanei noastre dacă nu veşnic în sfinţenie fără să-şi afle sfârşit vreodată. De aceea, omul lui Dumnezeu nu se mai satură de a-L cunoaşte tot mai mult pe Mântuitorul său Iisus Hristos din viaţa Căruia izvorăşte viaţa lui, aşa cum am văzut.

Credinţa de care vorbeşte Sfântul Pavel este tocmai setea aceasta nemăsurată de a ne însuşi starea de dreptate a lui Hristos, de a-L urmă ri cât mai îndeaproape, dacă putem spune asta, de a ne suprapune viaţa noastră peste viaţa Lui. În viziunea Sfântului Iacov starea aceasta este atinsă tocmai de trăirea credinţei, care înseamnă acelaşi lucru şi conduce la aceeaşi stare: însuşirea stării de dreptate a lui Hristos. Faptele ignorate de Sfântul Pavel ca tăierea împrejur şi celelalte fapte ale Legii se fac odată şi rămân pe loc, nu sunt dinamice, în sensul ca să lucreze continuu creşterea duhovnicească. Pe când faptele ce au la bază credinţa în Hristos, cele invocate de Sfântul Iacov, tocmai aceasta fac: sporesc credinţa şi iubirea omului făcându-l mai bun, mai credincios, mai asemenea lui Hristos. Şi oricâte fapte bune am face, niciodată nu putem spune destul, restul faptelor pot fi folosite de alţii, pot sta la dispoziţia Bisericii să le dea altora, cum crede Biserica Catolică. Dimpotrivă, trebuie să zicem şi noi ca Sfântul Pavel: „Fraţilor, eu încă nu socotesc să o fi cucerit. Dar una fac: uitând cele ce sunt în urma mea, şi tinzând către cele dinainte, alerg la ţintă, la răsplata chemării de sus, a lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus“ (Fil 3, 13-14). Şi spune el în continuare că aceia care n-au gândit aşa au ajuns să se poarte ca duşmani ai Crucii lui Hristos.

O, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, ajută-ne să fim următorii Sfântului Pavel şi ai acelora care au umblat după pilda lui. Ca să ne putem folosi de marele har primit la Botezul nostru întru lucrarea faptelor credinței de care ne-a adus aminte Sfântul Iacov. Căci acum ştim că numai şi gândind altfel, putem ajunge să ne purtăm ca vrăjmaşi ai Crucii Tale. Amin!

Cuprins

Să devenim lumini în întunericul acestui veac 5
1.....
Umbra lui Hristos în binecuvântarea dată patriarhilor Ruben, Simeon şi Levi 9
2.....
Umbra lui Hristos în binecuvântarea dată patriarhului Iuda..... 13
3.....
Umbra lui Hristos în binecuvântarea dată patriarhilor Zabulon şi Isahar 18
4.....
Umbra lui Hristos în binecuvântarea dată patriarhilor Dan şi Gad..... 22
5.....
Umbra lui Hristos în binecuvântarea dată patriarhului Aşer..... 26
6.....
Umbra lui Hristos în binecuvântarea dată patriarhului Neftali..... 30
7.....
Umbra lui Hristos în binecuvântarea dată patriarhului Iosif 34
8.....
Umbra lui Hristos în binecuvântarea dată patriarhului Veniamin..... 39
9.....

16.....
Lucrarea Duhului Sfânt în om..... 74
17.....
Simbolismul Vecerniei..... 80
18.....
Simbolismul Utreniei..... 83
19. Justificarea prin credință sau prin fapte?
Se contrazic Sfinții Pavel şi Iacov vorbind
despre mântuire? 86
20. Justificarea prin credință sau prin fapte?
Viziunea Sfântului Iacov cu privire
la condițiile îndreptării 92
21. Justificarea prin credință sau prin fapte?
Viziunea clară a Sfinților Pavel şi Iacov
despre îndreptare 98
22. Justificarea prin credință sau prin fapte?
Mărturii despre credință şi fapte bune
pentru îndreptare 104
23. Justificarea prin credință sau prin fapte?
Viziunea ortodoxă asupra îndreptării 110
24

De acelaşi autor:

Zece zile la Ierusalim, Editura „Oastea Domnului“, Sibiu, 2004

Minunăţii aghiografice, Editura „Filocalia“, Roman, 2004

Tu ce zici despre Hristos? - exegeze de duminică -, Editura „Oastea Domnului“, Sibiu, 2005

Crucea unităţii, Editura „Oastea Domnului“, Sibiu, 2006

Popasuri duhovniceşti - la sfinţi şi praznice împărăteşti -, Editura „Oastea Domnului“, Sibiu, 2006

Pecetea apostoliei mele - exegeze la apostolele duminicilor de peste an -, Editura „Oastea Domnului“, Sibiu, 2008

Poarta Frumoasă - exegeze la apostolele sărbătorilor sfinţilor şi ale praznicelor împărăteşti -, Editura „Oastea Domnului“, Sibiu, 2009

Credința Sfinților, *Editura «Oastea Domnului“, Sibiu, 2010*

Lumini în umbre*, Editura «Oastea Domnului», Sibiu, 2013*

Tehnoredactarea computerizată, îngrijirea ediției,
machetarea, corectura şi viziunea grafică a
copertei: Editura «OASTEA DOMNULUI» - Sibiu

Bun de tipar: 26 octombrie 2013

Tiparul executat la Tipografia Docuprint Bacău